

Welbevinden en het dagelijks leven in de individuele opvang

Directie Beleidsondersteuning

December 2022

Welbevinden en het dagelijks leven in de individuele opvang: een fragiel evenwicht tussen integratie en isolement

Dankwoord

Voorliggend rapport is het resultaat van een onderzoek bij bewoners in Lokale Opvanginitiatieven. De Dienst Studie en Beleid wil de betrokken OCMW's bedanken voor hun gastvrijheid en openheid om de onderzoekers te ontvangen en wegwijs te maken. De grootste dank gaat uit naar alle bewoners die de tijd namen om hun bevindingen over hun verblijf in de individuele opvang op een genuanceerde en respectvolle manier te delen.

Samenvatting.....	3
Hoofdstuk 1 - Opzet.....	8
1.1 Welbevinden in perspectief	8
1.2 De rol van de individuele opvang	10
1.3 Voorbereiden op integratie	15
Hoofdstuk 2 - Methodologie	17
2.1 Dataverzameling	17
2.2 Onderzoeksdesign	17
2.3 Individuele opvang	19
2.4 Interviews.....	21
2.5 Analyse	23
Hoofdstuk 3 - Dagelijks leven in de individuele opvang	24
3.1 Individuele factoren	24
Persoonlijke kenmerken en noden	24
Contextgebonden risico's en kansen.....	26
Sociaal netwerk	30
Samengevat.....	38
3.2 Institutionele factoren	38
Type individuele opvang	38
Locatie en mobiliteitsopties	43
Dienstverlening	48
Samengevat.....	54
3.3 Welbevinden	54
Veiligheid	54
Gezondheid	57
Integriteit.....	70
Zingeving	72
Geborgenheid	79
Zelfstandigheid	89
Toebehoren	102
Ontspanning	109
Inspraak.....	116
Natuur.....	118
Samengevat.....	120
Hoofdstuk 4 - Dynamisch welbevinden	121
4.1 Aanvaarding.....	121
4.2 Terugtrekking.....	125
4.3 Aanpassing.....	127
4.4 Tegenstand.....	128
Samengevat.....	128
Hoofdstuk 5 - een fragiel evenwicht tussen integratie en isolement.....	129
Bibliografie	133

Samenvatting

Dit rapport vormt het tweede deel van een onderzoek naar welbevinden in de asielopvang. Het doel van het onderzoek is te bestuderen hoe bewoners de opvangcondities in hun dagelijks leven ervaren. Het onderzoek werd uitgevoerd in twee fases, die respectievelijk stil stonden bij de collectieve en de individuele opvang. Hier worden de resultaten van de beleving van de individuele opvang besproken. Omwille van de vergelijkbaarheid werden voor de tweede fase uitsluitend bewoners bevraagd die zich nog steeds in procedure bevonden. Hierbij werd specifiek gefocust op personen die omwille van hun nationaliteit en de daarmee gepaard gaande hoge kans op erkenning aan een Lokaal Opvanginitiatief werden toegewezen. Kwetsbare personen en personen met een beschermingsstatuut die in een individuele plaats opgevangen worden, vormden geen voorwerp van deze studie.

In het eerste rapport 'Welbevinden en het dagelijks leven in de collectieve opvang' werd dieper ingegaan op het conceptueel kader van waaruit het onderzoek vertrekt en de wetenschappelijke insteek en methodologie. Het volstaat hier aan te stippen dat met welbevinden verwezen wordt naar hoe een begunstigde van de opvang zich voelt en functioneert in het dagelijks leven. Dit is een erg complexe aangelegenheid, waar tien verschillende dimensies in kunnen onderscheiden worden, met name (1) veiligheid, (2) gezondheid, (3) integriteit, (4) zingeving, (5) geborgenheid, (6) zelfstandigheid, (7) toebehoren, (8) ontspanning, (9) inspraak en (10) natuur. Hoe een persoon deze dimensies beleeft, hangt samen met de institutionele kenmerken van de opvangplaats, maar wordt evenzeer bepaald door de individuele kenmerken en situatie van een persoon, en hoe iemand hiermee besluit om te gaan. Bewoners hebben een zekere marge om te bepalen hoe ze met de afstemming van de kenmerken van de opvangplaats en hun eigen noden en behoeften omgaan. Ideaaltypisch kunnen vier gedragspatronen onderscheiden worden, met name (1) aanvaarding, (2) aanpassing, (3) terugtrekking en (4) tegenstand.

Kort samengevat, stelt het onderzoek in de individuele opvang vast dat bewoners hun welbevinden in het algemeen eerder gunstig inschatten. In vergelijking met de collectieve opvang, voelen bewoners zich merkbaar beter en ze functioneren ook meer zelfstandig. Omwille van de specifieke kenmerken van de collectieve opvang, was er bij bewoners in opvangcentra sprake van een fragiele balans tussen kwetsbaarheid en veerkracht, die eerder negatief overhelde naar de kant van de kwetsbaarheid. In de individuele opvang is het welbevinden meer in balans en is er bij sommigen zelfs sprake van een positieve kanteling naar veerkracht. Toch betekent dit niet dat het welbevinden van bewoners in de individuele opvang op alle dimensies even goed scoort. Meer bepaald zijn er enkele aspecten aan de zelfstandigheid en het toebehoren die als problematisch worden ervaren. Dit is in het bijzonder belangrijk omdat deze dimensies nauw aansluiten bij één van de doelstellingen van het opvangmodel, namelijk om via de individuele opvang de integratie van bewoners in de lokale gemeenschap te bevorderen.

In het opvangmodel is individuele opvang in principe voorbehouden voor personen die een statuut om internationale bescherming hebben ontvangen. Zij kunnen genieten van een korte opvangfase in een LOI of bij een NGO om de transitie te maken naar de reguliere samenleving. Er worden echter twee uitzonderingen gemaakt binnen het opvangmodel. Enerzijds kunnen personen die een hoge kans hebben op erkenning (omdat een groot percentage van hun landgenoten erkend is), reeds voor het bekomen van een statuut toegewezen worden aan de individuele opvang. De veronderstelling is dat een transfer hen meer autonomie zal geven en hen zal stimuleren om zich lokaal in te bedden, met als gewenste uitkomst dat ze op termijn in de gemeente zullen willen blijven. Anderzijds zijn er voor bepaalde kwetsbare profielen specifieke opvangplaatsen gecreëerd die moeten toelaten om beter aan hun specifieke behoeften tegemoet te komen en zo hun zelfstandigheid te vergroten.

De toewijzing aan een individuele opvangplaats komt de autonomie van bewoners ten goede, die voor zichzelf moeten zorgen, bijvoorbeeld door zelf het huishouden te doen. Toch brengt dit niet automatisch met zich mee dat bewoners hierdoor op langere termijn een verlangen ontwikkelen om in de gemeente te blijven die hen werd toegewezen. Bovendien blijven ze uiteindelijk afhankelijk van de materiële en financiële steun die ze van de opvangstructuur bekomen en zijn er bijvoorbeeld geen indicaties dat individuele opvang tot meer financiële zelfredzaamheid via tewerkstelling leidt. Op het vlak van toebehoren stellen we vast dat bewoners in de individuele opvang meer systematisch taallessen volgen. Toch stelt dit hen tijdens deze fase in hun opvangtraject doorgaans nog niet in staat om zich lokaal in te bedden en een sociaal netwerk met Belgen op te bouwen. Ondanks de taallessen blijft de kloof om sociaal te participeren groot, waardoor vereenzaming dreigt. Heel wat bewoners in de individuele opvang komen in hun vrije tijd, buiten de taallessen, amper buiten omdat ze zich een vreemde in de omgeving voelen. Ondanks de globaal positieve evaluatie van het

welbevinden, is er aldus een duidelijke marge voor verbetering op de dimensies die het meest met integratie te maken hebben. Uit de beleving van bewoners blijkt een fragiel evenwicht tussen integratie en isolement, waarbij de balans bij sommigen negatief overhelt. Hoewel zij voor het eigen levensonderhoud instaan, blijven zij uiteindelijk afhankelijk van de opvangstructuur en hebben ze weinig contacten in de Belgische samenleving.

Dit neemt niet weg dat het welbevinden uiteindelijk toch eerder gunstig ingeschat wordt, ondanks de reële dreiging van isolement. Bewoners van de individuele opvang hebben er doorgaans reeds een fase in de collectieve opvang opzitten, waarbij ze na hun transfer een duidelijke positieve evolutie zien in de meeste andere dimensies van hun welbevinden. Daar waar de collectieve opvang vooral een veilige omgeving bood, wordt de individuele opvang geapprecieerd omwille van de vrijheid en autonomie die ze verschaft. Hieronder staan we kort stil bij elke afzonderlijke dimensie van welbevinden.

1. **Veiligheid:** Individuele opvangplaatsen bieden in het algemeen een nog veiligere omgeving dan opvangcentra, en bewoners hebben geen schrik voor het eigen leven of dat van gezinsleden. Echter, wanneer alleenstaanden een opvangplaats met anderen delen, kunnen onveiligheidsgevoelens ontstaan, in het bijzonder door de afwezigheid van opvangpersoneel dat kan toezien op het naleven van de leefregels.
2. **Gezondheid:** Bewoners zijn vooral erg tevreden dat ze beschikken over sanitaire voorzieningen die ze met niemand (of met hoogstens een beperkt aantal medebewoners) moeten delen. Via de maatschappelijk assistenten is er een goede toegang tot medische dienstverlening. Echter, de toegang tot psychologische hulpverlening is beperkt en transfers kunnen gespecialiseerde begeleidingstrajecten onderbreken.
3. **Integriteit:** Bewoners voelen zich vrij in de individuele opvang om te zijn wie ze willen zijn doordat ze ten minste beschikken over een eigen slaapkamer. Ze waarderen de privacy en de rust van een eigen opvangplaats.
4. **Zingeving:** Individuele opvangplaatsen bieden meer opportuniteiten om het dagelijks leven te structureren zoals men dat zelf wil. Bewoners investeren doorgaans sterk in het volgen van taallessen omdat dit hen het gevoel geeft zich nuttig voor te bereiden op de toekomst.
5. **Geborgenheid:** Families met kinderen kunnen in de individuele opvang een meer natuurlijk gezinsleven opnemen dan in een collectief centrum. Bij alleenstaande bewoners is het moeilijker om sociale relaties aan te knopen omdat er weinig ontmoetingskansen zijn. Hierdoor bestaat het risico op vereenzaming.
6. **Zelfstandigheid:** Er wordt van bewoners een grotere autonomie vereist omdat ze zelf verantwoordelijk zijn voor hun dagelijks levensonderhoud. De middelen die zij hiervoor bekomen zijn voldoende, maar laten weinig ruimte over om andere activiteiten te betalen. De individuele opvang biedt weinig kansen om financieel zelfredzaam te worden via tewerkstelling. Ook ontwikkelen bewoners niet vanzelfsprekend een voorkeur om op langere termijn in de gemeente te blijven waaraan ze werden toegewezen.
7. **Toebehoren:** Hoewel de meeste bewoners taallessen volgen, laat hun taalniveau niet zomaar toe om actief te participeren in de buurt en te interageren met de burens. Hierdoor voelt men zich vervreemd van de omgeving waar men woont. Meestal ontbreekt het aan landgenoten en specifieke voorzieningen in de buurt (zoals gebedshuizen, verenigingen, winkels), waardoor bewoners slechts beperkte aansluiting vinden bij culturele of religieuze gemeenschappen.
8. **Ontspanning:** Omdat er door de meeste individuele opvangstructuren geen specifieke activiteiten voor bewoners worden georganiseerd, zijn ze op zichzelf aangewezen. De beperkte financiële ruimte en onvoldoende (taal)kennis om te participeren aan het reguliere ontspanningsaanbod, zorgen ervoor dat bewoners hun vrije tijd vooral thuis doorbrengen.
9. **Inspraak:** Bewoners hebben weinig zeggenschap over de regels die gehanteerd worden door de individuele opvangstructuur. Bovendien gebeurt het dat bewoners hun rechten en plichten onvoldoende kennen doordat deze niet aan hen uitgelegd worden in een taal die ze begrijpen.

10. **Natuur:** Individuele opvangstructuren beschikken zelden over een private tuin of terras en hanteren strikte regels over het hebben van huisdieren. Individuele opvangstructuren hebben geen positieve of negatieve impact op de toegang tot natuur.

Het feit dat er onder de verschillende bewoners een algemene consensus bestaat dat hun welbevinden in de individuele opvang relatief positief is, toont aan hoe belangrijk de institutionele kenmerken van de opvang zijn. In vergelijking met een collectieve opvangstructuur biedt de individuele opvang een makkelijkere context met meer opportuniteiten. De grootste meerwaarde schuilt in het individuele karakter van het opvangtype. Op het vlak van de locatie en begeleiding zijn de verschillen met de collectieve opvang minder uitgesproken.

- **Type opvang:** Het individuele karakter van de opvang bij een LOI is de meest doorslaggevende factor die het welbevinden beïnvloedt. In vergelijking met de collectieve opvang wordt het beschikken over een eigen opvangplaats als een bevrijding ervaren. Het is belangrijk te wijzen op de diversiteit tussen opvangstructuren, waarbij sommigen toch vereisen dat bewoners met elkaar belangrijke woonfuncties delen (zoals de keuken, badkamer of leefruimte). Alleenstaanden die een individuele opvangstructuur met medebewoners delen zouden liever een volstrekt private woonplaats hebben.
- **Locatie:** Er is veel onderlinge variëteit tussen de individuele opvangstructuren in termen van hun objectieve afstand ten aanzien van voorzieningen die voor bewoners van belang zijn (zoals scholen en winkels). Net zoals bij de collectieve opvang wordt vastgesteld dat de mobiliteitsopties die ter beschikking staan van bewoners voor een groot deel bepalen hoe die afstand ervaren wordt. De toegankelijkheid van openbaar vervoer is de belangrijkste parameter en er wordt een systematisch verschil vastgesteld tussen de verschillende landsdelen, waarbij in regio Noord meer dan in Regio Zuid aan bewoners een busabonnement wordt gegeven.
- **Dienstverlening:** De relatie tussen bewoners en de maatschappelijk assistenten in de individuele opvangstructuren is eerder oppervlakkig en gericht op een professionele dienstverlening. Bewoners zijn tevreden over de begeleiding die ze krijgen, maar ze zouden graag toch ook een nauwere band opbouwen met hun assistent, in het bijzonder omdat ze maar weinig Belgen kennen en een beperkt sociaal netwerk hebben. Bewoners ervaren hun maatschappelijk assistenten ook als controleurs op hun eigen leven, al blijft dit gevoel minder uitgesproken dan bij de collectieve opvang.

Het gedragspatroon dat de meeste bewoners in de individuele opvang vertonen, is aanvaarding. De positieve appreciatie van de individuele opvangcondities, en de mogelijkheden die de opvang biedt om tegemoet te komen aan iemands noden, maakt dat bewoners zich minder dan in de collectieve centra terugtrekken of tegenstand bieden. In tegendeel, het onderzoek stelde vast dat sommige bewoners net op een creatieve manier aan de slag gaan met de opportuniteiten die er binnen de individuele opvang zijn. Ze tonen zich bijvoorbeeld veerkrachtig door het meeste te willen halen uit de financiële middelen die ze bekomen. Uit de unanieme positieve houding tegenover de individuele opvang mag echter niet afgeleid worden dat er geen verschillen zijn tussen bewoners. De institutionele condities zijn duidelijk een belangrijke context, maar hoe die context ervaren wordt hangt ook af van de individuele kenmerken van de bewoners.

- **Persoonlijke eigenschappen en noden:** Bewoners zijn vooral jong en ambitieus, waarbij sommigen kleine kinderen hebben. Dit genereert bepaalde verwachtingen, bijvoorbeeld rond tewerkstelling en een dynamisch sociaal leven, die niet altijd ingelost kunnen worden. Personen met medische noden die in een LOI opgevangen worden, vinden dat ze niet altijd voldoende omkadering krijgen. Dit geldt ook voor personen met andere kwetsbaarheidsfactoren, zoals alleenstaande ouders, laaggeletterde bewoners, of grote gezinnen.
- **Contextgebonden risico's en kansen:** Het is opvallend dat de meeste bewoners die op basis van een instructie Hoge Beschermingsgraad aan een individuele structuur zijn toegewezen de exacte reden voor hun transfer niet kennen. Onzekerheid over de asielpprocedure blijft ook in de individuele opvang een bedreigende factor, net zoals de lange termijn in de opvang een gegeven vormt. Zolang zekerheid over de toekomst in België uitblijft, is het voor bewoners moeilijk om zich volledig te focussen op het integreren in de Belgische samenleving.
- **Sociaal netwerk:** Familieleden (of de afwezigheid daarvan) spelen een belangrijke rol in het leven in de individuele opvang. Terwijl gezinnen met kinderen een quasi-natuurlijk familieleven

kunnen beleven, versterkt de individuele opvang bij alleenstaanden eerder het gemis van andere familieleden en het onvermogen om bepaalde familiale rollen op te nemen. In de individuele opvang wordt het sociaal netwerk van bewoners vaak kleiner doordat er minder ontmoetingskansen zijn met landgenoten of gelijkgestemden.

Temidden de diversiteit aan bewoners tekenen zich uiteindelijk twee algemene patronen af. Het eerste patroon heeft betrekking op het **gezinstype**. Gezinnen met kinderen en alleenstaanden ervaren de individuele opvang op een andere manier.

- Bij **gezinnen met kinderen** stelt de individuele opvang hen in staat een quasi-natuurlijk gezinsleven te beleven. Belangrijke elementen hiervan zijn als ouder alle zorgende taken over de kinderen te kunnen opnemen, alsook beschikken over voldoende persoonlijke ruimte voor elk gezinslid. Het dagelijks leven van gezinnen met kinderen wordt in belangrijke mate gestructureerd door het ritme van de kinderen, in het bijzonder door de school en vrijetijdsactiviteiten. Vaak worden er via de kinderen en hun dagelijkse activiteiten linken gelegd met bijvoorbeeld burens of andere Belgen in de omgeving.
- Bij **alleenstaanden** biedt de individuele opvang hen een plaats om tot rust te komen en gedeeltelijk de controle op te nemen over het dagelijks leven. Omdat er vanuit de individuele opvang weinig activiteiten georganiseerd worden voor bewoners, moeten zij zelf de verantwoordelijkheid opnemen om structuur te geven aan hun dagen. Dit is geen makkelijke aangelegenheid omdat ze slechts beperkte financiële middelen hebben. Daarnaast ontbreekt het hen vaak aan een uitgebreid sociaal netwerk om activiteiten mee te doen. Eenzaamheid is een belangrijke bedreiging, ook wanneer alleenstaanden met medebewoners samenleven.

Een tweede patroon heeft te maken met het belang van **taal**.

- Er wordt enerzijds vastgesteld dat bewoners in de individuele opvang bijna systematisch **taallessen** volgen. Een belangrijk deel van het dagritme tijdens de week wordt gevormd door de lessen. Doorgaans gaat het om de basisniveaus van het Nederlands en het Frans. De tijdsinvestering in taallessen is onder meer één van de factoren die ertoe bijdraagt dat bewoners niet kunnen werken.
- Anderzijds stellen we vast dat er een belangrijke **taalkloof** ervaren wordt door bewoners om te participeren aan de lokale samenleving. De drempels van de officiële landstalen verhinderen dat bewoners deelnemen aan culturele of andere vrijetijdsactiviteiten, met name diegene die in de eigen buurt georganiseerd worden. Het taalniveau dat bewoners bereiken, volstaat niet om deel te nemen aan reguliere activiteiten. Tezelfdertijd zijn er amper activiteiten in hun eigen taal, bijvoorbeeld georganiseerd door de opvangstructuur. Ook wat tewerkstelling betreft, worden hoge taaleisen gesteld waardoor bewoners niet in aanmerking komen.

Beide patronen sluiten aan bij de resultaten van het eerste deel van het onderzoek naar het welbevinden in de collectieve centra. Daar werd vastgesteld dat de collectieve leefomgeving een bijzondere uitdaging biedt aan gezinnen met kinderen, terwijl er voor alleenstaanden ook opportuniteiten kunnen schuilen in het samenleven met anderen. In de collectieve centra was de taalkloof eveneens een centrale bekommernis, maar de effecten daarvan hadden minder betrekking op het sociale leven van bewoners omdat er in een collectief centrum doorgaans wel personen met dezelfde taal te vinden zijn. Het volgen van taallessen was ook voor veel bewoners in de collectieve centra een bron van zingeving, al werd de tijdsinvestering meer afgewogen ten opzichte van andere activiteiten, in het bijzonder de deelname aan gemeenschapsdiensten.

Inleiding

Voorliggend rapport kadert binnen een onderzoeksproject naar het welbevinden van volwassen verzoekers om internationale bescherming in de asielopvang. Het doel van het project is te beschrijven en begrijpen hoe het dagelijks leven in opvangstructuren ervaren wordt door de eindbegunstigden. Op basis hiervan kan gewerkt worden aan het verbeteren van de opvangcondities om een menswaardig leven te garanderen, in het bijzonder voor kwetsbare personen met specifieke opvangnoden. Eerder verscheen een eerste rapport over het welbevinden in collectieve opvangstructuren. Dit tweede rapport staat stil bij de opvang in de individuele opvangstructuren zoals aangeboden door Lokale Opvanginitiatieven (LOI's).

Welbevinden is een koepelterm die in deze studie verwijst naar de persoonlijke beleving van de opvangcondities. Het gaat over hoe bewoners zich in de opvang voelen en hoe ze functioneren. Welbevinden is erg complex en wordt hier vanuit tien verschillende invalshoeken bekeken, met name veiligheid, gezondheid, integriteit, zingeving, geborgenheid, zelfstandigheid, toebehoren, ontspanning, inspraak en natuur. Bovendien is welbevinden een dynamische toestand die afhankelijk is van hoe verzoekers omgaan met de opvang. Terwijl sommige verzoekers de opvangcondities aanvaarden, zijn er anderen die tegenstand vertonen en de opvangcondities net verwerpen. Evenzeer zijn er verzoekers die zichzelf aanpassen aan de opvangsituatie, terwijl anderen net besluiten er zich zo veel als mogelijk uit terug te trekken.

Het is belangrijk om te begrijpen welke factoren het welbevinden van verzoekers bepalen. Op basis van een literatuurstudie werd in het eerste rapport een onderscheid gemaakt tussen de invloed van individuele en institutionele factoren. Bij individuele factoren gaat het bijvoorbeeld over iemands medische toestand, vluchtparours, of sociaal netwerk. Bij institutionele factoren gaat het over kenmerken van de opvangstructuur, zoals het type (individueel of collectief), de locatie en het soort dienstverlening. Om de interactie tussen de verschillende factoren grondig te kunnen bestuderen, is het van belang om voldoende variëteit te hebben tussen opvangstructuren en verzoekers. Dit tweede rapport laat toe om in te gaan op de verschillen die ervaren worden binnen de individuele opvang, maar laat ook toe om een vergelijking te maken met hoe verzoekers de collectieve opvang ervaren.

De structuur loopt gelijk met het eerste rapport. Het eerste deel bespreekt het opzet van het rapport binnen het ruimere onderzoeksproject. Hierbij wordt uitvoerig ingegaan op de rol van de individuele opvang in het huidige opvangmodel. Het tweede deel behandelt de methodologie en stelt de LOI's en respondenten voor die deelnamen aan de studie. In het derde en vierde deel worden de empirische resultaten gepresenteerd. Als rode draad doorheen deze sectie wordt de vraag gesteld of het welbevinden van verzoekers systematisch verschilt tussen de collectieve en individuele opvang, en zo ja, op welke vlakken. Het vijfde deel maakt de balans op van het welbevinden in de individuele opvang vanuit het perspectief van de balans tussen kwetsbaarheid en veerkracht. Hieraan wordt tevens een beoordeling gekoppeld van de mate waarin de individuele opvang gezien kan worden als een opstap en voorbereiding op integratie in de Belgische samenleving. Dit is namelijk een belangrijke onderliggende rationale van de rol van de individuele opvang in het huidige opvangmodel.

Hoofdstuk 1 - Opzet

In dit deel worden de belangrijkste conceptuele en theoretische inzichten uit het eerste rapport beknopt hernomen. Het gaat om de operationalisering van welbevinden, een bespreking van de institutionele en individuele factoren die er een impact op hebben, en de diversiteit aan gedragspatronen die bewoners ontwikkelen. Daarnaast wordt dieper ingegaan op de rol die de individuele opvang opneemt in het huidige opvangmodel. Deze rol werd in 2016 grondig herzien doordat de klemtoon voor de opvang tijdens de verzoekprocedure op collectieve structuren kwam te liggen. Een belangrijke functie van de individuele opvang bestaat erin de integratie van verzoekers in de samenleving voor te bereiden. Vandaar dat er in dit rapport stilgestaan wordt bij de relatie tussen integratie en welbevinden.

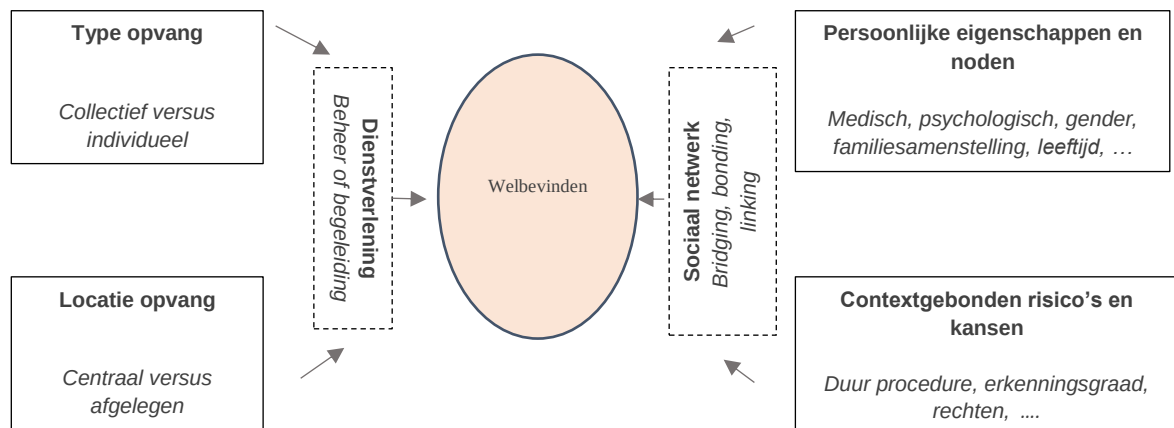
1.1 Welbevinden in perspectief

Het overkoepelende onderzoeksproject waar dit rapport deel van uitmaakt, gaat over het welbevinden van verzoekers om internationale bescherming die verblijven in de asielopvang. Welbevinden gaat over hoe een persoon de opvangcondities beleeft. Het verschilt van een analyse van het welzijn in de zin dat het de subjectieve beleving onderzoekt en niet de objectieve situatie. Alleen door met verzoekers te praten en hun gedrag te observeren, is het mogelijk om te begrijpen wat het betekent om in de asielopvang te verblijven. Dergelijk onderzoek is nodig om opvangcondities te creëren die aangepast zijn aan de noden en verlangens van verzoekers.

Het welbevinden is een complexe en dynamische aangelegenheid. Eerst en vooral is de beleving gelaagd. Hiermee wordt bedoeld dat welbevinden veel verschillende aspecten kent. In algemene zin kan gesteld worden dat welbevinden gaat over hoe iemand zich voelt in het dagelijks leven én in hoeverre men naar eigen goeddunken kan functioneren. Om dit verder te concretiseren en operationaliseren, kan een onderscheid gemaakt worden tussen tien verschillende dimensies. Enerzijds gaat welbevinden over de vraag of iemand zich (1) veilig, (2) gezond, (3) beschermd, (4) zinvol en (5) geborgen voelt. Anderzijds gaat welbevinden over hoe iemand functioneert door (6) zelfstandig keuzes te kunnen maken, (7) door tot een groep te kunnen behoren, (8) door zich te kunnen ontspannen, (9) door zeggingschap over publieke aangelegenheden te hebben en (10) door toegang te hebben tot natuur.

Hedonisch VOELEN	(1) Veiligheid <i>Bedreiging van het eigen leven en het leven van familieleden</i>
	(2) Gezondheid <i>Bevrediging van lichamelijke en mentale behoeften</i>
	(3) Integriteit <i>Beschikken over persoonlijke ruimte</i>
	(4) Zingeving <i>Betekenisvolle doeleinden hebben</i>
	(5) Geborgenheid <i>Betrokkenheid op anderen</i>
Eudaimonisch FUNCTIONEREN	(6) Zelfstandigheid <i>Beschikken over keuzemogelijkheden</i>
	(7) Toebehoren <i>Behoren tot een groep</i>
	(8) Ontspanning <i>Bezigheden die rust brengen</i>
	(9) Inspraak <i>Betrokkenheid bij beslissingen</i>
	(10) Natuur <i>Besteding van tijd in en met de natuur</i>

Hoe iemand zich voelt en functioneert is dynamisch in de zin dat het onderhevig is aan verschillende factoren. Er zijn aan de ene kant individuele factoren die een impact hebben op het welbevinden. Dit gaat over iemands persoonlijke eigenschappen en noden (zoals leeftijd, familiesamenstelling, lichamelijke of psychologische noden, ...), de situatie waar een individu zich in bevindt (duur van de procedure, verminderde sociale rechten, ...) en het sociale netwerk dat iemand omringt (aantal kennissen en vrienden, regelmaat van contact, ...). Anderzijds is het welbevinden ook afhankelijk van de institutionele context die het dagelijks leven bepaalt. Bij de asielopvang gaat het om het type opvang (collectief versus individueel), de opvanglocatie (dichtbij of veraf van belangrijke voorzieningen) en het soort dienstverlening dat aangeboden wordt (persoonlijke begeleiding op maat of beheersmatige opvolging).

Bovenstaand schema geeft een visuele representatie van de verschillende factoren die een impact kunnen hebben op het welbevinden. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is dat geen van deze factoren determinerend is. Welbevinden gaat over hoe een persoon omgaat met de individuele en institutionele factoren. In dit onderzoeksproject wordt er vanuit gegaan dat verzoekers actor zijn van hun eigen leven en er zelf invulling aan geven. Ze doen dit echter niet in het luchtledige en verhouden zich tot de institutionele omgeving die hen omringt én ze dienen zich te behelpen met de individuele mogelijkheden en beperkingen die hen gegeven zijn. Op het kruispunt tussen institutionele en individuele factoren bepalen verschillende gedragspatronen hoe iemand zich uiteindelijk voelt en functioneert. Het is mogelijk om vier verschillende gedragspatronen te onderscheiden, namelijk (1) aanvaarding, (2) aanpassing, (3) terugtrekking en (4) tegenstand.

AANVAARDING	AANPASSING
TERUGTREKKING	TEGENSTAND

Met de keuze voor een onderzoek naar het welbevinden als een complexe en dynamische persoonlijke beleving positioneert dit project zich heel uitdrukkelijk tegenover een steeds dominanter wordend 'kwetsbaarheids perspectief'. Eerder onderzoek van de Dienst Studie en Beleidⁱ toonde aan dat er binnen de context van asiel en migratie in het algemeen, alsook binnen de specifieke context van de asielopvang, een opmars bezig is waarbij categorieën van zogenaamd 'kwetsbare personen' worden uitgelicht om een specifieke begeleiding te bekomen. Daartegenover staan de zogenaamde 'veerkrachtige personen'. Dergelijk perspectief is sterk objectiverend en essentialiserend. Dit betekent dat personen van buitenaf beschreven worden als kwetsbaar of veerkrachtig. Groeninck et al. (2019) wijzen erop dat dit misleidend is omdat kwetsbaarheid of veerkracht geen attributen van personen zijn, maar wel wijzen op hoe personen handelen. De onderzoekers stellen dat het dichotoom onderscheid vertekenend is omdat iemand zowel kwetsbaar als veerkrachtig kan handelen. Daarnaast is dergelijk perspectief tevens sterk individualiserend. Kwetsbare personen worden vaak gelijkgesteld aan passieve personen, terwijl veerkrachtige personen ondernemend gedrag vertonen. Onderzoek geeft echter aan dat het mede-afhankelijk is van de institutionele context of iemand kwetsbaar of veerkrachtig gedrag kan vertonen.

Omwillen van de specifieke invulling die doorgaans aan veerkracht en kwetsbaarheid gegeven wordt, vermijdt dit project beide termen. Hierdoor gaat echter ook potentieel een belangrijke intuïtie verloren. Met de termen kwetsbaarheid en veerkracht tracht men ook aan te geven wie zich in het algemeen goed voelt en wie goed functioneert, en voor wie dit niet het geval is. Anders gesteld, voor wie draait het welbevinden eerder positief uit en voor wie is het welbevinden eerder negatief? In het Engels spreekt men bijvoorbeeld over *'ill-being'* en *'well-being'*. Dit onderzoeksproject spreekt over welbevinden als algemene term en specificeert verder dat het om positief dan wel negatief welbevinden gaat. Belangrijk is dat er geen directe relatie bestaat tussen de verschillende gedragspatronen en hoe het welbevinden uitdraait. Iemand die zich terugtrekt, kan zich bijvoorbeeld even goed voelen als iemand die net aanpassingen tracht te maken. Daarnaast is het belangrijk om naast een algemene analyse van het welbevinden ook steeds voldoende aandacht te besteden aan de verschillende afzonderlijke dimensies. Een persoon kan zich bijvoorbeeld perfect veilig voelen, maar toch een gebrek aan zin ervaren.

Samengevat wordt in dit rapport het welbevinden van verzoekers onderzocht aan de hand van hoe zij zich voelen en functioneren. Er is aandacht voor een veelheid aan dimensies in het dagelijks leven, gaande van gezondheid tot inspraak. Of het welbevinden positief dan wel negatief uitdraait, hangt af van de individuele kenmerken van verzoekers, de institutionele context waarin zij leven en hoe zij hiermee omgaan.

1.2 De rol van de individuele opvang

Een belangrijke institutionele factor die het welbevinden van verzoekers beïnvloedt, is het type opvangstructuur. In de literatuur wordt er standaard een onderscheid gemaakt tussen zogenaamde 'collectieve' en 'individuele' opvangstructuren (Thorshaug 2019). In een collectieve opvangstructuur wonen een groot aantal personen bij elkaar en delen ze daarbij belangrijke woonfuncties, waaronder gedeelde slaapkamers, badkamers en kookfaciliteiten. Een individuele opvangstructuur is een verblijfplaats voor één of enkele personen waarbij belangrijke functies individueel georganiseerd zijn.

Impact van collectief of individueel

De impact van het type opvangstructuur op het welbevinden van verzoekers is een belangrijke bron van discussie. Collectieve opvangcentra worden soms beschreven als 'totale instituties', waarmee men uitdrukt dat het sterk gereguleerde plaatsen zijn die bewoners afzonderen van het normale maatschappelijke leven. In de woorden van Van der Horst (2004) zijn het "woon- en werkplaatsen, waar een groot aantal individuen in dezelfde situatie, afgesloten van de ruimere omgeving, voor een aanzienlijke tijdsperiode, een afgesloten en formeel gereguleerd leven leiden." ⁱⁱ Een voordeel van de collectieve samenlevingsvorm zou zijn dat bepaalde types van sociale en medische dienstverlening efficiënt georganiseerd kunnen worden. Echter, doordat een collectieve opvangstructuur bewoners ook enigszins afzondert van het gewone leven, wordt gesteld dat zij een negatieve impact hebben op bepaalde dimensies van het welbevinden, zoals het gevoel van toebehoren. Daarmee vergeleken wordt de impact van individuele voorzieningen veel positiever uitgedrukt. Zo stelt Thorshaug (2019, 212) dat individuele structuren "potentieel tot een betere integratie leiden van personen die later uit de gemeente verhuizen, en in het algemeen wordt geloofd dat ze een minder geïnstitutionaliseerde alledaagse omgeving bieden, die personen beter voorbereidt voor het leven buiten een asielcentrum, ongeacht de uitkomst van hun asielaanvraag." ⁱⁱⁱ Echter, wat individuele structuren zouden winnen op het vlak van integratie, missen ze potentieel op het vlak van de dienstverlening. Individuele opvangstructuren zijn vaak gespreid en ver verwijderd van bijvoorbeeld ziekenhuizen of transportfaciliteiten.

Vanzelfsprekend bestaan er heel wat tussenvormen die het dichotoom onderscheid tussen collectieve en individuele structuren in vraag stellen. Sommige collectieve structuren laten bijvoorbeeld toch heel wat individuele organisatie toe (zoals individuele bewonerskeukens), terwijl sommige individuele structuren louter en alleen aparte slaapkamers aanbieden en verder vereisen dat bewoners alles delen (zoals badkamer en ontspanningsruimte). Daarnaast wordt de eigenheid van een opvangstructuur door meer bepaald dan alleen het type. De grootte van de opvangstructuur, de locatie ten opzichte van belangrijke voorzieningen en de aard van de begeleiding die voorzien wordt, zijn eveneens een belangrijke bron van variëteit.

Recente veranderingen in het opvangmodel

Het opvangmodel van een land bepaalt of verzoekers opgevangen worden in collectieve of individuele structuren, waar deze gelegen zijn en wat de rechten en plichten van bewoners zijn. Hoewel er tussen landen belangrijke verschillen bestaan in hun opvangmodel, beschrijft Kreichauf (2018) dat er een tendens bestaat om steeds meer de nadruk te leggen op collectieve opvang: “accommodatie voor vluchtelingen is in toenemende mate omgevormd tot grote, kamp-achtige structuren met verlaagde levensstandaard en een gesloten karakter”.^{iv} Op deze trend zouden twee uitzonderingen zijn. Enerzijds worden zogenaamde ‘kwetsbare profielen’ steeds meer in afzonderlijke individuele opvangstructuren ondergebracht (Rainbird, 2012). Anderzijds krijgen verzoekers met een hoge kans op bescherming toegang tot individuele opvang. Volgens Will (2018, 173) is er een opvangregime van ‘differentiële inclusie’ aan het ontstaan die de integratie privilegieert van “personen met een hoge kans om een verblijfsvergunning te bekomen op basis van humanitaire gronden.”

Het Belgische opvangmodel is een modelvoorbeeld voor de evolutie naar een grotere nadruk op collectieve opvang en toont de uitzonderlijke positie van kwetsbare personen en verzoekers met een hoge erkenningsgraad. Bij het aantreden van de regering Michel I in 2014 werd voorgenomen om belangrijke wijzigingen door te voeren in het opvangbeleid. Het regeerakkoord sprak de voorkeur uit “om de opvang collectief te organiseren. De individuele opvang wordt voorbehouden voor bepaalde kwetsbare groepen (mensen met een fysieke handicap, zwangere vrouwen en alleenstaanden met kinderen, NBMV) en daarnaast voor die asielzoekers waarbij de kans op erkenning groot is.”^v Door de onverwacht grote instroom van verzoekers in 2015 liep de uitwerking van de genoemde hervormingen vertraging op. In de loop van 2016 en 2017 werden de wijzigingen uiteindelijk stelselmatig doorgevoerd.^{vi}

Voordien verliep het opvangtraject voor volwassen verzoekers (en hun kinderen) gedurende hun asielaanvraag in principe in twee fases. Na het indienen van het verzoek om internationale bescherming verbleven zij normaal gezien vier maanden in een collectief centrum. Daarna konden zij een aanvraag indienen voor een transfer naar een individuele opvangstructuur waar zij gedurende de resterende tijd van hun procedure zouden kunnen verblijven. De individuele opvang werd voorzien door niet-gouvernementele organisaties (Vluchtelingenwerk Vlaanderen en Ciré) en OCMW's die zogenaamde Lokale Opvanginitiatieven (LOI's) openden. Wegens regelmatige verzadiging van het individueel opvangnetwerk kon niet iedereen na vier maanden feitelijk van een collectief opvangcentrum naar een individuele opvangplaats verhuizen. Er was bijvoorbeeld lange tijd een tekort aan individuele opvangplaatsen voor alleenstaande mannen. Dit betekende dat er tevens personen waren die gedurende hun hele asielprocedure in de collectieve opvang verbleven.

Sinds augustus 2016 werd het principe van gefaseerde opvang tijdens de procedure verlaten. Sindsdien moeten verzoekers die van de opvang gebruik willen maken in principe gedurende de gehele verzoekprocedure in een collectieve structuur verblijven. Volgens het regeerakkoord was de wijziging van de fasering verantwoord aangezien “de asielprocedure aanzienlijk verkort is” en verzoekers aldus normaal gezien minder lang in de collectieve centra dienen te blijven.^{vii} De ambitie van de asielautoriteiten bestond erin binnen de zes maanden een beslissing te nemen. De versnelde procedure stelt “in staat (...) niet langer een opvangtraject te handhaven waar op automatische wijze, op basis van de beschikbaarheid van de plaatsen, een individuele plaats wordt toegekend na een fase van opvang in een collectief centrum.” Indien de procedure toch langer dan zes maanden zou duren, werd in de Opvangwet voorzien, via een wijziging van artikel 12, dat een verzoeker na een periode van zes maanden in een collectieve structuur alsnog over de mogelijkheid beschikt om een aanvraag in te dienen voor een transfer naar een individuele voorziening. Het wetsontwerp bepaalt dat deze mogelijkheid uitsluitend bedoeld is voor “personen die daaraan de grootste behoefte hebben en de personen die worden geïdentificeerd als deel uitmakend van kwetsbare groepen (...) en aan degenen met een grote kans op het verkrijgen van de vluchtelingenstatus of subsidiaire bescherming”.^{viii}

Individuele opvang: kwetsbaarheid en integratie

De accentverschuiving naar collectieve opvang tijdens de procedure bracht tevens een reorganisatie van de rol van de individuele opvang met zich mee. Fedasil vaardigde een specifieke instructie uit waardoor verzoekers met een positieve beslissing voortaan van een collectieve structuur naar een individuele opvangplaats getransfereerd kunnen worden voor een transitieperiode van twee maanden, verlengbaar tot vier maanden.^{ix} Gedurende de transitie wordt de materiële opvang tijdelijk verlengd zodat men zich kan voorbereiden op het zelfstandige leven, in het bijzonder door een eigen woning te zoeken. Deze transfer is een optie, geen verplichting. Erkende verzoekers kunnen eveneens opteren voor een pakket maaltijdcheques van één maand, voorzien op de tijd die in principe nodig is om het recht op maatschappelijke integratie te openen. Met de transitie-instructie gaf Fedasil gevolg aan artikel 57 van de Opvangwet dat stelt dat zij de

continuïteit van de opvang dient te verzekeren “bij de overschakeling van de materiële hulp die aan de asielzoeker verleend wordt naar de maatschappelijke dienstverlening die door de openbare centra voor maatschappelijk welzijn wordt verstrekt”.^x In het nieuwe opvangmodel heeft de individuele opvang aldus in eerste instantie de functie om erkende verzoekers voor te bereiden op integratie in de maatschappij.

Met de vernieuwde fasering in het opvangtraject ging tevens een herziening gepaard van wie voortaan de individuele opvang zou aanbieden. Er werd geopteerd om de transitieopvang te organiseren met behulp van de LOI's. Het voordeel van LOI's is dat zij maximaal gespreid zijn over het Belgische grondgebied. Daarnaast wordt verondersteld dat de overgang naar financiële hulpverlening na erkenning makkelijker verloopt als personen reeds opgevangen worden door een structuur die deel uitmaakt van een OCMW. Deze keuze zorgde ervoor dat de individuele opvang van niet-gouvernementele organisaties op de helling kwam te staan. Zij dienden een belangrijk deel van hun opvangcapaciteit af te bouwen. Als alternatief werd voorgesteld dat niet-gouvernementele organisaties zich zouden focussen op de individuele opvang van kwetsbare verzoekers, zowel tijdens als na afloop van de verzoekprocedure. Ciré en Caritas International aanvaardden dit aanbod, terwijl Vluchtelingenwerk Vlaanderen besloot zich terug te trekken. Dit leidde tot de creatie van een beperkt aantal individuele plaatsen voor kwetsbare verzoekers, in het bijzonder personen met een medische problematiek en kwetsbare vrouwen. Er worden hogere eisen gesteld aan de begeleiding voor deze specifieke plaatsen.^{xi}

Omwille van plaatsgebrek voor de kwetsbare doelgroep werd het mogelijk gemaakt om personen met een kwetsbaar profiel eveneens aan LOI's toe te wijzen tijdens verschillende fases van het opvangtraject. In augustus 2017 werd een instructie uitgevaardigd waarbij LOI's die als kwetsbaar gelabelde personen toegewezen kregen, een verhoogd tarief uitbetaald kregen. Na een negatieve evaluatie door de Inspecteur van Financiën werd deze instructie in juli 2019 echter ingetrokken. Dit bestendigde de verdeling waarbij de individuele opvang van LOI's in het teken staat van het voorbereiden van de integratie via de transitieperiode voor erkende verzoekers, terwijl de individuele opvang van niet-gouvernementele organisaties gericht is op het tegemoet komen aan de specifieke behoeften van kwetsbare personen.

Hoge beschermingsgraad

Het nieuwe opvangmodel voorziet eveneens dat personen met een hoge beschermingskans toegang hebben tot de individuele opvang. De achterliggende rationale luidt dat de toewijzing aan individuele opvang hen in staat moet stellen ‘sneller en duurzamer’ te integreren.^{xii} Meer specifiek wordt verondersteld dat de opvang in een individuele opvangstructuur verzoekers meer autonomie geeft voor het bekomen van een verblijfstitel en dat dit de integratie bevordert, wat de kans op uiteindelijke vestiging in de gemeente zou vergroten. De achterliggende assumptie is dat de kansen op lokale integratie toenemen indien men langer in de individuele opvang verblijft. Door personen met een hoge beschermingskans reeds voor hun erkenning toe te wijzen aan de individuele opvang, ondersteunt men de algemene doelstelling om de integratie voor te bereiden. Zoals hierboven aangegeven, voorziet de Opvangwet in de mogelijkheid om personen met een hoge beschermingskans na zes maanden in collectieve opvang een transfer naar individuele opvang te laten aanvragen. Fedasil vaardigde echter een reeks instructies uit waarin deze termijn verkort werd. Daarnaast werd op basis van de herkomst bepaald wie een hogere beschermingskans heeft.

De eerste instructie ‘hoge beschermingsgraad’ dateert van 13 oktober 2016. De termijn om een aanvraag in te dienen voor een transfer werd daarbij op vier maanden vastgelegd nadat de verzoekprocedure werd opgestart bij het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen. Tussen de registratie van een verzoek om internationale bescherming, het indienen van een verzoek en de eigenlijke opstart van de procedure kan een zekere tijd verstrijken, waardoor de eigenlijke termijn van de collectieve opvang langer kan zijn dan vier maanden. De eerste instructie definieerde hoge beschermingskans op basis van de beschermingsgraad van personen van dezelfde nationaliteit. De minimale beschermingsgraad werd initieel vastgelegd op 90%. Op het moment van het invoegen treden van de instructie betrof dit personen uit Libië, Syrië en Burundi. Sindsdien werd de instructie herhaaldelijk geüpdatet.

Een eerste aanpassing van de instructie kwam er in juni 2018. De termijn voor het indienen van een transfer werd bijgesteld van vier naar twee maanden. Daarnaast werd de minimale beschermingsgraad verlaagd van 90% naar 80%. Hierdoor kwamen personen uit Libië, Syrië, Palestina, Jemen, Eritrea, El Salvador en Venezuela in aanmerking voor een transfer naar individuele opvang. Ten tweede werd er in het kader van de afbouw van collectieve opvangcapaciteit in augustus 2018 een eenmalige maatregel genomen waarbij verzoekers uit landen met een minimale beschermingsgraad van 80%, met uitsluiting van Palestina, die minder dan twee maanden in de opvang verbleven en die een procedure bij het CGVS lopende hadden,

eveneens naar de individuele opvang getransfereerd konden worden. Ten derde werd Burundi in september 2018 opnieuw toegevoegd aan de lijst met nationaliteiten met een beschermingsgraad van 80% die in aanmerking kwamen voor vervroegde individuele transfer. Ten vierde werd de lijst van nationaliteiten met een beschermingsgraad van 80% in augustus 2019 opnieuw bijgesteld tot Libië, Syrië, Eritrea en El Salvador. Ten vijfde werd op 9 juli 2020 een nieuwe update doorgevoerd, waarbij een nieuwe lijst van nationaliteiten met een beschermingsgraad van 80% bepaald werd, namelijk Syrië, Jemen, Burundi, Somalië, Eritrea en China. Met deze wijziging werden voorlopig alle Latijns-Amerikaanse nationaliteiten verwijderd. Nieuw was ook dat verzoekers in een Dublin-procedure niet kunnen genieten van deze maatregel. In maart 2021 werd de instructie hoge beschermingsgraad opgeschort om voldoende opvangcapaciteit te behouden om de engagementen van het hervestigingsprogramma na te komen. In september 2021 werd de lijst van nationaliteiten die in aanmerking komen voor een transfer in het kader van hoge beschermingsgraad aangepast met uitsluiting van China en Somalië. De maatregel ging van kracht vanaf 6 december 2021 waardoor er in principe opnieuw transfers hoge beschermingsgraad plaatsvonden.

Datum Instructie	Termijn	Beschermingsgraad	Nationaliteiten
10/2016	>4maand	90%	Libië, Syrië, Burundi
06/2018	>2maand	80%	Libië, Syrië, Palestina, Jemen, Eritrea, El Salvador, Venezuela
08/2018	<2maand	80%	Libië, Syrië, Jemen, Eritrea, El Salvador, Venezuela (uitgezonderd Palestina)
09/2018	>2maand	80%	Libië, Syrië, Burundi, Palestina, Jemen, Eritrea, El Salvador, Venezuela
08/2019	>2maand	80%	Libië, Syrië, Eritrea, El Salvador
07/2020	>2maand	80%	Syrië, Jemen, Burundi, Somalië, Eritrea, China
03/2021	Opschorting hoge beschermingsgraad		
12/2021	>2maand	80%	Libië, Syrië, Jemen, Burundi, Eritrea

Onderstaande tabel geeft het aantal personen weer met een nationaliteit die op de lijst van hoge erkenningsgraad stond. De cijfers bevatten personen die tijdens hun procedure naar een LOI werden getransfereerd. Ze bevatten eveneens personen met dezelfde nationaliteit die erkend werden, ofwel met of zonder een transfer omwille van hoge beschermingsgraad. Om de zes maanden noteerden we de respectievelijke aantallen (in oktober en april). De eerste betrouwbare gegevens dateren vanaf oktober 2017; daarvoor waren er weinig transfers omwille van hoge beschermingsgraad. De tabel toont eveneens hoe het aantal bewoners met een nationaliteit van hoge beschermingsgraad zich verhoudt tot het totale aantal LOI-bewoners en tot het totale aantal bewoners in het opvangnetwerk op het moment van de meting. Ten slotte wordt de gemiddelde verblijfsduur in een LOI weergegeven van bewoners met een nationaliteit met hoge beschermingsgraad.^{xiii}

	10/17	04/18	10/18	04/19	10/19	04/20	10/20	04/21	10/21	04/22	10/22
Syrië	1455	1300	1455	1155	1314	1269	1147	1205	1341	1179	851
Jemen	2	1	20	37	71	56	112	104	62	62	90
Venezuela	4	15	190	230	241	213	134	77	58	38	30
El Salvador	1	19	59	84	240	647	648	465	287	189	138
Libië	8	6	28	62	64	43	52	30	17	50	56
Eritrea	71	211	138	255	320	377	403	511	545	644	528
Burundi	164	184	142	178	191	135	173	176	165	220	291
Somalië	228	103	64	71	41	70	214	270	244	212	219
Palestina	94	105	466	1140	1396	1280	1105	1059	937	542	374
China	14	20	3	5	2	6	4	4	3	4	3
Totaal bewoners in LOI	6199	5196	5002	5089	5507	5654	5354	5317	5047	4598	4513
Percentage HBG in LOI	33%	38%	51%	63%	70%	72%	75%	73%	72%	68%	57%
Totaal bewoners in COL	12170	11272	12083	14753	18175	20456	18134	18391	20987	23782	25726
Gemiddelde opvangduur HBG in LOI	3,3	4,6	2,8	4,8	6,8	9,6	11,5	10,4	17,6	12,8	12,8

Op basis van deze gegevens kunnen drie belangrijke conclusies getrokken worden. Ten eerste zijn de verschillende nationaliteiten van bewoners die op basis van een hoge beschermingskans in de LOI's verblijven niet gelijk vertegenwoordigd. Er zijn herkomstlanden die amper voorkomen hoewel ze al meerdere jaren op de lijst staan, zoals Libië, Jemen en China. Tot 2021 kwam het grootste deel van de bewoners uit Syrië, Palestina, El Salvador en Eritrea. Met uitzondering van Eritrea, was er een duidelijke daling in 2022. Deze schommelingen komen aan de ene kant voort uit de veranderde samenstelling van de lijst hoge beschermingsgraad. Dat is bijvoorbeeld het geval bij Palestina, waar de daling van het aantal bewoners verklaard kan worden doordat deze nationaliteit niet langer op de lijst voorkwam sinds 2019. Anderzijds volgen deze schommelingen ook de algemene trends van de instroom van bepaalde nationaliteiten in het opvangnetwerk.

Ten tweede is het aantal bewoners in de LOI's met een nationaliteit op de lijst hoge beschermingsgraad sinds de eerste instructie over deze transfer tot 2021 sterk toegenomen, zowel in absolute aantallen als in verhouding tot het totale aantal LOI-bewoners. Dat kan enerzijds verklaard worden door de verruiming van nationaliteiten die tot de hoge beschermingsgraad worden gerekend en de kortere termijn om een transfer aan te vragen. In 2022 zien we een daling, zowel in absolute als relatieve cijfers wegens de tijdelijke opschorting van de transfer-mogelijkheid. Anderzijds is het ook het resultaat van de verblijfsduur in de LOI's na toewijzing, die sinds 2018 sterk is toegenomen. Tussen oktober 2017 en oktober 2021 was de gemiddelde verblijfstermijn opgelopen van 3,3 maanden tot 17,6 maanden. De stijging kan deels worden toegeschreven aan het effect van de COVID-19 pandemie. Toch was er ook daarvoor al sprake van een duidelijke toename van de verblijfsduur in de LOI's voor deze doelgroep. Deze lange verblijfsduur kan een invloed hebben op het welbevinden van bewoners. Ondanks hun hoge erkenningskans blijven ze toch nog voor een lange tijd in onzekerheid leven.

Ten derde is het aandeel van de bewoners met een hoge beschermingskans in de LOI's sterk toegenomen in de afgelopen jaren. Aangezien de verblijfsduur van bewoners met een hoge beschermingskans in principe langer is dan die van bewoners in transitie, heeft dit een grote invloed op het werk van het LOI-personeel en de aangeboden begeleiding.

Samenvattend kunnen we stellen dat het nieuwe Belgische opvangmodel een sterke klemtoon legt op collectieve opvang tijdens de verzoekprocedure. De individuele opvang heeft twee belangrijke

aanvullende functies. De eerste functie is het voorbereiden op integratie, in het bijzonder het vinden van een woning, bij erkende verzoekers en personen met een hoge kans om beschermd te worden. Deze functie wordt opgenomen door Lokale Opvanginitiatieven. De tweede functie is het opvangen van kwetsbare personen met specifieke behoeften, in het bijzonder personen met medische behoeften en kwetsbare vrouwen. Het betreft zowel erkende verzoekers als personen die nog in procedure zitten. Deze functie wordt hoofdzakelijk opgenomen door niet-gouvernementele organisaties.

1.3 Voorbereiden op integratie

Zoals hierboven werd besproken, is de eerste functie van de individuele opvang het voorbereiden van verzoekers op hun integratie in de Belgische samenleving. Dit geldt zowel voor personen met hoge beschermingsgraad als voor wie in de transitieperiode zit. In deze paragraaf wordt daarom kort stilgestaan bij de invulling van het concept integratie, zowel binnen de wetenschappelijke literatuur als binnen de context van de asielopvang.

In de wetenschappelijke literatuur wordt er een onderscheid gemaakt tussen wat Esser (2009) 'systeemintegratie' versus 'sociale integratie' noemt. Integratie wordt daarbij vanuit een verschillend perspectief bekeken. Als men de samenhang van de samenleving op macro-niveau bekijkt, is er sprake van systeemintegratie. Bestudeert men integratie daarentegen vanuit een micro-perspectief, namelijk in welke mate een individu participeert aan de samenleving, dan is er sprake van sociale integratie. Daarnaast onderscheidt men in wetenschappelijk onderzoek verschillende dimensies binnen integratie. In het algemeen wijzen auteurs op een 'structurele' en een 'culturele' dimensie (Dagevos 2001). Onder structurele integratie wordt zowel de huisvesting van een persoon als diens tewerkstelling verstaan. De culturele dimensie van integratie wordt vaak gedefinieerd als de kennis van de taal en gewoonten, alsook het hebben van een sociaal netwerk. Ten derde kan er een onderscheid gemaakt worden tussen een objectieve en een subjectieve invulling van integratie. Een persoon kan objectief bekeken, zowel in structurele als culturele zin, geïntegreerd zijn. De persoon spreekt bijvoorbeeld de officiële landstaal, heeft Belgische vrienden, is tewerkgesteld en heeft een woning. Diezelfde persoon kan echter het gevoel hebben niet geïntegreerd te zijn (Levrau en Loobuyck 2010). Dit onderscheid is analoog aan het verschil tussen welzijn en welbevinden.

Fedasil gebruikt de term integratie op een systemische manier in de context van collectieve opvangstructuren die een extra financiering ontvangen om buurtinitiatieven op te zetten om hun integratie in de gemeente te bevorderen. Aan de hand van een integratie-index wordt onder andere de frequentie, aard en intensiteit van contacten tussen het opvangcentrum en zijn omgeving onderzocht. Het gaat bijvoorbeeld over de mate waarin buurtbewoners in het opvangcentrum vrijwilligerswerk doen. Integratie wordt hierbij ook wederkerig ingevuld en het gaat ook over hoe zowel verzoekers als burgers onderling interageren (Platteau et al. 2016).

In de instructies over individuele opvang wordt integratie vanuit een individueel perspectief benaderd. De instructie betreffende de toewijzing van personen met een hoge beschermingsgraad stelt dat de transfer naar een Lokaal Opvanginitiatief als doel heeft "de asielzoeker toe te laten reeds van een zekere autonomie te genieten alvorens een eventuele verblijfstitel te bekomen" en "de integratie van de asielzoeker in de gemeente van de individuele opvangstructuur aan te moedigen. En daarmee tegelijk ook zijn eventuele vestiging in diezelfde gemeente op het moment van het verkrijgen van de verblijfstitel." De transitie-instructie beschrijft de functie van Lokale Opvanginitiatieven als volgt: "Tijdens de transitieperiode, ondersteunt u de bewoner in het bekomen van zijn verblijfsdocumenten, bij zijn zoektocht naar huisvesting (informatie ivm het zoeken, doorverwijzing naar gespecialiseerde organisaties, tickets openbaar vervoer, ...) en helpt u hem er zich te installeren (verhuis, contact met het bevoegde OCMW, ziekenfonds, externe sociale diensten, enz.)." Beide instructies leggen aldus een sterke klemtoon op het vinden van een woning en zich zelfstandig vestigen in de gemeente van het Lokaal Opvanginitiatief als invulling van de voorbereiding op integratie. Er wordt met andere woorden vooral ingegaan op het structurele aspect van integratie. Bovendien wordt integratie benaderd alsof het een objectieve aangelegenheid is. Er wordt niet primair gekeken naar het gevoel van integratie bij verzoekers.

In aansluiting bij de instructies over individuele opvang, nemen we in deze studie het micro-perspectief als uitgangspunt. We opteren er echter voor om integratie ruimer te benaderen dan in de instructies. Ten eerste is het belangrijk om binnen de structurele dimensie naast de focus op huisvesting meer aandacht te hebben voor de rol van tewerkstelling. Hoe draagt individuele opvang bij aan de tewerkstelling van verzoekers? Helpt het hen bij het vinden van een (tijdelijke) job? Ten tweede is het belangrijk om ook stil te staan bij het culturele

aspect van integratie. In welke mate bevordert de individuele opvang de kennis van de taal en gewoonten, alsook de uitbouw van een lokaal sociaal netwerk? Daarnaast hebben we in dit rapport vooral oog voor hoe verzoekers hun eigen integratie definiëren, veeleer dan de objectieve evaluatie of ze geïntegreerd zijn of niet. Het tegengestelde van integratie wordt in dit rapport als isolement aangeduid. Het betekent dat personen vinden dat ze niet thuishoren in de opvanglocatie waar ze verblijven, omdat ze er geen sociale contacten hebben, de taal niet spreken, de gewoonten niet begrijpen en er geen werk of huis vinden.

Een belangrijke nuance is dat de rol van de individuele opvang erin bestaat integratie voor te bereiden. Zolang verzoekers in de opvang zitten, behoren ze in feite nog niet tot de primaire doelgroep van bijvoorbeeld tewerkstellingsagentschappen (zoals VDAB, FOREM en Actiris) of huisvestingsmaatschappijen (Valenta en Bunar, 2010). Er wordt vastgesteld dat de laatste jaren heel wat landen steeds vroeger beginnen met de voorbereiding op integratie (Hinger, 2020). De verhoogde vluchtelingeninstroom in 2015-2016 kan hier als kantelmoment aangeduid worden. Omdat de erkenningsgraad destijds sterk toenam, wilden heel wat overheden anticiperen en werden er reeds integratiebevorderende initiatieven genomen voor de erkenning.^{xiv} Onder wetenschappers bestaat er echter discussie omtrent de mate waarin het een overheid is die de integratie moet voorbereiden en bewerkstelligen. Uit sommige studies zou blijken dat wanneer de overheid minder inspanningen levert, verzoekers net meer aangespoord worden om te integreren (Korac, 2003).

Integratie hoeft niet gezien te worden als iets dat los staat van welbevinden. In tegendeel, in deze studie wordt voorgesteld om integratie te begrijpen als een onderdeel van welbevinden. Integratie sluit het best aan bij enkele aspecten van de dimensies 'zelfstandigheid' en 'toehoren' die hierboven voorgesteld werden. Beide dimensies hebben betrekking op hoe personen functioneren. Zelfstandigheid verwijst naar het vermogen om keuzes te maken over hoe men het dagelijks leven organiseert. Nussbaum (2011) noemt dit ook wel de 'praktische rede'. Dit sluit het best aan bij de structurele dimensie van integratie. Zo kan tewerkstelling beschouwd worden als een manier om middelen te verwerven die toelaten om persoonlijke keuzes te maken. In welke mate laat de individuele opvang beter dan de collectieve toe om te werken of werk te zoeken? Wat huisvesting betreft, is de keuzevrijheid van verzoekers beperkt aangezien ze niet kunnen kiezen waar ze opgevangen worden. In het kader van de voorbereiding op integratie wordt eerder gekeken naar de voorkeur van verzoekers om zich in de toekomst te vestigen in de gemeente waar ze verblijven en de stappen die ze hiertoe ondernemen. Toehoren verwijst naar het deel uitmaken van een groep. Het gaat enerzijds over de niet-familiale sociale contacten die personen onderhouden. In hoeverre is het sociaal netwerk van personen in de individuele opvang groter en meer divers dan in de collectieve opvang? Daarnaast is er het aspect van het eigen maken van de officiële taal (Nederlands, Frans, Duits) die in de opvangregio gesproken wordt en de kennis van de maatschappelijke gewoonten. De vraag stelt zich bijvoorbeeld of personen die in de individuele opvang verblijven meer taallessen volgen en beter de gewoonten in de maatschappij leren kennen.

Samengevat stellen we dat een analyse van de integratie van verzoekers niet bovenop de analyse van het welbevinden komt, maar er integraal deel van uitmaakt. Deze studie stelt de vraag in hoeverre de toewijzing aan een individuele opvangplaats verzoekers makkelijker de taal en gewoonten laat leren, de kansen op deelname aan sociale netwerken vergroot, tewerkstellingskansen creëert en personen aanzet om in de gemeente te blijven.

Hoofdstuk 2 - Methodologie

Een onderzoek verrichten naar welbevinden is methodologisch uitdagend. Dit deel bouwt verder op de methodologie die in het eerste rapport uiteengezet werd. Achtereenvolgens komt de eigenheid van de dataverzameling in de individuele opvang ter sprake, het vergelijkend onderzoeksontwerp, de deelnemende opvangstructuren, de bevroegde bewoners en de data-analyse.

2.1 Dataverzameling

Zoals eerder uiteengezet, is het welbevinden van verzoekers bijzonder complex, gelaagd en dynamisch. Om inzicht te krijgen in hoe iemand de opvang beleeft, is dan ook een aangepaste dataverzameling vereist. Dit onderzoeksproject opteert voor kwalitatief onderzoek waarbij verzoekers veel ruimte krijgen om tijdens diepte-interviews aan te geven hoe ze zich voelen en hoe ze functioneren in het dagelijks leven. Er werd gewerkt met de zogenaamde *'life history method'* waarbij respondenten gevraagd worden om een bepaalde levensfase en hun bijhorende gevoelens te beschrijven. Daarbij werd veel belang gehecht aan het feit dat personen in hun eigen taal en in hun eigen woorden kunnen formuleren wat welbevinden voor hen is. Tenzij wanneer de persoon aangaf in het Engels, Frans of Nederlands te willen communiceren, werd systematisch met een tolk gewerkt.

In de context van het onderzoek in collectieve centra werden diepte-interviews gecombineerd met etnografische observaties. De onderzoekcontext van een collectief opvangcentrum laat toe om waar te nemen hoe personen zich in hun dagelijkse leven gedragen en onderling interageren. Tijdens het etnografisch onderzoek werden eveneens informele gesprekken gevoerd, die als een bron dienden om verzoekers te rekruteren om deel te nemen aan een diepte-interview. Etnografie is veel moeilijker in de context van een individuele opvangstructuur, omdat er onmogelijk spontaan geobserveerd kan worden. Dit heeft bijgevolg ook consequenties voor de selectie van respondenten. Personen die in de individuele opvang verblijven, kunnen niet toevallig gerekruteerd worden. Men dient hen op basis van bewonersbestanden te selecteren en vervolgens om toestemming te vragen.

Bij het onderzoek in collectieve centra waren de meeste bewoners op de hoogte van de aanwezigheid van een onderzoeker. Tijdens informele gesprekken werd het doel van de studie uitgelegd. Wie uiteindelijk deelnam aan een diepte-interview, werd nogmaals in detail geïnformeerd over de inhoud van de studie, alsook over het vertrouwelijke karakter van het gesprek. Voor verzoekers in de individuele opvang was de toedracht van de studie aanvankelijk minder duidelijk. In plaats van bewoners rechtstreeks te contacteren, werd eerst gevraagd aan medewerkers van individuele opvangstructuren om de studie aan hun cliënten uit te leggen. Indien de verzoekers interesse hadden, werden hun contactgegevens doorgegeven aan de onderzoekers. Via een tolk werd vervolgens direct contact opgenomen met de bewoners om de studie grondiger uit te leggen en een interview te vast te leggen. Voorafgaand aan elk interview werd het opzet en de vertrouwelijkheid nogmaals herhaald. Respondenten konden op die manier hun mondelinge geïnformeerde toestemming geven.

2.2 Onderzoeksdesign

Dit rapport gaat in op het dagelijks leven van verzoekers die verblijven in de individuele opvang. Het kadert binnen een ruimer onderzoeksproject waarbij ook data in collectieve opvangstructuren verzameld werd. Voor de selectie van verzoekers in dit rapport hebben we ons beperkt tot personen die tijdens hun asielprocedure in de individuele opvang wonen. Een verdere inperking bestond erin dat we uitsluitend personen met een hoge beschermingsgraad hebben bevroegd en geen personen die opgevangen worden bij partners gespecialiseerd in de opvang van kwetsbare personen. Erkende verzoekers die tijdens de transitieperiode in de individuele opvang verblijven, werden niet mee opgenomen in dit rapport omdat hun situatie moeilijk te vergelijken valt met de andere doelgroepen.

Het onderzoeksdesign van dit rapport is vergelijkend van aard in de zin dat bewoners uit zeer verschillende LOI's met elkaar geconfronteerd worden. Onderling hebben zij bovendien zeer uiteenlopende individuele en situationele kenmerken. Doorheen de empirische resultaten wordt er eveneens een vergelijking met de collectieve opvang opgezet. Dit gebeurt op twee niveaus. Enerzijds hebben de bewoners van de individuele

opvang er (normaal) reeds een collectieve fase opzitten. In dit opzicht zijn zij goed geplaatst om aan te duiden of en in hoeverre hun welbevinden door de transfer naar individuele opvang veranderd is. Bij de geselecteerde groepen is de vergelijking tussen collectieve en individuele opvang bijzonder relevant omdat verzoekers zich in dezelfde fase in de procedure bevinden, met bijvoorbeeld bijhorende onzekerheid over de opvangtermijn, maar geconfronteerd worden met zeer verschillende opvangcondities. Anderzijds kan er ook meer algemeen verwezen worden naar de onderzoeksresultaten van het eerste rapport.

Hoge beschermingsgraad en lokale opvanginitiatieven

Lokale opvanginitiatieven zijn onderling sterk verschillend. In het eerste rapport selecteerden we centra op basis van de grootte van een collectief opvangcentrum. Dit criterium is echter van beperkte betekenis voor de individuele opvang. Bij lokale opvanginitiatieven is het relevanter om een onderscheid te maken op basis van de graad waarin voorzieningen individueel zijn. Zo zijn er enerzijds individuele opvangplaatsen waar alle woonfuncties privaat zijn (zowel slaapkamer, badkamer, keuken, ontspanningsruimte, et cetera). Het gaat bijvoorbeeld om studio's, appartementen of woningen. Anderzijds zijn er individuele opvangplaatsen die alleen een aparte slaapkamer aanbieden en waarbij andere functies gedeeld worden met een beperkt aantal medebewoners. Het gaat om een vorm van co-housing, georganiseerd in grotere appartementen, huizen en gebouwen.

Opvangstructuren variëren ook volgens de ligging ten aanzien van voorzieningen die voor verzoekers van belang kunnen zijn. Het gaat om de afstand ten aanzien van bijvoorbeeld een trein- of busstation, een ziekenhuis, ontspanningsfaciliteiten (zwembad, bibliotheek), tewerkstellingsbureaus, grootwarenhuizen, lagere en middelbare scholen en centra voor volwassenenonderwijs. De meeste lokale opvanginitiatieven hebben ook meerdere opvanglocaties in de gemeente, waardoor de onderlinge afstand binnen een LOI kan verschillen. We noemen een opvanglocatie centraal gelegen als ze zich in het centrum van een gemeente met alle belangrijke voorzieningen bevindt. Een opvanglocatie net buiten de kern van een gemeente met veel voorzieningen noemen we bereikbaar. Dit geldt ook voor opvanglocaties in het centrum van een gemeente met slechts een deel van de vermelde voorzieningen. Bevinden de belangrijke voorzieningen zich verderaf, dan spreken we over een eerder afgelegen opvanglocatie.

Bij de selectie van lokale opvanginitiatieven werd gestreefd naar variëteit, met een vertegenwoordiging van de verschillende combinatiemogelijkheden van de individuele woonfuncties en de ligging. Er is geen database waarin alle LOI's volgens deze criteria ingedeeld worden, maar het staat vast dat de onderlinge combinaties niet in gelijke mate voorkomen. Het was niet de bedoeling van deze studie om op specifieke LOI's in te zoomen, noch om resultaten te kwantificeren. Daarom was het aantal van de structuren die geselecteerd werden van ondergeschikt belang. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de mate waarin de verschillende combinaties aan bod kwamen.

<i>Toegang tot voorzieningen</i>	Dichtbij	Bereikbaar	Afgelegen
<i>Individuele woonfuncties</i>			
Partieel	3	5	5
Volledig	7	4	10

2.3 Individuele opvang

In totaal werden voor deze studie 31 interviews bij 10 verschillende LOI's. Er werd bij elke opvangstructuur steeds een interview afgenomen van een maatschappelijk werker zodat de gesprekken met bewoners in context geplaatst konden worden. Wegens het grote aantal verschillende individuele opvanginitiatieven is het niet mogelijk om hier op elke opvangstructuur afzonderlijk in te gaan. Hieronder worden de belangrijkste objectieve kenmerken van de verschillende individuele opvanginitiatieven uiteengezet. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de infrastructuur en de dienstverlening. In het empirische luik van dit rapport wordt stilgestaan bij de manier waarop bewoners beide kenmerken van de individuele opvang beleven en hoe dit hun welbevinden beïnvloedt.

Infrastructuur

De individuele opvanginitiatieven die voor deze studie werden bezocht, vertonen grote verschillen op het vlak van hun infrastructuur. Zo was er een individueel opvanginitiatief met slechts zeven opvangplaatsen, terwijl het grootste individuele opvanginitiatief dat bij deze studie betrokken was over maar liefst 69 plaatsen beschikte. De andere individuele opvanginitiatieven waren min of meer gelijkmatig verdeeld over dit spectrum. In een aantal gevallen waren alle gebouwen die voor opvangplaatsen gebruikt werden eigendom van de stad of het OCMW. In ongeveer de helft van de bezochte lokale opvanginitiatieven werden alle opvanglocaties gehuurd.

De bevroegde LOI's hadden verschillende types gebouwen. Zo kregen koppels en gezinnen steeds een eigen appartement of huis toegewezen. Verschillende LOI's beschikten ook over appartementen en studio's voor alleenstaanden, waar zij de volledige woning voor zichzelf hebben. In een aantal gevallen bevonden deze aparte woningen zich in een groter gebouw met verschillende zulke woningen voor alleenstaanden, al dan niet met een gedeelde wasruimte. Dat kon een mogelijkheid bieden voor de verschillende LOI-bewoners om contact met elkaar te hebben, maar ze konden er ook voor kiezen om dat contact met andere bewoners niet op te zoeken.

Daarnaast waren er verschillende LOI's die gedeelde woningen aanboden voor alleenstaanden. Deze plaatsen waren steeds ofwel alleen voor mannelijke bewoners, ofwel alleen voor vrouwelijke bewoners. Hier hadden de bewoners een eigen slaapkamer, maar deelden ze de keuken, badkamer en leefruimtes met de andere bewoners. Zulke gedeelde woningen verschilden sterk in het aantal opvangplaatsen. Zo waren er bij de door ons bezochte LOI's woningen gedeeld door twee of drie alleenstaande mannen of vrouwen, maar ook gebouwen voor 20 alleenstaande mannen. De gedeelde woningen verschilden ook sterk qua type gebouw. Zo waren de kleinere gedeelde woningen vaak appartementen of huizen, terwijl het bij één van de gebouwen met 20 opvangplaatsen over een vleugel van een oud rusthuis ging. Zo variëren de individuele opvangplaatsen voor alleenstaanden dus van een intieme huiselijke sfeer tot een bijna collectief gevoel in de grotere gedeelde gebouwen.

De meeste LOI's hadden hun opvangplaatsen gespreid over verscheidene gebouwen die op verschillende afstand van het centrum van de gemeente kunnen liggen. Toch kan er vastgesteld worden dat de meeste opvangplaatsen van de LOI's betrokken bij deze studie eerder in het centrum van de gemeente lagen, of in ieder geval op wandelafstand van het centrum. Een aantal woningen lagen ook iets buiten het centrum, waardoor bewoners aangewezen waren op de bus voor hun verplaatsingen.

Lokale opvanginitiatieven hadden geen specifieke opvangplaatsen voor bewoners met een label kwetsbaarheid. Een aantal van hen vernoemden wel dat ze woningen hadden die gebruikt konden worden voor minder mobiele bewoners, bijvoorbeeld omdat bepaalde kamers rolstoeltoegankelijk waren of omdat de slaapkamer en badkamer in een van de huizen zich op het gelijkvloers bevonden.

Dienstverlening

Ook op het vlak van de aangeboden dienstverlening waren er veel verschillen tussen de individuele opvanginitiatieven die voor deze studie bezocht werden. Zo waren er verschillen in personeel, aangeboden begeleiding, georganiseerde activiteiten, medische en psychologische dienstverlening en financiële ondersteuning. We beperken ons bij deze bespreking tot die elementen die in de context van de afgenomen interviews het meest relevant waren.

Personeel

Er waren grote variaties tussen de individuele opvanginitiatieven qua personeelsbezetting. Eén opvanginitiatief beschikt steeds over een of meerdere maatschappelijk werkers, maar kan daarnaast ook technisch personeel en/of onderhoudsmedewerkers voor de woningen in dienst hebben. Vaak zijn de maatschappelijk assistenten die voor de lokale opvanginitiatieven werken ook werkzaam voor de OCMW's die deze opvangplaatsen inrichten. Het grootste opvanginitiatief dat in deze studie werd bevraagd, had voor zijn 69 opvangplaatsen vier voltijdse maatschappelijk werkers, één hoofd-maatschappelijk werker en twee logistieke medewerkers in dienst. Alle bewoners kregen een vaste maatschappelijk werker toegewezen die één keer per week een vast spreekuur had en daarbij ook één keer per week langskwam in de woning. Ter vergelijking was de werklast per maatschappelijk werker in een ander LOI veel groter. Het beschikte over het equivalent van één voltijdse maatschappelijk werker voor 36 opvangplaatsen. Door de grote variatie in personeelsbezetting bestonden er grote verschillen tussen de LOI's in de kwaliteit van de aangeboden begeleiding en de frequentie van huisbezoeken of vaste afspraken op kantoor.

Begeleiding

Wat opvalt, is dat de begeleiding in elk individueel opvanginitiatief anders werd georganiseerd. Zo waren er individuele opvanginitiatieven waar de maatschappelijk werkers elke week bij alle bewoners op huisbezoek gingen, terwijl bij andere LOI's de bewoners altijd naar het bureau kwamen, ofwel op afspraak ofwel tijdens de spreekuren. Weer andere individuele opvanginitiatieven hanteerden een combinatie van beide werkwijzen, soms op maat van de specifieke noden van de bewoners. In het merendeel van de bevraagde opvanginitiatieven had elke bewoner een vaste maatschappelijk werker die hen opvolgde. Het kwam echter ook voor dat alle maatschappelijk werkers samen verantwoordelijk waren voor alle bewoners. In dit geval had een bewoner dus niet één vast aanspreekpunt. Alle bevraagde LOI's hadden bewoners met verschillende profielen. Zo werden er steeds zowel alleenstaanden als gezinnen opgevangen. Er was vaak een combinatie van bewoners in procedure met hoge beschermingsgraad en bewoners in transitie.

Activiteiten

Een aantal van de bevraagde lokale opvanginitiatieven organiseerde zelf activiteiten voor de bewoners, zoals uitstappen, een kerstfeestje, etc. In andere LOI's werden er geen activiteiten georganiseerd specifiek voor de bewoners, maar konden zij wel deelnemen aan de activiteiten en cursussen die het OCMW voor een breder publiek organiseerde. Bewoners werden ook aangemoedigd om deel te nemen aan activiteiten die georganiseerd worden door de gemeente of de scholen.

Tolken

In alle individuele opvanginitiatieven die werden bezocht in het kader van deze studie was er een duidelijke nood aan tolken, maar de manier waarop hiermee werd omgegaan verschilde sterk. Sommige individuele opvanginitiatieven gaven de voorkeur aan tolken ter plaatse (van Brussel Onthaal of van het Agentschap Integratie en Inburgering), terwijl andere telefonisch tolken (via Babel of Brussel Onthaal) verkozen of standaard zonder tolken werkten. Twee van de bezochte LOI's werkten samen met toelers van de vzw PIN die ook als tolken worden ingezet voor verschillende talen. Verschillende opvanginitiatieven gaven aan dat het moeilijk was om voor bewoners die Tigrinya spreken een oplossing te vinden, aangezien er in deze taal zelden (telefoon)tolken beschikbaar waren. Wanneer er geen tolk gebruikt werd, waren maatschappelijk werkers afhankelijk van hun eigen talenkennis. De communicatie verliep dan min of meer succesvol in het Engels, Frans en Nederlands. Sommige medewerkers spraken ook Arabisch of Spaans.

Psychologisch

Wat de psychosociale begeleiding betreft, gaf een van de bevraagde LOI's aan dat hier binnen het takenpakket van de maatschappelijk werker weinig tijd voor overblijft, terwijl sommige bewoners hier duidelijk nood aan hadden. Andere respondenten vertelden dat er bij bewoners die langere tijd in het individueel opvanginitiatief verbleven wel een vertrouwensband kon ontstaan, waardoor bewoners ook meer van hun persoonlijke problemen met de medewerkers delen.

Toch waren er veel situaties waarin de medewerkers van de individuele opvanginitiatieven besloten om bepaalde bewoners door te verwijzen naar gespecialiseerde instanties. In de eerste plaats ging het dan om doorverwijzingen naar een psycholoog. Een klein verschil tussen opvanginitiatieven was dat sommige

respondenten vertelden dat ze de bewoners vroegen of ze nood hadden aan psychologische begeleiding, terwijl andere doorverwezen wanneer de bewoners zelf deze nood aangaven. Soms was het ook mogelijk voor bewoners om na hun transfer hun begeleiding verder te zetten ook als de psycholoog elders werkt. In één LOI kwam er voor sommige bewoners zelfs een psycholoog aan huis met een tolk.

Verder werd er ook samengewerkt met verschillende organisaties die zich toespitsen op de psychologische begeleiding van verzoekers en vluchtelingen. Sommige LOI's verwezen bewoners met nood aan bijkomende psychologische begeleiding door naar deze organisaties. Voorbeelden hiervan waren Exil (Gezondheidscentrum voor Vluchtelingen en slachtoffers van foltering) en Solentra (expertisecentrum psychische zorg en hulpverlening aan jonge vluchtelingen en hun gezin).

Financieel

Wat het financiële aspect betreft, hebben de LOI's een bepaalde ruimte om zelf de bedragen van het weekgeld en andere budgetten te bepalen, binnen vastgelegde marges. Er was sprake van aanzienlijke diversiteit. Ter illustratie: een LOI gaf haar bewoners het minimumbedrag van €61 per volwassen gezinshoofd per week; daarbij kregen ze ook nog leefgeld van €50 per 3 maanden, een vrijetijdsbudget van €60 per 3 maanden en één kappersbezoek per 4 maanden. Bovendien betaalde het opvanginitiatief voor wifi, tv en een GSM-herlaadkaart van €5 per maand. In een ander LOI kregen de bewoners het maximumbedrag van €70 weekgeld per volwassen gezinshoofd, zonder andere tussenkomsten. Een andere respondent vertelde dat hun bewoners €65 weekgeld kregen per volwassen gezinshoofd en een vrijetijdsbijdrage van €30 per maand.

Van de individuele opvanginitiatieven die bezocht werden voor deze studie gaven de Vlaamse opvanginitiatieven standaard een busabonnement aan hun bewoners. Een van hen gaf ook een reductiekaart voor de NMBS. Bij de bezochte Waalse individuele opvanginitiatieven was dat niet het geval, volgens een respondent omdat het openbaar vervoer daar duurder is dan in Vlaanderen. In een van de Waalse LOI's kregen bewoners enkel een abonnement voor het openbaar vervoer als hun woning ver van het centrum lag of als het nodig was voor schoolgaande kinderen, wegens een medische situatie of voor verafgelegen opleidingen.

2.4 Interviews

De personen die tijdens hun verzoeksprocedure in een LOI opgevangen worden, vormen geen afspiegeling van de algemene populatie in de collectieve opvangcentra. Zoals eerder beschreven, kwamen enkel personen wiens nationaliteit vaak erkend wordt in aanmerking voor een vervroegde transfer naar een LOI. Omdat er verbanden bestaan tussen bepaalde nationaliteiten en de leeftijd van de verzoekers, het gender en de gezinssamenstelling, vertekent deze selectie het profiel van de bewoners in de individuele opvang in velerlei opzichten.

Voor deze studie werd besloten om in het kader van de hoge beschermingsgraad expliciet aandacht te besteden aan de selectie van verschillende nationaliteiten. Er werden personen bevroegd uit Palestina, Venezuela, El Salvador en Eritrea. Hoewel er binnen elk van deze nationaliteitsgroepen aanzienlijke variëteit te noteren valt, zijn er toch ook belangrijke patronen te onderkennen. Op het vlak van gezinssamenstelling bijvoorbeeld, zijn alleenstaanden het sterkst vertegenwoordigd bij de Eritreeërs, terwijl families met kinderen bij Palestijnen de belangrijkste groep zijn. Ook inzake leeftijdsprofiel zijn er belangrijke verschillen, met bijvoorbeeld een opmerkelijk jonger profiel bij Eritreeërs.

In totaal werden voor deze studie 31 gesprekken gevoerd met 34 bewoners van individuele opvanginitiatieven (bij drie gesprekken waren beide partners aanwezig). De bewoners werden geselecteerd op basis van hun nationaliteit en kregen op basis van een hoge beschermingskans een individuele opvangplaats. De grote meerderheid van deze groep verbleef eerst in een collectief centrum. Daarbij varieerde hun verblijfsduur in de collectieve opvang van een kort verblijf van twee maanden tot een verblijf van meer dan een jaar. Vijf van de geselecteerde bewoners hadden op het moment van de bevraging een statuut gekregen en bevonden zich in de transitiefase. Hoewel de focus in dit rapport niet op de transitiefase ligt, werden deze interviews wel in de resultaten meegenomen, aangezien deze bewoners reeds voor hun erkenning in de individuele opvang verbleven.

De meeste bewoners die voor deze studie werden bevroegd behoren tot de leeftijdscategorie van 36 tot 45 jaar of tot de jeugdcategorie tussen 18 en 35 jaar. Daarnaast was er nog een bewoner in de categorie van de middelbare leeftijd (46 tot 60 jaar) en een bewoners die ouder dan 60 jaar was.

Leeftijd bevroegde bewoners					
	Jeugd (18-35 jaar)	Volwassen (36-45 jaar)	Middelbare leeftijd (46-60 jaar)	Oudere (> 60 jaar)	Totaal
El Salvador	4	3	0	1	8
Eritrea	2	8	0	0	10
Palestina	2	4	1	0	7
Venezuela	8	1	0	0	9
Totaal	16	16	1	1	34

Mannen zijn sterker vertegenwoordigd in de groep van bevroegde bewoners dan vrouwen. Zo namen er 21 mannen en 13 vrouwen deel aan de bevraging. Daarbij waren er drie koppels die het interview samen afgelegd hebben, maar zij werden wel apart als bewoners meegeteld. Er waren voor deze studie geen transgender respondenten.

Wat de gezinssamenstelling betreft, was het grootste deel van de deelnemers aan deze bevraging alleenstaande. Twee van hen verbleven samen met familieleden buiten hun kerngezin in de opvang. Deze groep wordt gevolgd door respondenten die in familieverband in de opvang verbleven. Van de elf respondenten in familieverband behoorden er acht tot een klein gezin met een of twee kinderen. Drie van de ondervraagden hebben een groot gezin met drie of meer kinderen. Er werden ook vier alleenstaande moeders bevroegd, maar er waren geen alleenstaande vaders onder de respondenten. Ten slotte heeft ook een koppel zonder kinderen samen aan de bevraging deelgenomen.

Gezinssamenstelling bevroegde bewoners					
	Alleenstaand	Klein gezin (1-2 kinderen)	Groot gezin (> 2 kinderen)	Alleenstaande moeder	Koppel
El Salvador	3	4	0	1	0
Eritrea	6	0	1	3	0
Palestina	4	3	0	0	0
Venezuela	4	1	2	0	2
Totaal	17	8	3	4	2

Iets meer dan een derde van de bewoners die voor deze studie bevroegd werden verblijft sinds een half jaar of minder in de individuele opvang. Voor de grootste groep ligt die termijn tussen een half jaar en een jaar. Er zijn echter ook een heel aantal bewoners die al langer dan een jaar in de individuele opvang verblijven. Hierbij is er een opmerkelijke uitschieter: een Palestijnse bewoner die aan dit onderzoek heeft deelgenomen woont al bijna vier jaar in dezelfde studio.

	< 6 maanden	6 maanden – 1 jaar	> 1 jaar
El Salvador	4	4	0
Eritrea	4	5	1
Palestina	0	5	2
Venezuela	5	1	3
Totaal	13	15	6

2.5 Analyse

Alle interviews werden woordelijk getranscribeerd in de taal van de interviewer en de tolk, namelijk Nederlands, Frans, Spaans of Engels. Dit betekent dat de originele verwoording van de respondenten niet letterlijk overgenomen kon worden. Het was praktisch onhaalbaar om transcripties te doen in uiteenlopende talen, zoals Arabisch. Bovendien was er geen meertalig onderzoeksteam die deze data vervolgens zou kunnen verwerken. De eerste stap van de analyse bestond in het coderen van de data. Er werd gewerkt met een a priori structuur van het codeboek die gevormd werd door de aparte dimensies van het heuristisch kader, zijnde de individuele factoren, de institutionele factoren, de dimensies van welbevinden, en de vier verschillende gedragspatronen. Op basis van de analyse van het welbevinden in de collectieve opvang werd dit codeboek uitgebreid tot codes op drie niveaus. Dit bestaande codeboek werd overgenomen voor de analyse en aangevuld met nieuwe codes. In dit rapport wordt uitvoerig gebruik gemaakt van citaten om zo nauw als mogelijk aan te sluiten bij de originele beleving van verzoekers.

Hoofdstuk 3 - Dagelijks leven in de individuele opvang

In dit deel van het rapport gaan we uitvoerig in op hoe bewoners hun dagelijks leven in de individuele opvang ervaren. De opvang in een Lokaal Opvanginitiatief was voor de meeste deelnemers aan het onderzoek een tweede fase in hun opvangtraject in België. Hun ervaring van de individuele opvang staat daardoor in relatie tot hoe ze het verblijf in een collectieve opvangstructuur hebben beleefd en hoe ze de verhuis tussen beiden ervaarden. Gesprekken over het welbevinden waren daardoor vaak complex omdat bewoners regelmatig wisselden tussen hun dagelijks leven in de collectieve en individuele opvang.

Bij aanvang van elk gesprek vroegen we wat men voor de verhuisbeweging van de individuele opvang verwachtte. De meeste bewoners gaven aan dat ze heel weinig verwachtingen koesterden. In het algemeen dacht men naar een 'normaal' huis te verhuizen. Zoals Manuela uit El Salvador echter treffend aangeeft, was het voor haar erg moeilijk om zich een beeld te vormen van hoe een normaal huis in België eruit ziet omdat ze nog nooit bij een Belgisch huisgezin binnen geweest was. De transfer naar een individuele opvangvoorziening werd voor haar en heel wat andere personen dan ook gekenmerkt door een grote onzekerheid.

Ik had er geen idee van hoe een huis eruit zag... Ik bedoel hoe de huizen er langs binnen uitzien, omdat ik in België nog nooit in een huis was geweest, maar je hebt er wel een idee van omdat de halve stad wel kamers zal hebben en een keuken. We wisten wel dat het een keuken zou kunnen hebben, en bedden. Zoals er ons werd uitgelegd, was het huis voorzien van de basisbenodigdheden. En dus voldeed het wel voldoende aan mijn verwachtingen.

Manuela, El Salvador, alleenstaande moeder

Hoe het bewoners na hun aankomst verging, wordt hieronder uiteengezet met behulp van citaten uit de interviews. Alvorens ingegaan wordt op de verschillende dimensies van welbevinden, stellen we de bewoners kort voor en geven we weer hoe zij hun individuele opvangstructuur aan de onderzoekers beschreven.

3.1 Individuele factoren

Bewoners worden soms voorgesteld als een homogene groep omdat ze allemaal een verzoek om internationale bescherming lopende hebben. Achter deze objectieve gelijkheid schuilt echter een wereld aan verschillen. Deze manifesteren zich op drie niveaus, namelijk de persoonskenmerken, contextgebonden risico's en kansen, en het sociaal netwerk van de bewoners.

Persoonlijke kenmerken en noden

Een eerste bron van diversiteit tussen bewoners situeert zich op het vlak van hun persoonlijke kenmerken. Het gaat bijvoorbeeld om verschillen in leeftijd, mentale en lichamelijke gezondheid of gezinssamenstelling.

Eerder werd al aangehaald dat de bevroegde bewoners eerder jong waren en zich in hun actieve levensfase bevonden. De twee belangrijkste leeftijdsgroepen waren de jongeren tussen 18-35 jaar en de volwassenen van 36-45 jaar. Zij werden gekenmerkt door een grote vitaliteit en de wil om zichzelf te realiseren. Manuela, een alleenstaande moeder van 45 jaar, verwoordde het als volgt:

Ja, ja, ik voel me goed. En ik heb veel energie want ik wil aan de slag gaan. Heel eerlijk, wat ik nodig heb is om niet bij de pakken te blijven zitten... Ik was zelfs aan het denken om iets te kopen om te borduren, iets waarbij de geest bezig blijft, maar ja dat had ik nodig en om dus aan de slag te gaan. Dat geeft je energie, dat voel ik nu. Een goede gezondheid, zo goed dat er veel energie is.

Manuela, El Salvador, alleenstaande moeder

De enkele oudere personen die geïnterviewd werden, zaten duidelijk in een andere levensfase. Gabriella, een grootmoeder uit El Salvador die haar kinderen en kleinkinderen achterna reisde, voelt dat ze ouder wordt en dat haar gezondheid en energie achteruitgaan.

Je wil je niet slecht voelen, maar ik voel dat de leeftijd die ik heb je toch een beetje meer ziektesymptomen geeft. Er resten me nog... Dit jaar word ik 58 jaar, nog twee jaar en ik word 60.

Gabriela, El Salvador, alleenstaand met familie

Met het jeugdige leeftijdsprofiel gaan bepaalde levensgebeurtenissen gepaard. Twee geïnterviewde verzoeksters waren bijvoorbeeld zwanger in de individuele opvang en families hadden ook vaak jonge kinderen waar ze voor moesten zorgen. Zo nam Mariam uit Eritrea als alleenstaande moeder de zorg van vier kinderen in de opvang op zich. Dit slurpte veel van haar tijd op, waardoor ze moeite ondervond om taallessen te volgen:

What are your daily routines?

In the morning I prepare breakfast for my sons and prepare take-away food for them for their schools. Then I take my children to the schools. Then I walk around here. Then I prepare their lunch. Then I go to the school to bring my children home. Then it becomes in the evening. That is the routine I do. (...)

Do you take language classes?

At this time I go only once in a week. This is not convenient with my children. But now I am registered to go to the school for more hours, for more days. Now I have registered to go to the school for the language class for more days, but so far I have been only going one day. And you know it is difficult with my children.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Een jeugdige leeftijd is geen garantie op een goede gezondheid. Gezien het om verzoekers gaat, waren er meerdere bewoners die te kampen hadden met fysieke of mentale trauma's. Ze dragen, zoals Ekrem stelt, een bagage met zich mee:

Because besides all that we have, we have our private problems, and we came from our countries, burdened with these problems and we would not consider anyone here responsible for these private problems but they are part of us and they are part of the burden we have. And you come with them to this reality and you actually crash into this reality.

Ekrem, Palestina, alleenstaand

Zo liep Ibrahim in Palestina schotwonden op, waar hij nog steeds dagelijks de gevolgen van ondervindt.

I got shot in 3 different parts in my body in Gaza. This is why I exercise, because of those injuries and I rely mainly on painkillers, specifically with the cold, with the cold I would have pain here, here, on the shoulder and on my elbow, and apart from the painkillers, I can say that I live a normal life, that's it's OK.

Ibrahim, Palestina, alleenstaand

Bij de Palestijnse familie Abied, verloor de vader enkele tenen. Hierdoor is hij minder mobiel en heeft hij vaak pijn.

Is your family in good health, both you and Khaled and your children ? Like physically ? Medically, do you have any problems ?

Only Ahmed has a problem at his foot because he was shot in his foot and because of that two fingers had to be cut off. So he can't walk that well.

Is he getting medicine, is he getting treatment, does he have to see a doctor regularly ? And how does it work in the LOI if he has appointments ?

Yes, he gets medication. Specifically that he feels pains from the cold. Before the doctor proposed to do an operation. But afterwards he changed and decided there is no need for an operation. Recently, we were working on having special shoes for him to walk, and yesterday we were supposed to pick them up, but we didn't find a train to the region where we had to pick up the special shoes to walk.

Abied, Palestina, familie

Ook onder kinderen waren er specifieke noden. Aliat uit Eritrea is bijvoorbeeld de vader van een kind met een auditieve beperking.

I brought him from Italy. He was the only child who came along from Italy, and I came for that purpose from Italy. Then when he was examined by a doctor, he was referred to another specialist. (...)

How do you feel about your daily life?

I have a bit of concern about the future of my deaf baby only. Apart from this, I am ok, I'm fine. Because as he has no good base, I think what will be his future. I just think only about him."

Aliat, Eritrea, familie

Contextgebonden risico's en kansen

De gemeenschappelijke asielsituatie neemt niet weg dat bewoners individueel geconfronteerd worden met een zeer specifieke context. De asielprocedure verloopt voor iedereen anders en ook het opvangtraject kent individuele verschillen. Hieronder presenteren we hoe bewoners hun individuele situatie beschreven.

Onzekerheid ondanks hoge erkenningskans

Voor deze studie bevroegen we bewoners die omwille van hun nationaliteit aan een LOI werden toegewezen. Het erkenningspercentage van hun landgenoten werd gebruikt om hen toe te kennen aan een individuele structuur, nog voor een beslissing in hun asielprocedure werd genomen. Zoals hieronder nog verder aan bod komt, waren niet alle bewoners op de hoogte dat ze op basis van de erkenningsgraad aan een LOI werden toegewezen. Ook voor zij die wel de toedracht kenden van hun toewijzing, bleef de individuele onzekerheid over de erkenning overeind. Bewoners bleven op hun hoede en redeneerden dat het niet is omdat een groot aandeel van hun landgenoten erkend werden, dat zij ook erkend zullen worden. De wetenschap van de erkenning van landgenoten neemt de individuele onzekerheid blijkbaar niet weg.

Or do you sometimes think and stress about the procedure or about other things ?

Of course, because we don't know our faith. They may refuse us, we don't know.

Abied, Palestina, familie

Een belangrijke factor die twijfel zaait bij bewoners met hoge erkenningsgraad, is de lange duurtijd van de procedure. In de woorden van Feti uit Eritrea:

Is your procedure still going on?

Yes, I have already done the first interview. I am now waiting for the second interview, but it is a bit late.

Feli, Eritrea, alleenstaande moeder

Zoals hierboven reeds werd aangetoond, verbleven heel wat bewoners al lange tijd in het LOI. Doordat bewoners lang moeten afwachten, beginnen ze te twijfelen aan hun erkenningskansen en piekeren ze over wat er zal gebeuren als ze afgewezen zouden worden. Hamid, die op het moment van ons gesprek met hem één jaar in het LOI verbleef, stelde het als volgt:

I can't say that I feel comfortable because of course I feel concerned and I am worried about many things. We did our first interview on the first of June and it has been one year since the first interview, and we haven't done the second interview. This makes us worry of course. Because there is no certainty, and this is the main point. For now, I can say I am benefitting for my medical situation and apart from the medical treatment we have our school and the kid's school, but we are not certain about tomorrow. As a temporary situation, it is of course fairly good, but we are not certain what will happen tomorrow, if we will leave the social house, if they will deport us like to another country, if we will have to go back. All of this is not clear and I would sometimes think that if I would die now, what would happen to my kids and my wife.

Hamid, Palestina, familie

De onzekerheid over de erkenning kan een belangrijke impact hebben op het dagelijks leven. Bewoners hebben het gevoel dat ze nog niet volledig aan hun leven kunnen beginnen zolang ze nog niet erkend zijn. Psychologisch blijkt het moeilijk om het leven in België uit te bouwen zolang er een kans bestaat dat de asielaanvraag zal afgekeurd worden. Johannes verbleef eerst één jaar in een collectief centrum, alvorens naar een LOI te verhuizen. Daar woonde hij op het moment van ons gesprek al zeven maanden:

When I was staying there, it is appointment. Appointment, back, go, back, go, 7 times or 8 times appointment, and I feel frustrated. It's a question, why are we waiting, we are asking asylum and then we need to be put forward, up to the final decision. That's why these things we are waiting some limits with the appointment, and these things make you frustrated and sometimes annoyed. With this situation and group lives and then new places, yeah I feel a lot of stress there. When you start jump here, shift here, you feel some relax. Because after first interview I come here, not before that one. After you made first interview, you start proceed... yeah stage, and mine is finishing through see ... hear the final decision. Ok, come in, come here and when you come here you start a little bit change life, your privacy is increasing. You might live in group, you live in your own house, and then this is better. You wait here and then some moments, oh so do you, calling by brief from Fedasil, second interview. This is procedure, and then you will see what will happen, wait and so decision.

Johannes, Eritrea, alleenstaand

Ook Ekrem uit Palestina vond het moeilijk dat de asielprocedure zo lang duurde omdat hij daardoor zijn familiale problemen niet kon oplossen.

I worry a lot. I have been in the centre for one year and six months here and I have been waiting for another interview, but I have waited for so long, it is still not coming, and also we have our issues, I will tell you we came with bags of personal issues, I have for example some family issues.

Ekrem, Palestina, alleenstaand

Bewoners hebben het gevoel dat hun leven tijdelijk op pauze staat:

And I'm wondering, if you gonna give me negative, why you made me wait for three years instead of a shorter period of time.

Mohammed, Palestina, alleenstaand

De twijfel bij bewoners over hun erkenning is ook niet volledig ongegrond. Zoals eerder besproken, verandert de lijst van nationaliteiten regelmatig. Op het moment van transfer behoorden sommige bewoners tot de lijst, maar gedurende hun verblijf in het LOI werd hun land van de lijst verwijderd. Dit was bijvoorbeeld het geval voor Esteban uit Venezuela. Niet alleen werd zijn land van de lijst gehaald, maar hij ontving ook een negatieve beslissing tijdens zijn verblijf in het LOI. Hij besloot in beroep te gaan:

Je verblijft nu reeds een jaar hier in het LOI. Had je toen je hier kwam gedacht dat je hier een jaar zou blijven?

Nee, ik dacht dat het minder zou zijn. Ik dacht dat het minder zou zijn. Het punt is dat ik een negatieve beslissing had, van de procedure, van het proces. Ik ging in beroep. Beroep was misschien wel een week geleden. Ik wacht op het antwoord.

Esteban, Venezuela, alleenstaand

Er zijn ook bewoners wiens nationaliteit op de lijst van hoge erkenningsgraad voorkomt, maar die bijvoorbeeld schrik hebben om afgewezen te worden omdat ze reeds in een ander land werden geregistreerd. Zo had Petrus uit Eritrea schrik om terug naar Griekenland gestuurd te worden.

Since you said that you have been away from your family since 2 years and 7 months, where were you before you were in Belgium?

I was in Greece for 1 year and 5 months. There they did not give me a complete document. They issued me only a residence permit of 3 years. They refused to issue me a travel document. Had I gotten complete documents I would not have tried to come here and I would not have been exposed to this problem. The Belgian immigration authorities have refused my asylum claim because of having a document from Greece.

Petrus, Eritrea, alleenstaand

Transfer om onduidelijke redenen

Voor veel bewoners met een nationaliteit met hoge erkenningskans was de juiste reden voor de transfer van een collectieve opvangstructuur naar een LOI onduidelijk. Carolle uit Venezuela vertelt dat het nieuws als een verrassing kwam.

Waarom ben je verhuisd van het opvangcentrum naar hier?

Ik weet niet.

Hoe is dat gebeurd?

De mensen van asielcentrum zeggen na een tijd, ah, de mensen van Venezuela hebben nu prioriteit. En kunnen jullie naar een ander huis verhuizen. Willen jullie dat? Wij, 'amai, ja, goed'. En zij hebben een huis in een Bocholt gevonden.

Carolle, Venezuela, familie

Ook voor de alleenstaande Mergia was het onduidelijk waarom hij naar een LOI mocht verhuizen.

Why did you move there, do you know?

I don't know. I don't have enough information or knowledge about why they transferred me here.

Mergia, Eritrea, alleenstaand

Vaak gaven bewoners een gedeeltelijk juiste verklaring van de reden voor transfer. Twee elementen werden daarbij uitgelicht. Enerzijds verwezen bewoners naar een soort prioriteit op basis van de nationale herkomst. Anderzijds verwezen personen naar het eerste interview bij de Dienst Vreemdelingenzaken.

Omdat de procedure... nu zijn er Salvadoranen uit vier landen, ik denk dat zij nu voorrang hebben omdat je na het slagen voor het eerste gesprek in de Pachecolaan, recht hebt om een sociale woning aan te vragen. We waren geslaagd voor het eerste interview en dus hebben ze voor ons een sociale woning gezocht en zijn we hierheen verhuisd.

Manuela, El Salvador, alleenstaande moeder

Do you know why you moved here?

Because there is a guide that Eritreans have to move to social house after their first interview.

Maria, Eritrea, alleenstaande moeder

Waarom ben je van dit centrum hiernaartoe verhuisd?

Ze hebben me gekozen. Omdat ik het eerste gesprek al had gedaan, ik veronderstel als er geen eerste gesprek was geweest, dan niet... Ik vroeg hen hoe... meer over de procedure zelf, mezelf, de kamer. (...) Alles wat ik weet, is dat ik het gesprek ging doen, praten met een assistent die het gesprek deed en ze stuurde haar naar een... Informatie en alle details... en toen stuurde hij hem naar de assistent en van daaruit vertelden ze hem dat ze hem op de hoogte gingen brengen, dat misschien over een paar dagen zijn kamer...

Anton, El Salvador, alleenstaand

Ja, omdat oké, we kregen zo de sociale woning, maar... We hadden het eerste gesprek afgelegd, en na anderhalve week, klopte de assistente aan de deur om te melden dat we naar een sociale woning konden gaan. Ze vroeg ons een kopij van het gesprek dat we hadden in de Pachecolaan en dat ging vrij snel. En dat was het. Dat was in december, bijna eind december, dat ze ons dat vroeg. En dan, in januari kregen we de sociale woning.

Rafael, Venezuela, koppel

And how long did you stay there ?

When I asked asylum in May last year, they transferred me immediately to that camp. And I have been here only four months, so we can calculate the rest of the months spent in that center.

And do you know why you moved here?

I don't know, but I know one thing, those who have done one interview, go away of the centre for social houses, that is what I know.

Ghesu, Eritrea, alleenstaand

Het is opvallend dat geen van de bewoners expliciet aangaf dat de reden voor transfer de hoge beschermingsgraad van landgenoten betrof en dat de transfer naar een LOI kaderde in de voorbereiding op integratie. Daarnaast zagen bewoners de mogelijkheid om naar een LOI te verhuizen niet echt als een keuze. De meeste bewoners wilden graag naar een LOI, dus ze maakten hier geenszins bezwaar tegen. Niettemin hadden sommigen het tijdstip van de transfer of de locatie liever anders gezien. Sonja kwam aan in het centrum met twee vriendinnen. Eén van haar vriendinnen had voor haar het eerste gesprek bij de Dienst Vreemdelingenzaken, een andere vriendin was nog aan het wachten. De vriendinnen hadden geen keuze om samen te blijven en werden alle drie aan een ander LOI toegewezen.

Alleen mijn assistent vertelde me dat ik kon kiezen voor een sociaal huis, omdat ik Venezolaans ben. Want die keer, ik bedoel, kon je. Maar nu weet ik niet of de Venezolanen een huis kunnen hebben. Maar op dat moment zei ze me: 'Kijk, de tijd van het sociale huis voor de Venezolanen loopt ten einde, dus je moet het jouwe vragen omdat je je eerste interview al hebt gedaan, dus... Maar ik wilde wachten op mijn andere vriendin, want er was er al een naar een sociaal huis gegaan. Dus we waren met z'n tweeën. En ik bleef bij haar. En ik zei 'nee, ik ga wachten tot je je eerste interview hebt, dus we kunnen allebei samen gaan of, ik weet niet wat er kan gebeuren. En de assistent zei: 'Nee, je kunt niet op haar wachten. Je tijd is om. Maar ik weet het niet echt, waarom ze sociale woningen geven.

Sonja, Venezuela, alleenstaand

Sociaal netwerk

Als onderdeel van de individuele factoren beschrijven we hieronder het sociale netwerk dat de bewoners omringt. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen familie, vrienden en kennissen.

Aanwezige en afwezige familie

Voor alle bewoners die geïnterviewd werden, was familie erg belangrijk. Wat vooral ter sprake kwam, was echter de afwezigheid van familieleden. Door de vlucht geraakten gezinnen opgesplitst of bleven familieleden achter. Naast de asielprocedure is de scheiding van dierbaren wat bewoners het meest bezighoudt in hun dagelijks leven. De afwezigheid van het gezin en de familie is voor sommige bewoners zelfs dusdanig belangrijk dat ze overwegen om terug te keren.

And generally sometimes specifically when I talk about this pain, I would think that maybe I should come back, and I would consider seriously coming back, because if you know maybe, dying among your family members is much better than dying here in a really faraway country, where you are dealt with or treated not with respect sometimes.

Ibrahim, Palestina, alleenstaand

Doorgaans bleven gezinsleden achter in het land van herkomst. Zo bevindt de familie van Ekrem zich nog steeds in Gaza:

When I'm happy I enjoy the apartment but the moment I receive a call from Gaza I'm frustrated and upset because it makes me think of my kids there and it's really hard. They are my kids and whenever I think of my kids I become nostalgic. (...) I cannot sleep unless I take some painkillers and sometimes it takes 3 hours to be effective, because when I lie down I keep thinking about my family. It's normal it's family you cannot avoid thinking about them, and this thinking thing, I paralyzes me. That my main issue. I go to the OCMW, it's very close it's 10 minutes but that day I was going there and I got lost. I was telling them, I'm not insane I'm not crazy, but I keep- I always become absent-minded. I lose the focus and when I lose the focus I cannot trace wherever I go.

Ekrem, Palestina, alleenstaand

Do you have people that you are still in contact with back home that you feel close with?

I have one daughter in Eritrea, but I don't get her [telephonically] because she is imprisoned. Therefore, I have no contact with anyone.

I'm sorry to hear that. Is she older than your other kids?

She is 20 years old. She is my eldest daughter. There are also two other sons, who are left behind me in between Turkey and Greece. We got separated, I just crossed that with my 4 children only. So in total we are 7, 7 children.

Are you able to keep in touch with your sons that are left in Turkey?

So far I don't have any contact with them. But I have already informed to the administration. Even my assistant knows. For family reunification I have, or for finding or for having any information about my children, I have already contacted the administration. My assistant also knows about this.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Soms bevinden familieleden zich ook in een ander land. De echtgenote van Johannes en het gezin van Mergia uit Eritrea zijn bijvoorbeeld gevlucht naar buurland Soedan.

And how is your family life?

It is now alarm [makes alarm sound], that is the big question now. Yeah, I'm just worried. Of course yeah it is very challenging, because they are not in our country, they are living in another country. So they are waiting assistance or financial support for living in that country. It is very hard, so my family situation is found at this... The most worry for me at this moment, because something to reunite and until that happen be how their livings. Almost one year when I came, September or something, she is out. Almost after I was assigned in July, almost one year something with me... She has fled the country, it is one year.

Johannes, Eritrea, alleenstaand

How is your family life at the moment?

My wife with my 3 children is in Khartoum. She is helpless. That's why I am very concerned about her, because she is out of her country, she needs help, and as you see my situation is at this stage. So she is helpless and she is now in need of help, and the country is not in a stable situation, so I am seriously concerned about their situation. That may be the cause of my stress. I think about them too much and I believe this could be the reason why I have stress.

Mergia, Eritrea, alleenstaand

De hereniging van het gezin of de familie staat hoog op de prioriteitenlijst van veel bewoners. Johannes doet er bijvoorbeeld alles aan om nog voor zijn erkenning het geld bijeen te sparen dat nodig is om zijn echtgenote naar België te brengen.

Because now I am working. And I know the reason why I'm working, because I have a burden of responsibility of my family. My family is still in Uganda. And then there is fees to pay for this process. No one can help you here and then this is on my hand. Family in Uganda and for the family reunification process, the fee or the payment is going to be covered by me. So there is not any other one to cover this expense, so to do this one has to work. And then if they are welcome, the process is ok, flight also, embassy, like 3000 above. For me, if I'm out I have to get my own house, I will be funded if not I have work, I will be funded by Fedasil or OCMW. (...) That means it's not considered about my family, or no one can help me to fund this one. From that one, if you want to save, you can save, you are not living abnormally, so that I should do something to save for this my family. And then if we say you should forget these things, it's not possible. I cannot be a normal person. I am thinking, my ideas are still in there, and then you know. (...) Now is the right time to use my time so as to support my family, because once I get out of this and start to live my own life, I will be provided some assistance by the OCMW and it will not be sufficient to support my family as well and then I will fall in stress. But now I want to go to work, because this is the right moment when I can have some money so as to cover the expenses that will be spent for bringing my family, for paying for the DNA tests, for tickets, blabla.

Johannes, Eritrea, alleenstaand

De hoop op hereniging is wat bewoners drijft, waardoor ze soms minder bezig zijn met hun dagelijks leven. Ibrahim formuleert het treffend:

How do you feel about your daily life?

I don't experience my current life, because I live thinking for the future, not for my current life. For me this time is ok, no problem. But still I'm thinking for the future, because I'm responsible for my two children, for my wife. I am living thinking on my family, what will be my fate if I don't have paper, how can I make my family to join me, so I am thinking for this matter.

Ibrahim, Palestina, alleenstaand

Door de afstand hebben bewoners het gevoel dat ze hun familale rol onvoldoende kunnen opnemen. Er ontstaat vaak een gevoel van schuld en machteloosheid ten aanzien van de afwezige gezins- en familieleden. Mergia, Petrus en Fitsum, drie alleenstaande mannen uit Eritrea, vonden bijvoorbeeld dat ze tekort schieten als vader:

What has changed in your relationship with your family since you moved to Belgium?

Sometimes using free access Wi-Fi, I call them and I know their whereabouts, how they are. My children miss me, normally as all children do for their parents. The same also, as a parent I miss my children too much. This is the one side of the separation. Secondly, at this moment, I cannot do anything for my children or for my family in general, and this makes me very upset, because I was supposed to do something to support them as a father, as a responsible parent of the family, I should have done something, but I cannot do. So other than I don't feel comfort with this situation. This is my pain. I want to do something, but I am tied, I cannot do anything by this moment.

Mergia, Eritrea, alleenstaand

How does your living here affect your relationship with your family?

It really has a grave influence in our life. For instance, I have been here for 3 years (2 years and 7 months) and I got a negative decision. Openly I have told this case to my wife. She is more worried than me. And as a father – I have also two children – as a father I was supposed to do something for my children, but time doesn't allow me, I can't do anything being in the current situation. My children ask my wife always regarding my whereabouts, my wife also has the same feeling that I have. But thanks God, my wife at the same time understands that the length of our separation and my current status is not my fault. I hope things will be changed in favour of me with help of God.

Petrus, Eritrea, alleenstaand

Do you worry?

Ya, I assume it may be as a result of thinking much about my family - my wife with our children. The specific matter that makes me worry about them is that there is no one else who can take care of them."

Fitsum, Eritrea, alleenstaand

In afwachting van hereniging ondersteunen bewoners hun dierbaren vanop afstand, bijvoorbeeld door 'remittances' te sturen. Tim tracht bijvoorbeeld elke maand wat geld opzij te leggen voor zijn familie in Venezuela.

Ik probeer te sparen om geld naar mijn familie in Venezuela te sturen. Het is er heel moeilijk.

Tim, Venezuela, alleenstaand

Vriendschappen sluiten en onderhouden

Tijdens het onderzoek bij bewoners in de collectieve centra werd vastgesteld dat zij zelden veel vrienden en/of vriendinnen hebben. Ook bij bewoners in de individuele opvang werd dit patroon vastgesteld. Zo vertelde Fitsum dat hij in Eritrea een erg sociaal persoon was, maar dat hij in het LOI sterk vereenzaamt.

Do you feel that you are at home?

No, because I used to get at least 50 persons per day in Eritrea, but here sometimes I even cannot see a single person. And sometimes I don't get out of this house because of the weather. (...)

Can you tell us with whom you are in contact and how close are you with them?

I don't have here around.

Fitsum, Eritrea, alleenstaand

Er zijn verschillende redenen waarom verzoekers weinig vrienden maken. Het kan bijvoorbeeld gaan om een beperkt vertrouwen in anderen of omdat er weinig gedeelde interesses zijn met medebewoners. Een belangrijke vaststelling is dat de transfer van collectief naar individueel een verder isolement in de hand blijkt te werken. Bewoners gaven systematisch aan dat hun sociaal netwerk, zowel in termen van vrienden als kennissen, omwille van de verhuisbeweging naar een LOI sterk verkleinde. In de woorden van Maria:

And how did your social network change when you moved from the center to this house?

It has diminished, yeah. My contact with persons has diminished significantly, because the number of people with whom I am living here is not the same with whom I used to live in the centers.

Maria, Eritrea, alleenstaande moeder

Ook Ekrem schrijft aan de individuele opvang een negatief effect toe op de omvang van zijn sociale contacten:

So you were happy to come from the centre to come here?

There are pros and cons. There are things that I like about the centre, and others that I like here. For example if we talk about people, I had more people to socialize with in the centre, but here I feel a bit alone. (...) Ca fait une année et demie que je ne parle pas avec aucun. Il y a des gens, mais je ne parle pas, je ne sais pas. This is a wish, a big wish that I speak, but I don't feel that the atmosphere is equipped or prepared to do this.

Ekrem, Palestina, alleenstaand

Wie in een collectief centrum vrienden maakt, loopt ook het risico om bij transfer gescheiden te worden. Dit gebeurde bij Sonja wiens vriendengroep uiteen rafelde doordat ieder van haar vrienden naar een ander LOI werd overgeplaatst. Sinds zij in het LOI aankwam, voelt zij zich voor het eerst eenzaam.

Oké. Ik was met andere mensen. Misschien... Ik dacht dat het hier misschien beter was dan hoe het eerder in het centrum was. Dus... In het centrum was niet gemakkelijk voor mij. Het was ingewikkelder. Want er is daar veel gebeurd. Nu al van hier uit, zoals alles... Ik voelde me eenzamer omdat ik al alleen was en ik met wat vrienden in het centrum was, dus ik had meer gezelschap. Maar ik was hier alleen, ik was nooit alleen... Ook al was ik met andere mensen. Maar, het is niet hetzelfde omdat ik niet met hen praat, zij praten niet met mij. Dus... Iedereen doet zijn eigen ding, apart. Niemand praat. We praten niet veel met elkaar. Maar eerst was het moeilijk, maar nu ben ik wat beter. Ik voel (?). (...) Maar ik praatte altijd met mijn vriendinnen. Ik verliet altijd de kamer om ze te zoeken, om ze te zien omdat ik eenzaam was. We zouden eten, nadat we hadden gegeten.

Sonja, Venezuela, alleenstaand

Bij transfers wordt slechts in zeer beperkte mate rekening gehouden met vriendschappen. Vaak is de afstand na verhuis te groot om te vriendschapsband te onderhouden. Toch gebeurt het dat bewoners vriendschappen maakten in het collectief opvangcentrum, die ze ook in de individuele opvang blijven onderhouden. Zo gebeurde het bij de familie van Abied:

Can you tell me who are you in contact with on a daily, weekly, or monthly basis, with your husband ?

We got to know many people in the center and they visit us and we see each other in the city.

Abied, Palestina, familie

Kennissen ontmoeten

Eigen aan collectieve centra is dat er vaak veel oppervlakkige relaties tussen medebewoners ontstaan. Die komen tot stand in de gemeenschappelijke delen van het centrum of, zoals Johannes vertelde, tijdens activiteiten die door het centrum georganiseerd worden.

How did your social network change when you moved from the Red Cross center to here?

My social contact network is diminished, or limited to a certain extent, because there the center management were moving us from one place to another place, or they were organizing some activities, so we were forced to know each other with different persons, so the interaction with many persons was higher than here. Here we live here in our separated room or private rooms by our own. There is no more integration with persons, so parallel to that the social network is comparatively diminished. Secondly, here for instance I have this computer. I can stay the whole day with my computer at home. But there, sometimes I went out of the center because I had to get relaxed by myself instead of staying without nothing at home the whole day, I preferred to get out. So on that base also we knew some persons out of the center, so social network was a bit wider there, here it is lesser."

Johannes, Eritrea, alleenstaand

In een LOI zijn spontane ontmoetingen tussen bewoners veel beperkter. Zoals eerder beschreven, zijn sommige LOI's volstrekt gescheiden huizen, appartementen of studio's. Zelfs bij LOI's met gemeenschappelijke delen blijken er minder contacten. Een belangrijke factor hierbij is dat de kans klein is dat bewoners dezelfde taal spreken.

Wat vind je daarvan dat je niet met je medebewoners kan praten omdat je niet dezelfde taal spreekt?

(...) Dat is wat ik niet doe. Ik voel me niet zo goed omdat ik met niemand kan communiceren. Iedereen heeft zijn eigen taal. Blijkbaar begrijpen ze de mijne niet. Maar ik wou dat er iemand was om mee te communiceren.

Anton, El Salvador, alleenstaand

Zoals Petrus aangeeft, voelt hij zich eenzaam in het LOI omdat er geen andere Eritreeërs zijn waarmee hij kan praten.

Do you feel at home here?

Yes, but sometimes I feel loneliness if there isn't anyone from my community or my country with whom I can speak in the same language. Other than that, I feel as if I am at home.

Petrus, Eritrea, alleenstaand

Om kennis te maken met Belgen speelt de taalkloof eveneens een belangrijke rol. Zo stelt Tigra dat hij met zijn beperkte Nederlands maar moeilijk kan doordringen tot wat hij ziet als de eerder gereserveerde Belgen.

Since you've been living in Belgium for a while: what is your impression of the Belgian culture?

At this time, because of my language skills, I have not gone into detail of knowing them. But I can say they are peaceful and respectful people and also calm persons.

Tigra, Eritrea, alleenstaand

Mariam, alleenstaande moeder uit Eritrea, stelt dat ook zij amper met Belgen spreekt, maar dat haar kinderen wel contacten hebben:

When you're living here, do you sometimes have contact with Belgians as well?

Me, I don't have. And how can I communicate with Belgians? But my children have already done contacts with Belgians in the schools and also in the football playing field.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

We stellen vast dat het voor gezinnen met kinderen in de lokale opvang doorgaans makkelijker is om in contact te komen met Belgen. Ook voor Aliat vormen de sportactiviteiten van zijn kinderen de brug naar Belgen:

Do you also sometimes interact with Belgians?

I have contact with some Belgians, especially when I go to the football field. I go to the field three times in a week to accompany my two children. And the parents of other players come in the same way to the field. We meet there and we try to exchange some words, but always the problem is language problem. When we start to go in deeply, then I will not be able to respond them well, then I retreat back. I tried to learn as much as I could to overcome this language problem, because our problem is always language problem. I speak enough English, not that much, and I want, me myself and my children to develop good language skills, maybe it is Nederlands or English. Because when you master to speak good language only you can have interaction with your community. Then every member of my family can have his own friend. So I believe language is very instrumental to have a friendship or contact with others.

Aliat, Eritrea, familie

Enkel voor Spaanstaligen lijkt de kans om met Belgen in contact te komen iets groter te zijn. Zo gebeurt het al eens dat zij in de gemeente waar ze opgevangen worden een Belg Spaans horen spreken. Alienda uit El Salvador hoorde op een dag toevallig een man Spaans spreken met zijn echtgenote. Wat volgde was een eerste kennismaking, die leidde tot een vriendschap en zelfs uitmondde in tewerkstelling.

Ik wil even terugkomen op het werk dat jij deed. Je zei dat een vriendin van jou daar werkte bij Center Parcs. Heb je ze in België leren kennen? Was het een Spaanstalige?

Ja, een Spaanstalige. Van de Dominicaanse Republiek. De man is Belg.

Waar heb je haar leren kennen?

We waren nog maar net aangekomen, we waren nog maar een week hier en onze assistente vertelde ons over een plek die ze hadden, zoals een café. Waar ga je naartoe en ken je mensen waarmee je kunt praten? En we gingen dat verkennen. We waren een beetje verloren omdat het de eerste keer was dat we buitenkwamen. We kwamen aan en mijn echtgenoot en ik waren Spaans aan het praten. Plots hoorden ze dat we Spaans praatten en wij hoorden haar. Het was een Spaanse en zij was van de Dominicaanse Republiek. En toen zijn we vrienden geworden met haar, de Spaanse. Ze heeft een echtgenoot, hij is Nederlander en we gaan naar haar huis. Ze maakten eten, we aten samen en brachten samen tijd door. En zo hebben we haar leren kennen en het was het eerste bezoek hier, het waren zij twee en we zien hen nog steeds, en we bezoeken elkaar. En zij was het die me vertelde over het werk, zij werkt daar.

Alienda, El Salvador, familie

Voor alleenstaanden in de individuele opvang is het taalonderwijs één van de belangrijkste plaatsen om contact te maken met anderen. Omdat het vaak niet over landgenoten gaat, blijven de interacties volgens Mergia vooral oppervlakkig.

So some questions about your social network and the people that you normally interact with. Which people are you normally in contact with and how close are you with them?

The only opportunity we have to extend our contact network is the school with different nationalities. Here, you see all the doors are closed. There is no any possibility to have interaction with the residents of the city, because they always remain closed at home. So at school with different persons coming from different places, I have good relationship.

So would you consider the people from school really close friends then?

It is not a close relationship, it is a normal school relationship. We know each other, we ask each other, apart from this we don't have further contact. Therefore they are not my close friends, or I don't have close contact with them apart from this distance.

Mergia, Eritrea, alleenstaand

Samengevat

Net zoals in de collectieve opvang, is de populatie in de individuele opvang erg divers. Gezien de selectiecriteria om naar een LOI te verhuizen, is er natuurlijk een bepaalde vertekening in de diversiteit. Toch blijft het moeilijk om een exact profiel op te maken van de doorsnee bewoner. Het is interessant om vast te stellen dat ook personen die tot een nationaliteitsgroep met hoge erkenningsgraad behoren onzeker zijn over hun toekomst in België. Vaak weten zij niet eens dat de kans op erkenning de basis was om aan een LOI toegewezen te worden. Het is belangrijk om aan te duiden dat de verhuis naar de individuele opvang doorgaans een negatief effect heeft op de grootte van het sociaal netwerk. Er zijn minder ontmoetingskansen, waardoor de kans op eenzaamheid toeneemt.

3.2 Institutionele factoren

In dit deel wordt ingegaan op hoe bewoners de individuele opvang beschreven. Hoe kijken zij naar de studio's, appartementen en huizen waar ze opgevangen worden? Om hun ervaringen te structureren, wordt een onderscheid gemaakt tussen het type individuele opvang, de locatie ten aanzien van voorzieningen en de dienstverlening.

Type individuele opvang

Zoals reeds eerder gesteld, was het voor bewoners vaak onduidelijk wat ze moesten verwachten van de individuele opvang voor de transfer. Uit de studie bij collectieve opvangcentra kwam naar voren dat sommige bewoners de centruminfrastructuur, zoals omheiningen, als een vorm van opsluiting ervaren. Voor wie naar de individuele opvang mag verhuizen, voelde dit als een soort van vrijlating en bevrijding. In onderstaand citaat beschrijft Ibrahim dat het centrum voor hem als een gevangenis aanvoelde. Hoewel het LOI niet volledig aan zijn wensen beantwoordt, voelde hij zich vrij:

I am not restricted here, I am free to go outside whenever I want. I receive friends in my place and I go and visit friends. It's not like in the centre where I felt like I'm in prison, they control everything, when and what do I eat, sleep, go out, come back etc. (...) I may not feel at home but I believe I should make myself here at home but I have no other choice. At the end this is my house. Good or bad, this is the house that I live in.

Ibrahim, Palestina, alleenstaand

Bij de individuele opvang is de opvangcapaciteit slechts van beperkte betekenis. De opvangcapaciteit van een LOI is namelijk geen indicatie van hoe personen gehuisvest worden. Een LOI kan er bijvoorbeeld voor kiezen om elke bewoner een volstrekt eigen opvangplaats aan te bieden of kan opteren om bewoners samen in woningen of appartementen op te vangen. Zoals reeds eerder aan bod kwam, verbleven alle geïnterviewde

families (zowel kerngezinnen, alleenstaande ouders en koppels) in een apart huis, appartement of studio. Sommige alleenstaanden verbleven in een gedeelde opvangstructuur, terwijl anderen een volledig private opvangplaats hadden.

Families stonden erg positief tegenover hun appartement of woning. Sabine, die met haar moeder en het gezin van haar zus, van een centrum naar een woning verhuisde, vertelt dat ze weinig eisen stelde aan de woning, zolang ze er als familie maar alleen zouden zijn.

Ik wist echt niet wat ik kon verwachten. Ik wist gewoon dat het al een huis voor ons zou zijn. Dus, echt, het maakt niet uit hoe het huis was of waar het was, ik was blij dat ik de mogelijkheid had om in een huis te zijn.

Sabine, El Salvador, familie

Families zijn blij om weg te zijn uit de drukbevolkte centra. Abied legt uit dat hij niet gelukkig was in het centrum omdat er te veel mensen waren, waardoor hij met zijn gezin niet tot rust kon komen.

We felt so comfortable when we arrived here to this apartment.

Ah to this apartment. So this is good, you really like it ?

We were not happy at all at the centre because it is crowded.

Abied, Palestina, familie

De redenering van Mariam volgde een omgekeerde logica: in het centrum schaamde zich dat haar kinderen soms voor onrust zorgden, terwijl ze in de LOI-woning kunnen roepen zonder dat iemand anders het hoort.

What do you like most about this house?

As I am alone, I have full freedom. Even if my children shout, there is not any problem.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Sommige families hadden in de collectieve opvang een kamer moeten delen met een andere familie. Fatma en haar gezin deelden bijvoorbeeld een container met anderen. In vergelijking met een container is een woning 'de hemel'.

Did you easily adapt to your new apartment, your new home ? You arrived here, did you feel at home ?

Yes, if we would be in a center, this is heaven, we were before in a sink room, it is like container, a big container, it is separate. In winter good, but in summer very very hot. Yeah different.

Fatma, Palestina, familie

Niet alleen de woonkwaliteit is beter volgens Fatma. Het gaat vooral ook over de zelfstandigheid en de mogelijkheid om voor zichzelf en in het bijzonder voor de kinderen te kunnen zorgen.

And when you arrived here in the apartment, here in Wemmel, how did you experience ? How did you experience the first days ? Did you like the city ? Did you like the apartment ?

It's of course better than the center, and the living and the eating, you stay alone, you have your own place, you can raise your kids without any intervention and it's this feeling of stability.

Fatma, Palestina, familie

Ook alleenstaanden hadden verwacht dat ze in een LOI een eigen plek zouden krijgen. Toen bij sommigen bij aankomst bleek dat ze alleen een eigen kamer kregen en andere ruimtes moesten delen, was men vaak teleurgesteld. Johannes vertelt dat zijn opvangsituatie erop verbeterd is sinds hij naar het LOI verhuisde, maar toch ziet hij nog ruimte voor verbetering omdat hij nog altijd bepaalde ruimtes (zoals de keuken en de badkamer) met andere bewoners moet delen.

Do you think that you have sufficient privacy?

Ya, in comparison with the previous centre I have more privacy, but it is not 100 percent. When I say my privacy is not 100 percent, I mean it is not the same as I have to live alone with no shared rooms at all.

Johannes, Eritrea, alleenstaand

Eén van de LOI's was ondergebracht in een voormalig rusthuis. Esteban was tevreden met het feit dat hij een eigen kamer kreeg, maar hij vond dat het gebouw geen gewoon huis was en te veel op een opvangcentrum leek.

Voor naar hier te komen? Moeilijk... Nul. Wel, de structuur dacht ik dat ik in een normaal huis ging wonen, ja misschien met andere mensen, maar normaal. Ik bedoel, het is geen normaal huis, toch? Weet je wat ik bedoel met normaal? Een woonkamer, drie kamers bijvoorbeeld. Dat dacht ik al. Toen ik hier aankwam, wist ik dit, want eigenlijk de eerste keer dat ik binnenkwam en een andere zei, weet ik zeker dat ze me een persoon aan mijn kamer zullen toewijzen en wie er zal zijn en hoe zal het zijn. Maar niets. Dan, om het geweldig te maken. Super dankbaar. Dat is later, nietwaar? Ik bedoel, maar de verwachting was een normaal huis. Zoiets en toen ik daar aankwam was ik een beetje bang dat... Ja, want het lijkt meer op een opvangcentrum, weet je? Dus ze zetten niet vier mensen in een kamer.

Esteban, Venezuela, alleenstaand

Bewoners ervaren dat het moeilijk is om relatief intiem samen te leven met anderen die men niet kent, waar men soms maar weinig gemeenschappelijk mee heeft, en wiens taal men vaak niet spreekt. Ekrem legt bijvoorbeeld uit dat er vaak spanningen zijn over het huishouden.

So the LOI here itself, do you live together with other people ? How many people are living here in this apartment ?

This is the issue where we should expand on. We are three people

Three single

Three single men

And how does it work ? You share the common areas ?

The kitchen is the main room that we share. Il y a trois chambres, et le salon et la salle de bain, la toilette, la cuisine

And it works well, the dynamic, living between ?

No, this is the issue

How not ?

The people we live with here in this place, we bump into these people, we don't choose them, and you know when you bump into people you don't choose, you be surprised about different mentalities and different ways of upbringing. This is where the clash comes because we have rules to govern this place but we may because of the different mentalities have people who are violating these rules. And here I have big big issue

You mean that the rules are not followed by everybody ?

This is the point, not all of us are following the rules and this is why we have big problems

Ekrem, Palestina, alleenstaand

Medebewoners hielden ook vaak afstand van elkaar omdat ze het niet eens waren met elkaars gedrag. Zo distancieerde Petrus zich van zijn huisgenoten omdat die volgens hem veel drugs gebruiken.

How is your relationship with your house mates?

We don't have a close relationship, I can say we have a normal relationship. I want to keep a bit of distance in a way it does not affect our relationship negatively. Because these people are addicted to drugs, cigarettes and so on. This is against my character.

Petrus, Eritrea, alleenstaand

De gedeelde ruimtes van de individuele opvang worden vaak niet actief gebruikt. Bewoners hangen meer rond in hun kamer dan bijvoorbeeld in de keuken of in de leefruimte. Bij sommige bewoners gaat het zelfs zo ver dat ze de gemeenschappelijke ruimtes expliciet vermijden en zich vooral opsluiten in de eigen kamer. In de woorden van Mohammed:

So first, in the beginning it was OK, but today I can tell you that my home is my room and the rest of the building is just a house. I would say that what happened is that I limited my responsibility and my responsibility is no longer expanding beyond my room's door and I am dealing with the rest as not as home compared to my room.

Mohammed, Palestina, alleenstaand

We interviewden ook drie alleenstaande mannen die wel in een afzonderlijke studio opgevangen werden waar ze niets met anderen hoefden te delen. Zij waren erg positief over de vrijheid en de rust die een eigen opvangplek hen gaf. Geen rekening moeten houden met medebewoners werd als een vorm van bevrijding ervaren. In de woorden van Ghesu:

And what was your first impression when you first came to this house?

Good

And what do you like most about the place ?

No noise, no disturbance, there is no one who asks you, you are free. (...)

And how would you compare living here to living in the center where you were before?

Even that was okay, but as there were many persons, there are also many behaviours, but here you are alone, you have your own freedom.

Ghesu, Eritrea, alleenstaand

De keerzijde van alleen te wonen, is echter dat het ook eenzaamheid met zich kan meebrengen. Voor Mergia is alleen wonen een nieuwe realiteit. In Eritrea woonde hij samen met zijn vrouw en kinderen. De privacy die hij in zijn nieuwe woning heeft, confronteert hem tegelijkertijd ook met de afwezigheid van zijn gezin. Aangezien er in zijn appartement geen wifi is, voelde hij zich extra afgesneden van anderen.

Do you feel like you have enough privacy here?

Yes I have, but privacy or living alone is not always good, especially in the absence of Wi-Fi. When you're alone at least you have to have internet line. Otherwise, yes I have privacy.

So would you say that you feel at home in your place?

Relatively I am in relaxed atmosphere because the apartment atmosphere is nicer than the center I was living, but I cannot say fully that I feel as if I am at home, because at home I used to live with my children, with my wife, but here I live alone. Apart from this, everything is ok with the apartment.

Mergia, Eritrea, alleenstaand

Beschikken over een eigen opvangplek betekent ten slotte niet dat bewoners volledig vrij kunnen beslissen over hoe ze leven. Ze hebben zich aan bepaalde regels te houden die hen door het LOI opgelegd worden. Tigra vertelde bijvoorbeeld dat het LOI hem verbiedt dat zijn vrienden blijven logeren. Hij gaat niet in tegen deze regel omdat hij blij is dat hij een eigen studio heeft gekregen.

Do you think the rules are good rules?

Ya, I accepted it and all the rules are right. You know this room is given only for a single person/for me. It is also normal that people who know me can visit me, but they cannot stay here overnight. I do not have also to disturb neighbours from here.

Tigra, Eritrea, alleenstaand

Locatie en mobiliteitsopties

Bij de selectie van deelnemers aan het onderzoek werd rekening gehouden met de ligging van de verschillende individuele opvangstructuren. De locatie ten aanzien van belangrijke voorzieningen speelde daarbij een belangrijke rol en dit zowel in Vlaanderen als in Wallonië. Ook bij het onderzoek in de collectieve centra werd met het locatie-criterium rekening gehouden. Daaruit bleek dat vooral de individuele mobiliteit van bewoners en de toegang tot openbaar vervoer bepalen hoe de objectieve afstand ervaren wordt. Bij individuele opvangstructuren komt dit patroon eveneens tot uiting.

LOI's zijn verspreid over vele gemeenten in Vlaanderen en Wallonië. Het voorzieningenaanbod is lokaal sterk verschillend. Of een individuele opvangstructuur in de beleving van een bewoner dichtbij, bereikbaar of afgelegen ligt, hangt voor een belangrijk deel af van het type voorzieningen die de persoon nodig heeft. Hieronder bespreken we de drie belangrijkste voorzieningen: onderwijs, winkels en transport.

De bereikbaarheid van scholen is een eerste belangrijk punt. In het algemeen werd vastgesteld dat de afstand tot kleuter- en lagere scholen beperkt was, zodat ouders hun kinderen te voet konden brengen.

Do you also go to the school of your kids with the bus as well?

No, I go there on foot.

So is it close by?

It takes me only 10 minutes on foot, it is not far.

Maria, Eritrea, alleenstaande moeder

Wanneer de afstand toch te groot was, vertelden ouders dat ze gebruik kunnen maken van een schoolbus, die de kinderen thuis komt ophalen.

De kindjes gaan naar school hier in de omgeving?

Ja. Een bus komt elke dag. Tot aan de schoolpoort, dezelfde school.

En waar komt de bus de kindjes halen? Hier, voor het huis?

Ja.

Is het ver van hier om naar school te gaan?

7-8 kilometer. (...)

En dat is een bus van de school?

Ja, van de school.

Carolle, Venezuela, familie

In vergelijking zijn middelbare scholen vaker verder verwijderd. Dit type onderwijs is doorgaans geconcentreerd in centrumgemeenten of –steden.

Do your children go to school?

Ya. I take them myself and later I bring them back here.

Also by foot?

Just on foot. It is very near from here. My eldest son goes to Gent by bus, because his school is in Gent so he goes by bus. The rest all learn there, study there and it is near from here so they go on foot.

Is it easy for him/eldest son to go by bus or is it long?

No problem, he catch up his class because it takes him only 30 minutes to travel by bus, so there is no any problem."

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Dit geldt ook voor scholen voor kinderen met specifieke noden. De zoon van Aliat is doof en de dichtstbijzijnde school ligt op 40 minuten met de bus. Omdat de zoon lang onderweg is, moeten Aliat en zijn vrouw 's morgens erg vroeg opstaan.

I have one deaf child, so I will be forced to go wherever there is a school for this baby. If the school that is appropriate for him is in Antwerpen, I will be forced to move there (...).

And how old is the child now?

12.

And does he go to a normal school now, or how does it work?

To a special school for deaf persons. He travels 40 minutes by... there is a bus, he travels every time by bus for 40 minutes.

So what do you do in a normal day?

In the morning, starting from 5 am, because maybe I or my wife wakes up early at 5 o'clock to prepare some first stuffs or take-aways or to let him take his breakfast, because the deaf baby has to depart by 6 o'clock and stay in his school until 6 pm.

Aliat, Eritrea, familie

Ook voor volwassenen, die vormingen volgen of taalonderwijs genieten, is er een afhankelijkheid van het openbaar vervoer om ter plaatse te geraken. De beperkte betrouwbaarheid en stiptheid van bussen maakt het moeilijk voor ouders om hun eigen onderwijs te combineren met de scholing van de kinderen. Bovendien ervaren bewoners met medische noden, zoals Hamid, dat het openbaar vervoer slechts in beperkte mate aangepast is aan zijn situatie.

And you had a lot of stress because of the transportation ? And it was difficult with the children and with school ?

They changed two hips and I have disease with my knee, this disease is arthrosis. So if the bus comes in time, it takes 35 minutes to the school of the kids, and this bus as we said doesn't come in time often. On one day my husband was a bit sick and I waited then for the bus and it came only on the fifth time, so it missed four other departs. (41:38) Almost two hours and the temperature was minus five and I was so cold, then I was crying like a small kid. Because of my medical condition, I really have issues in moving around, specifically with busses. Sometimes, if I don't take my time and sit on the seat before the bus takes off, I would lose balance. It happened before that I fell ; I fell actually four times because the bus took off fast and I didn't have the time to sit. And in my medical situation, my joints, the bones, there is an issue in my joints and because of that, there is a stricture between the bones and yeah because of that I lose the balance and I fell four times. And in another time I had to stabilize myself using the mobile and I broke the mobile. And everytime I fell I would have to stay at home three or four days to recuperate. And in one of the times I had to use the crutches. And the weather would also impact the arthrose.

Fatma & Hamid, Palestina, familie

Een tweede belangrijke voorziening zijn winkels. Omdat bewoners in de individuele opvang zelf moeten zorgen voor hun dagelijks onderhoud, is de toegankelijkheid van winkels een belangrijk aandachtspunt. In afgelegen opvangstructuren is het doorgaans moeilijk om boodschappen te doen. Maar ook in stedelijke gebieden, waar meer winkels zijn, ondervinden bewoners mobiliteitsuitdagingen. Dit heeft te maken met het feit dat bewoners afhankelijk zijn van bepaalde winkels, in het bijzonder goedkope supermarkten. Emilia, die in het stadscentrum van Bergen woont, geeft bijvoorbeeld aan dat het voor haar 40 minuten duurt om naar de dichtstbijzijnde discount-supermarkt te gaan. Vooral wanneer ze grote hoeveelheden wil kopen, is de afstand een probleem. Van het OCMW heeft ze geen busabonnement gekregen, waardoor ze genoodzaakt is om te voet te gaan.

Is alles hier makkelijk te bereiken te voet? Of is het soms ver?

Het is ver. Ja, de Aldi is dichtbij, we wandelen er ongeveer 40 minuten over. Het is ver. Er zijn supermarkten dichtbij, maar die zijn heel duur voor ons.

Emilia, Venezuela, familie

De beperkte lokale winkels bieden ten slotte tevens een beperkt assortiment aan waren aan dat vaak niet overeenstemt met de wensen van de bewoners. Als Feli producten uit Eritrea wil kopen, moet ze bijvoorbeeld de bus naar Antwerpen nemen, die er één uur over doet voor een enkele rit.

When you go to Antwerpen, is there a specific reason?

Ya, when I want to shop for special items, like Eritrean food or Eritrean made cloths which cannot be found in this town.

Is it not far to travel by bus all the way to Antwerp?

It is OK. It takes me one hour by bus.

Feli, Eritrea, alleenstaande moeder

Om de afstand tot scholen, winkels of andere voorzieningen te overbruggen, is het voor de meeste bewoners belangrijk om gebruik te kunnen maken van het openbaar vervoer. De mobiliteitsopties zijn een derde aandachtspunt. De bus is het meest populair. Sommige bewoners hadden reeds een busabonnement aangekocht in het opvangcentrum en konden dit blijven gebruiken. Bij de LOI's in Vlaanderen krijgen bewoners die geen abonnement hebben, er bijna standaard één aangeboden door het OCMW. In Wallonië is dit eerder zelden omdat de kostprijs van een busabonnement er hoger ligt. Tenzij ze in een stedelijke omgeving verblijven, hekelen bewoners veelal de aanwezigheid van busstations en de frequentie waarmee bussen rijden. Volgens Abied zou het busaanbod een topprioriteit moeten vormen om de individuele opvang te verbeteren:

If you would be the director of this LOI for one day, if you would be in charge, is there something you would change, perhaps the apartment, working with the people ?

I would have bus stops.

I don't think the director can decide on that. So you don't have any bus stops nearby ?

There is one close to the station, but when we get there, we consider we are already in the center.

Abied, Palestina, familie

Het nemen van de bus is niet voor iedereen even vanzelfsprekend. Gabriela die met haar kinderen en kleinkinderen in een opvangwoning verblijft, neemt naar eigen zeggen nooit alleen de bus. Als oudere anderstalige ondervindt ze moeilijkheden om het systeem van de bus te begrijpen.

Je zegt dat als je de bus neemt, altijd een van jouw kinderen meegaat.

Ja.

Maar waarom...? Omdat je niet weet hoe de bus hier werkt?

Ik weet niet wanneer ik van de bus moet stappen. Momenteel weet ik dat niet, of het is...

Kan je Frans lezen of versta je het een beetje?

Enkel wat ik van hen hoor, maar het is niet veel.

Gabriela, El Salvador, alleenstaand met familie

Als het om lokale verplaatsingen gaat, zijn er ook bewoners die een fiets gebruiken. Vanuit de LOI's wordt niet standaard een fiets aangeboden. Sommige bewoners kochten of kregen er één. Carolle en haar echtgenoot vonden hun fietsen bij het grootvuil en knapten ze zelf op.

Waar is de les? En hoe gaan jullie daarnaartoe?

In Pelt. Met de bus. Ja, geen bus van de school. Of soms met de fiets. Wanneer de bussen staken...

Jullie hebben alletwee een fiets?

Ja.

Zelf gekocht of gekregen?

Wij vonden de fietsen op de straat. Aan de vuilbak. Gevraagd aan de mensen 'is dat voor de vuilbak?' 'Ja, ja, hij is kapot.' 'Mag ik meenemen?' 'Ja, natuurlijk.' Ik kan dat repareren, beetje... beetje olie. Beetje maken en klaar. En thuis waren een paar fietsen, maar zijn niet goed.

Carolle, Venezuela, familie

In LOL's geldt nog sterker dan in de collectieve opvangcentra dat bewoners liefst zo snel mogelijk zouden kunnen autorijden. Naarmate de opvangstructuur meer afgelegen ligt, is het praktisch om zich per auto te kunnen verplaatsen. Meerdere geïnterviewden waren bezig met het behalen of het laten erkennen van hun rijbewijs.

Hebben jullie een rijbewijs?

Ja, maar het wordt hier niet aanvaard. Zowel voor vrachtwagen, moto en auto, maar het geldt hier niet.

Carolle, Venezuela, familie

Nu om het Nederlands te leren. Ik begon het rijbewijs te lezen, dat is een ander ding, want ik kreeg geen baan, heel belangrijk is het rijbewijs hier ook. Dus ik lees het boek voor het rijbewijs.

Esteban, Venezuela, alleenstaand

Eén familie had zelfs een eigen auto, die ze via een vriend in bruikleen kregen:

So I have a very close friend and I helped him before in Lebanon with his refugee status and he lives here, and when he knew about my medical situation and the fact that I fell four times and how my wife because of the delay, he proposed me to lend me his car because to take along the kids to school, actually it is literally three kilometres, it takes by car three minutes, but by bus it takes around thirty minutes because of the long route. So I use the car only within the boundary of Wemmel because of the cost of the gas.

So you have a car right now?

Yes, I replaced my license from Libanon, it is all legal. It is easy to go to school. For money, we don't buy cola, we don't buy natural water, we don't smoke to save money to pay for the gas. In this process we save around ten to twenty euros a week, and those we use for the gas. So we spared a lot of stress and loss of money in this process because of all these complexities. Sometimes the bus would even come earlier to be good so it would leave earlier than it should, and so we would miss the whole thing. And because of this, it would often arrive to us to we would arrive late to the school of the kids and when we would arrive after a specific hour, they would move the kids to the nursery and we would pay for the time of being there, and this cost, we also saved and we put in the cost of the gas. (...)

You didn't buy the car ? He lends the car to you ? For free ?

Yes, he lends the car and it is registered in his name. In the current situation, I cannot afford a car

Hamid, Palestina, familie

Dienstverlening

Er zijn belangrijke objectieve verschillen tussen het personeel van een individuele en een collectieve opvangvoorziening. In collectieve centra zijn er naast maatschappelijk werkers ook heel wat andere medewerkers die bijvoorbeeld instaan voor het onthaal, de medische dienst of animatie. In LOI's zijn er vooral maatschappelijk werkers, eventueel aangevuld met begeleiders voor het dagelijks leven en sporadisch een klusjespersoon. Hieronder wordt ingezoomd op de rol van maatschappelijk werkers omdat die in beide types opvangstructuren aanwezig zijn.

Regelmaat, functie en nabijheid

De meeste bewoners waren tevreden over hun maatschappelijk werker in de individuele opvangstructuur. Mariam vertelde bijvoorbeeld dat ze goed opschiet met haar assistent, die wekelijks bij haar op bezoek komt:

Do you have a good relationship with your social assistant?

As I said you, she is here always once in a week. When also she comes for her work to make me sign all of the papers, she sits, chats with us, she plays with my children. So she is very good person. I have good relationship.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

In de centra is er altijd personeel aanwezig, maar dat betekent niet dat men de eigen maatschappelijk werker ook vaak ziet.

Wat is het verschil tussen de band met de assistent van het centrum en die van hier in het LOI?

Ik begrijp het. Met de assistent van hier, gaat het super goed. En als we haar zien, dan praten we, we lachen alsof jij mijn assistente zou zijn en we babbelen. Het verschil is dat zoals in het centrum, het alle dagen is, het praten, gesprek over eender welk onderwerp, niets specifiek. Maar ze begroet ons elke dag en wanneer we haar zoeken, is ze er en ze zorgt voor ons en ze is een heel aardig persoon. Maar het is niet dagelijks. We leven niet dag in dag uit samen. Het was een dagelijks samenwonen in het huis.

Manuela, El Salvador, alleenstaande moeder

De frequentie waarop bewoners met de maatschappelijk werker een gesprek hebben, ligt bij de individuele opvang in het algemeen hoger dan in de centra. Bij heel wat bewoners was er wekelijks contact met de maatschappelijk werker. In de woorden van Tigra:

When I was in the center, in fact, I had no good contact, I mean I didn't see him many times, I have only asked him one time, to allocate me to this place, and it was fulfilled. When I moved here, she helped me very well.

Tigra, Eritrea, alleenstaand

Toch kwam het ook voor in de LOL's dat het contact minder regelmatig was. Dit lijkt te maken te hebben met het feit dat de medewerkers uitsluitend tijdens de kantooruren werken.

How often do you see him? Is it every week, or how often?

It is not regular. It is not fixed. I cannot say you I see him this number of days per week or per month. Because he is available in his office from 9 to 11 and these hours are only for 3 days, 3 days per week from 9 to 11. In these hours I may be busy, if I don't... because I already explained you how I am busy. If I don't go, I have to always go to him, he has never come here. If I don't go to him on these 3 days I have to see him whenever it is convenient for me. There are some weeks where we have not seen each other because of my inconvenience and his timetable.

Maria, Eritrea, alleenstaande moeder

In de centra hadden bewoners soms moeilijkheden om een duidelijke omschrijving te geven van de rol van de maatschappelijk werker. In de context van de collectieve opvang werden aan hen vooral praktische en administratieve taken toegeschreven. Ook in de individuele opvang zijn dit de belangrijkste functies die bewoners van hen verwachten. De interactie met hun maatschappelijk werker draait vooral rond de uitwisseling van informatie.

How often do you see each other?

Once in a week. Every Thursday I have appointment with her at 8:30. I see her in her office.

What do you speak about?

When there are some things I need to say her this is the right time. And also on her side, when she wants to inform me about anything, this is the day when I have to see her.

Feli, Eritrea, alleenstaande moeder

How often do you see her?

At least we have one day per week. We meet one day per week, that is on Monday. She comes here to let me sign all the paper for the allowance. In the same way, if there is any new information for me, she updates me.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Bewoners zagen hun maatschappelijk werker in de eerste instantie als een persoon waarvan ze correcte informatie verwachten. Bewoners vonden het de verantwoordelijkheid van de maatschappelijk werker om ervoor te zorgen dat ze krijgen waar ze wettelijk recht op hebben.

Do you feel free to ask her for any help?

I feel free to ask her. If I deserve she gives me, if I don't deserve she explains me. But I see her as my sister.

Petrus, Eritrea, alleenstaand

I don't feel any shy or I don't feel any threat when I go near him to ask for any assistance or any help. So I expect these things. Does he fulfill all his responsibilities as my social assistant, the legal obligations, he can provide me. These are the things, if he fulfills all these things he is a good social assistant. Really he fulfills in our case.

Mergia, Eritrea, alleenstaand

He gives us what the government asks us to give us. Otherwise what we get from him, is from the government.

Ghesu, Eritrea, alleenstaand

De professionele afstand van de maatschappelijk werker ten aanzien van de bewoners was een belangrijk aandachtspunt. In enkele interviews kwam ter sprake dat de hulpverlening niet voldoende diep ging.

Ze vraagt me of ik oké ben, hoe is het huis, hoe was alles hier, of alles in orde is. Die dingen. Als ik vragen heb. Elke week vraagt ze me hetzelfde. Ik bedoel, als ik me goed voel, als ik iets nodig heb.

En hoelang duurt zo'n gesprekje ongeveer?

15 minuten. Dat is een korte tijd. Als ik iets te zeggen heb, wordt het wat langer, als ik iets te zeggen heb of ik weet het niet. Maar op dit moment heb ik hier nooit een probleem.

Is zij iemand die je in vertrouwen kan nemen, waar je iets persoonlijk aan wil of kan vertellen?

Nou, persoonlijke dingen, niet als zodanig, maar alleen als ik oké ben. Dat. Maar niet als vriend of zo. Het is heel anders.

Sonja, Venezuela, alleenstaand

Maatschappelijk werkers zouden vaak aan de oppervlakte blijven en niet doorvragen. Bewoners moesten daardoor zelf het initiatief opnemen om bepaalde thema's ter sprake te brengen. Dit was bijvoorbeeld het geval bij Rafael en zijn echtgenote, die met veel vragen zaten over haar zwangerschap.

Zij was zwanger en ze kon geen gewone kledij meer dragen. En ik heb hem gevraagd of er mogelijkheden waren, zoals voor ons in het centrum, of er een winkel was waar je kleren kon halen. Ik zei oké, ik ga het vragen en zien wat ze me zeggen. Ik had niks te verliezen. En ja, als we het niet vragen, omdat ze wist dat ze zwanger was. Als we het niet vragen, dan zegt ze ons dat niet. Dus dat is wat ik wil zeggen. Of anders gezegd, weten wat iemand denkt of ons een referentie geven of helpen bij deze zaken. Omdat als we gaan, zeggen ze ons 'je hebt een afspraak die dag, ga naar daar op die dag en die andere dag. En, heb je vragen?' Natuurlijk hebben we vragen. Maar we weten niet wat we mogen zeggen... En dus voelen we ons ongemakkelijk om het te doen.

Rafael, Koppel, Venezuela

Bewoners zijn van hun kant echter ook niet altijd even open ten aanzien van hun maatschappelijk assistent.

If you have personal issues that you struggle with, do you get help by the social assistant from the LOI ? Through counselling ? Can you talk to her about it ? Or talk to someone else ?

I never talk about my problems because I feel my relationship with the social assistant is very limited. It is a kind of professional relationship, but I don't feel there is an integration. We do talks, but I don't talk frankly, and I don't know why.

Ekrem, Palestina, alleenstaand

De beperkte openheid heeft onder meer te maken met het feit dat bewoners vaak van maatschappelijk werker moeten veranderen. Ze hechten zich hierdoor minder makkelijk. Dit is in hoofdzaak door de transfer van een collectieve naar een individuele opvangstructuur. Echter ook tijdens het verblijf in de opvang wordt er soms gewisseld, bijvoorbeeld omwille van zwangerschap van een maatschappelijk werker of personeelsverloop.

Do you have a good relationship with your social assistant? Is it always the same person?

When I was in the center, I had one social assistant, but when I moved here, I still had 4 assistants, one after the other. (...) I have one question at this point. Assistant has his own role. Sometimes some of them try to understand psychologically, because they have language problem, you know. From your body actions they try to understand what you want to say or to have. So a social assistant should not be changed every time because he has to know you well and he has to be your assistant for a long time, because he has to have your own character, data, everything. And there must not be a gap between them, as a client and as a social assistant, the gap between them should be narrow.

Johannes, Eritrea, alleenstaand

In sommige gevallen is de relatie tussen maatschappelijk werker en bewoner echter uitgegroeid tot een vertrouwensrelatie. In onderstaand citaat vertelt Sabine dat ze in hoofdzaak voor praktische aangelegenheden contact opnam met haar maatschappelijk werker. Omdat het op persoonlijk niveau goed klikte, is de relatie verder uitgegroeid, alsof de assistent een goede vriend van de familie was geworden.

Nou, ja, normaal gesproken nemen we alleen contact met haar op voor behoeften, zoals tickets of dat soort dingen. Maar omdat ik denk dat we vrij vriendelijk zijn en zij toevallig ook vriendelijk is, praten we wel over algemene dingen, maar het is meer als 'ah, wat raad je me aan om te ontmoeten of te bekijken in mijn land? Zo is het nu eenmaal. Of kijk eens hoe mooi dit is', of kleine dingen. Algemene gesprekken die je met vrienden hebt, denk ik, omdat je je als een vriend van de familie voelt. Maar hou het altijd... zoals ze zeggen, met respect voor het feit dat ze onze assistent is.

Sabine, El Salvador, familie

Verantwoordelijkheid en controle

Hoewel de meeste bewoners positief zijn over hun maatschappelijk werkers, stellen ze ook kritische vragen over de reikwijdte van hun verantwoordelijkheden. Volgens Ibrahim beperkt zijn assistent haar verantwoordelijkheid tot essentiële zaken, zoals de procedure of gezondheidszorg. Met andere vragen kan hij bij haar niet terecht.

To be honest, I feel like the assistant has two faces. When it comes to medical treatment, she's really very good and she treats us very respectfully. So whenever I ask her for a medical appointment because I'm having pain, she would do it right away and I would have the appointment almost the next day. But when it comes to the other stuff, she is becoming that strict.

Rabi, Palestina, alleenstaand

Ekrem deelt dezelfde mening. Hij zou graag hebben dat zijn assistent hem helpt bij de zoektocht naar tewerkstelling, maar zij zegt dat het haar verantwoordelijkheid niet is.

And your assistant looks now for a new job ?

It's been two months that I quit the job and now I am devastated. Every time I ask her, she said we have nothing to do with you, with your search for a job. Moi j'ai demandé à mon assistant, parce qu'il y a deux. Il y a une assistante de l'intégration ici et il y a une assistante de l'OCMW, d'accord. Il y a deux. Moi j'ai parlé à mon assistant de l'OCMW pour un job plusieurs fois, mais elle m'a dit, je ne peux pas t'aider. Elle m'a dit que ce n'est pas mon responsabilité.

Ekrem, Palestina, alleenstaand

Bewoners hebben ook het gevoel dat niet alle LOI's en hun maatschappelijk werkers op dezelfde manier werken. Hierdoor lijkt het soms dat er sprake is van oneerlijke behandeling.

Of course I can tell what I want to convey but still there are many things that I ask for, that are not answered. There are many things lacking here. For example, in other regions, they gave them tickets, they told me, but here they don't give us tickets to go around. All that we get is the €65 that we get and €20 for the clothes and in the other regions for example I've heard recently that they gave them tickets to go and attend celebrations in Ghent but for us we have to do that with our own money.

Ibrahim, Palestina, alleenstaand

Daarnaast stelden we vast dat bewoners hun maatschappelijk werkers soms ook ervaren als controleurs. Het zijn niet alleen hulpverleners waar men bij terecht kan om vragen te stellen, maar ze hebben in de ogen van de bewoners ook een disciplinerende taak om toezicht te houden. Bij families controleren maatschappelijk werkers bijvoorbeeld of de woning wel onderhouden wordt en of er spaarzaam wordt omgesprongen met verwarming, water en elektriciteit. Carolle begrijpt dat haar assistente af en toe langskomt om de woning te controleren, maar ze vindt het vervelend dat ze niet op voorhand verwittigd wordt. Soms komt de assistente ongelegen en ligt het huis er rommelig bij, waardoor het lijkt of zij niet goed kuist.

Wat denk je ervan dat de assistente hier naartoe komt, om te kijken hoe je woont?

Dat ze komt controleren of het huis in orde is, vinden we normaal, geen probleem.

Controle, betekent dat of ze komt kijken of alles goed onderhouden wordt?

Ja, inderdaad. Is goed gepoetst of organiseren... En ook inventaris maken.

Wat denk je ervan dat er iemand je komt controleren, om het huis te controleren, of alles in orde is?

We zullen zien, het lijkt me niet... aangenaam. We begrijpen dat ze het doen omdat er waarschijnlijk mensen zijn geweest die dingen meenamen, verkochten of beschadigden. En dus moeten ze het doen voor hun werk, superviseren, omdat anders er mensen zijn die het zouden kunnen doen. Het is een eigendom van hen, dus... Aan de andere kant, we poetsen het huis twee tot drie keer per week, we organiseren ons voor de weekenden want dan studeren we. Als het examen voorbij is, volstaat het om goed te poetsen en dan komt de dame net niet controleren. Onderhouden, alles is vuil. En dus soms begrijp ik niet dat we geen geluk hebben gehad. Het is een beetje ongemakkelijk want het is niet dat we niet willen schoonmaken maar we kunnen het niet.

Carolle, Venezuela, familie

Bij alleenstaande personen die samenwonen controleert de maatschappelijk werker niet alleen of bewoners de woning respecteren, maar ook of ze elkaar respecteren. In vergelijking met de maatschappelijk werkers van een centrum, zijn medewerkers in de individuele opvang slechts sporadisch ter plaatse. Hierdoor kunnen ze volgens de bevroegde bewoners geen goed beeld ontwikkelen van hoe het dagelijks leven in de gedeelde woningen verloopt. Mohammed vertelde bijvoorbeeld over een voorval waarbij alle bewoners minder weekgeld kregen omdat iemand van hen de keuken vuil had achtergelaten.

So, we're are six people here in this building and it is very common sense that we would have discrepancies in our national capacity, in the way we were raise and in the degree of hygiene and standards we follow and the way we are treated doesn't take into consideration this discrepancies. For example, the assistant would come and would see the kitchen and would see that someone did not clean after they cooked and simply she would fine all of us. And this collective fine is killing me because I am not the person who has done this. And when I go and complain and complain to the system about this, she would ask me 'OK, who else has done this. Tell me about the person who has done this'. And then I was wondering, am I a spy or am I a person who is obliged to know everything? Why is it my responsibility to tell you about the person who has done this? Before I treated this building as a communal building and as something that we all own and all care about. For example, the sewer flooded before and I was taking care of this. Once a robber came and I was defending the building. But after implementing this system of collective fines and after treating all of us as if it is legitimate to punish all of us for the wrongs of one person among us, I started not to care. And today I can tell honestly that I don't give a damn about anything behind my door. Because if I care or if I do anything, I will not get anything positive out of it. And wherever there is a mistake, and this is an individual mistake, I will be punished as well.

Mohammed, Palestina, alleenstaand

Volgens Mohammed gebruikt zijn maatschappelijk werker het huishoudelijk document van het LOI als een instrument om dergelijke straffen op te leggen. Het ondertekenen ervan voelde voor hem niet goed.

So, they brought a document of 4 pages and what I was told that it's called the law of house. In this document we had rules on our positions, about hygiene of the place, about the appointments and going to appointments and for me the conclusion of these pages of the document is that I should feel that I'm a bad person and this is the assumption until I prove the opposite. So, the function is that I'm a bad person until I prove the opposite. (...) And the third thing is that there is this policy of threats. You are treated with threats, so whatever you do, you may be punished or you may be deducted money or asked to something."

Mohammed, Palestina, alleenstaand

Samengevat

Het overheersende gevoel bij personen die in een individuele plaats opgevangen worden, is dat ze meer vrij zijn. Collectieve centra worden gepercipieerd als sterk gereguleerde plaatsen waar men zich opgesloten voelt. In een individuele opvangplaats kan men daarentegen zelf beslissen hoe het dagelijks leven ingevuld wordt. Bij alleenstaanden merkten we enerzijds wel vaak een teleurstelling wanneer bleek dat ze enkel een eigen slaapkamer kregen toegewezen en andere ruimtes (zoals badkamer, eetkamer, keuken, of living) met anderen dienden te delen. Anderzijds was volstrekt zelfstandig wonen voor alleenstaanden ook soms eenzaam, vooral wanneer ze gescheiden van hun familie leefden.

Op het vlak van locatie zijn de individuele opvangplaatsen sterk gespreid over België. Net zoals in de collectieve structuren wordt de impact van objectieve afstand ten aanzien van voorzieningen sterk beïnvloed door de mate waarin bewoners toegang hebben tot het openbaar vervoer en over eigen mobiliteitsopties beschikken (zoals te voet gaan, met de fiets of met de auto). Voor velen is bereikbaarheid een probleem omdat ze bijvoorbeeld geen busabonnement hebben of nog niet mogen autorijden. Daardoor voelen heel wat bewoners zich toch relatief afgesloten van belangrijke voorzieningen.

Wat dienstverlening betreft, is er bij individuele opvangstructuren in het algemeen vaker contact met de maatschappelijk werker dan in een collectief centrum. Volgens bewoners zijn de contacten vooral van praktische en informatieve aard. Hoewel dit volgens alle bevroagde verzoekers belangrijk is, hadden anderen ook graag een meer diepgaande begeleiding gehad, waarbij de maatschappelijk werker zou uitgroeien tot een vertrouwensfiguur. De onderlinge relatie was zelden erg persoonlijk en bleef oppervlakkig. Dit werd mede versterkt doordat de kantoren van de maatschappelijk werkers zich doorgaans op een andere locatie bevonden, waardoor de connectie met de opvangplaats beperkt was.

3.3 Welbevinden

De voorgaande secties beschreven wie de bewoners zijn en hoe ze hun individuele opvangplaatsen omschrijven. In deze sectie wordt dieper ingegaan op het welbevinden. In dit rapport wordt deze koepelterm gebruikt om te beschrijven hoe een persoon zich voelt en functioneert in de opvang. Welbevinden is veelzijdig en veranderlijk. Vandaar dat er geen twee bewoners zijn die zich exact hetzelfde voelen en identiek functioneren. Toch trachten we de 34 verschillende persoonlijke belevingen te overstijgen vanuit een thematische analyse van tien verschillende dimensies van welbevinden. Daarbij trachten we te achterhalen wat er voor bewoners belangrijk is in de opvang en hoe dat beïnvloed wordt door de individuele en institutionele kenmerken. Regelmatig wijzen we op de gelijkenissen en verschillen in welbevinden tussen bewoners in de collectieve en individuele opvang.

Veiligheid

De eerste dimensie van welbevinden die hier wordt besproken is veiligheid. Onder onveiligheid verstaan we een gevoel van bedreiging of vrees voor het eigen leven en/of het leven van familieleden. Veiligheid is dan de afwezigheid van zo'n bedreiging. Uit de bevraging in de collectieve centra bleek dat de meeste bewoners zich er veilig voelden. Dat kwam enerzijds door de vergelijking met hun situatie voor aankomst in de collectieve opvang, die vaak een erg onveilige situatie was. Anderzijds werd het gevoel van veiligheid gecreëerd door de permanente aanwezigheid van personeel in het opvangcentrum, zoals bijvoorbeeld onthaalmedewerkers die dag en nacht aanwezig zijn en controleren wie er binnen- en buitengaat.

Over het algemeen voelen de bevroagde LOI-bewoners zich veilig in hun individuele opvangplaats. In de woorden van Feli:

What do you like most about the apartment?

It's a very calm place, there is no one to disturb you, so I like it for this reason, it's security.

Feli, Eritrea, alleenstaande moeder

Net zoals bij de bewoners in de collectieve opvang, maakten sommigen de vergelijking met de situatie voor of tijdens hun vlucht. In vergelijking wordt de veiligheid in het LOI als positief ervaren.

Zijn er nog dingen die jij zelf nog wil vertellen? Die we nog niet gevraagd hebben?

Eh, nee, nee, ik heb hen gezegd, ik ben heel dankbaar voor de mogelijkheid die ze ons gegeven hebben. En het is zo dat wij hier zijn, want de situatie is daar heel moeilijk, alhoewel de regering zegt van niet. Ja, dat weten we, want het is waar dat de hogere klasse in veiligheid leeft, maar zij komen niet op de plaatsen waar de situatie werkelijk moeilijk is. En ik zeg tegen hen dat we nu hier zijn, we echt buitenkomen en zien dat alles rustig is. Wanneer ik weg ging met hen, zei ik 'en dat neem je niet mee', we lieten een plant buiten staan en zij nam ze mee. Dit kan onbelangrijk zijn en 's nachts is alles verlaten. De mensen hebben schrik om buiten te komen. Alleen de mensen die werken wagen het om 's nachts naar huis te gaan. De realiteit is hier, en ik voel dat we het hier goed hebben.

Gabriela, alleenstaand met familie, El Salvador

Verschillende LOI-bewoners vertelden dat ze zich in het LOI veiliger voelen dan in het collectief centrum waar ze eerder verbleven. Dit is vooral het geval bij bewoners die een individuele opvangplaats hebben die ze met niemand moeten delen. Een van de bevraagden noemde het samenleven met niet-begeleide minderjarige verzoekers in het collectief centrum als reden waarom hij zich er onveilig voelde.

And maybe concerning the neighbourhood, do you feel safe here, also with the children, do you feel safe here in the LOI?

Yes definitely, and it is safer than the center.

And in the center, you didn't really feel safe? And how come, it was too crowded? There were too many people?

No, there are the minors, who would ruin everything. The Afghan minors.

Abied, Palestina, familie,

Een belangrijk verschil tussen de collectieve en de individuele opvangstructuren op het vlak van veiligheid is dat personeel in de individuele opvang niet permanent aanwezig is in de opvangplaats. Hierdoor is er enerzijds minder controle over de toegang tot de opvangplaats, een probleem dat zich vooral stelt bij gedeelde opvangplaatsen. Johannes woont in een groot gedeeld gebouw en klaagt erover dat vroegere bewoners er nog steeds hun was komen doen:

We have a laundry machine here, we wash our clothes here. But we don't have the privacy in this situation, because those who had been here and left this place, maybe they don't have much in their places, they come back and wash their clothes. So it is overcrowded. Not only us, those who are out who were here before, still with their clothes in the machine.

Are they allowed to do so?

They will come and open this one, because they know every things here, they were living here before. [...] There is no sanitation in general, because some of them may have skin diseases. Because they get out of the center and live with their family members. If they are in touch with other persons we cannot have confidence if they are free from any skin disease. This is general, even in center also like that. But in center they are controlling, they will not allow.

Johannes, Eritrea, alleenstaand

In gedeelde gebouwen brengen bewoners soms ook personen mee naar huis. Voor medebewoners kan dit onwennig zijn. Zo vertelt Esteban, die in een gedeeld gebouw met 20 alleenstaande mannen woont, dat hij zich soms onzeker voelt als er bezoekers van medebewoners in het huis rondlopen die hij niet kent. Met zijn medebewoners zelf heeft hij echter geen problemen.

Voel je je veilig hier?

Ja. Wat er ook gebeurt dat... Er een (?) nodigt vrienden uit en blijft soms in (?) sommige mensen. Dat is het enige dat... Ik bedoel, voor degenen die hier zijn, is er geen probleem omdat ik zeg, hij zegt hallo tegen mij en ik zeg hallo tegen hen. Maar als mensen daar blijven... Bijvoorbeeld, op deze dag kwam ik aan en vertrok ik als... Ik zal je zeggen hoe laat het was, rond 11 uur. Ik was van plan om borden af te wassen. Het was er en ik zeg altijd hallo. En hij vroeg me mijn naam. Ik weet niet wat hij tegen me zei in het Arabisch. Hij ging daar naar binnen zonder. Ik bedoel, ik voelde me onzeker op dat moment, weet je wat ik bedoel? Toen ging ik terug. Maar dat is het. Maar met mensen van hier...

Alleen mensen van buitenaf?

Sí.

Vrienden...?

Ja, van hen.

Esteban, Venezuela, alleenstaand

Anderzijds boezemt de afwezigheid van personeel ook potentieel angsts in indien er iets zou gebeuren met de medebewoners. Bewoners delen hun woning met personen die ze niet zelf hebben kunnen kiezen, zoals eerder al werd aangehaald. Dit kan tot spanningen leiden. In één geval mondde dit zelfs uit in een gewelddadig incident waarbij de respondent met een mes verwond werd door een medebewoner:

The sole problem in this place is the cleaning, and all the other problems are related to the cleaning. When I first came here, for example, I had Iraqi and Palestinian neighbours, and I was a newcomer, and I found the place according to my standards unclean. And also the kitchen, I told them first, then second, and then the thing escalated to a really big issue. And here comes that things escalated into using knives, and I got stabbed, you could see, here on my neck and here on my arm as well. And I went to the hospital after, and this is because of the different mentalities that we have that are ascribed to the different types of upbringing. These types of upbringing helped these people to violate.

Ekrem, Palestina, alleenstaand

Gezondheid

De tweede dimensie van welbevinden gaat over de gezondheid van de bewoners. Daarbij krijgt het begrip gezondheid een ruime invulling. Zo kijken we naar hun inschatting van de hygiënische toestand van hun opvangplaats, hoe zij denken over hun voedingspatroon, hun medische behoeften, maar ook hun mentale gezondheid.

Sanitaire voorzieningen en hygiëne

Wat bij de bevraging onder bewoners in de collectieve centra vooral opviel, was dat de sanitaire voorzieningen in de centra over het algemeen erg negatief ervaren werden. Bewoners vertelden dat er te weinig toiletten en douches waren, dat deze zich ver van hun kamer bevonden en vooral dat de properheid ervan sterk te wensen over liet. Bovendien uitten verschillende respondenten hun ongenoegen over de netheid van andere plaatsen, zoals de kantine of de kamers.

In gesprekken met de bewoners van de individuele opvangstructuren was er een opvallend verschil tussen zij die over een eigen appartement of huis beschikken (koppels, families en enkele alleenstaanden) en bewoners die in een gedeelde woning verblijven. Dat komt omdat de bewoners met een eigen woning zelf verantwoordelijk zijn voor de schoonmaak van hun leefruimten. Sommigen van hen delen wel een wasruimte met andere LOI-bewoners, maar onder de bevroegden bestonden daarover geen klachten. Diego die nu met zijn familie in een gezinswoning verblijft, vertelt dat de douches en toiletten in het collectieve centrum waar ze eerder verbleven vaak niet schoon waren, waardoor de ouders vreesden dat hun zoontje er bepaalde ziektes zou kunnen oplopen. Hoewel hun algemene indruk van het collectieve centrum zeker niet negatief was, was het toch een opluchting voor hen om in het LOI hun eigen sanitaire voorzieningen te hebben.

Maar diegene die het meeste last had was hij (hun zoon) echt waar, want voelde hij dat... hij kwam goed overeen met de andere kinderen, maar soms vielen de andere kinderen hem lastig. Maar we deden het vooral voor zijn comfort en het onze, want het is niet hetzelfde in een huis zijn met je familie. Ik zal het zo zeggen, gaan douchen of naar een publiek toilet gaan. Veel mensen, zijn vaak niet proper. Er zijn veel mensen die echt vuil zijn. En dus het is niet hetzelfde zoals je privacy, je... En ja vooral voor het kind, om ziektes te vermijden. Al die van het centrum waren heel goed. En, echt waar ik wil niet slecht praten over andere personen, maar ze zijn niet allemaal proper.

Diego, El Salvador, familie

Anders is de situatie bij bewoners in gedeelde woningen. Bewoners moeten er onderling zorgen voor de netheid van gedeelde ruimten. Hierover verschillen personen soms van mening en niet iedereen levert even veel inspanningen om te kuisen.

The sole problem in this place is the cleaning, and all the other problems are related to the cleaning. When I first came here, for example, I had Iraqi and Palestinian neighbours, and I was a newcomer, and I found the place according to my standards unclean.

Ekrem, Palestina, alleenstaand

Of course, in this building we don't get along all of us because people differ. For me, I'm much sensitive to people who are dirty and we have this more than once, that some people would come to the building and for me they are dirty. And their personal space, they would go to the toilet and they would not clean after or they would not leave the shower in a good way.

Mohammed, Palestina, alleenstaand

Het kan ook anders. Zo zijn er in een aantal individuele opvangstructuren duidelijke regels en beurtrollen voor de schoonmaak van de gedeelde ruimten, wat helpt om alles proper te houden. Een bewoner merkt ook dat de controle die de sociaal assistenten uitvoeren om te kijken of iedereen zich aan de afspraken houdt, hier een positieve rol in speelt.

What was your first impression of this house?

I found it normal, and clean. We have our timetable when to clean this building set up by our social assistant. I found it well.

Does the timetable work out?

Ya, I speak for myself, I stick to the timetable and I believe my roommates are also sticking to the timetable. Beside, our social assistant checks on us directly or indirectly. Sometimes the colleagues of our assistant also come and report her about how we keep the house.

Petrus, Eritrea, alleenstaand

Het probleem van te weinig sanitaire voorzieningen dat in de collectieve centra vaak aan bod kwam, lijkt doorgaans niet aan de orde te zijn in de LOI's met een beperkt aantal bewoners. Het werd echter wel aangehaald door Johannes, die eerder ook al aan het woord kwam. Elke verdieping van het gebouw waar hij woont, beschikt over twee toiletten en een douche. Volgens hem is dit in principe wel genoeg voor de 20 bewoners, maar er ontstaan toch soms wachtrijen. Ook kan het delen van deze voorzieningen tot conflicten leiden:

How do you feel about the privacy here?

[...] 14 persons for one shower, and 2 toilets. It's ok. Sometimes all of you have to come together and you have to wait. The toilets is enough. Most peoples is just living in separate rooms, we don't see each other, except some activities or our assistants coming. Something to meet our assistants, mostly Tuesday. You can see on the list, sometimes they are changing Wednesday. They are groups of, each time they are working depends, the assistant comes and they hear what you...

Plus, if it is foreseeable, I like to have your own kitchen and toilet and shower, it is better with you. Because we meet there, there sometimes happen some clashes. You, me, and then...

Johannes, Eritrea, alleenstaand

Bij de bespreking over het veiligheidsgevoel werd al even aangehaald dat Johannes sprak over een ander probleem dat verband houdt met hygiëne en dat ook bij de bevraging in de collectieve centra meermaals aan bod kwam. Zo vertelde hij dat hij bang was om een huidziekte op te lopen door zijn was te doen in de gemeenschappelijke wasplaats. Hij zei de bewoners van het gebouw zelf te vertrouwen. Het probleem was echter dat voormalige bewoners van het gebouw er nog steeds hun was komen doen, wat er dan ook voor zorgt dat de beschikbare machines altijd vol zijn. Aangezien deze vroegere bewoners nu met andere mensen samenwonen, lijkt de kans op besmetting voor Johannes groter dan bij zijn medebewoners.

Voeding

Wat duidelijk naar voren kwam uit de bevraging in de collectieve centra was dat veel bewoners klachten hadden over het eten. In de meeste gevallen krijgen bewoners er niet de kans om voor zichzelf te koken en moeten ze eten wat er in de eetzaal aangeboden wordt. Dat kan leiden tot gezondheidsproblemen voor mensen met bepaalde voedselallergieën. Ook vonden bewoners het aangeboden menu vaak niet erg gezond, waardoor ze vreesden gewicht bij te komen of net tekorten bepaalde voedingsstoffen te ontwikkelen. Een klacht die ook vaak terugkwam, was dat bewoners het eten niet lekker of niet afwisselingsrijk genoeg vonden, waardoor ze heel weinig aten of maaltijden oversloegen.

In de individuele opvangstructuren beschikken alle bewoners over een keuken, gedeeld of privé, waar ze hun eigen eten kunnen klaarmaken. Het is opvallend dat het thema voeding geen enkele keer werd genoemd in verband met gezondheid. Alle bevroagde bewoners lijken het erover eens te zijn dat het beter is om zelf te kunnen koken en zelf te beslissen wat en wanneer ze willen eten. Zo kunnen zij hun voeding steeds aanpassen aan hun gezondheidsbehoeften en aan hun voorkeur. Er zal verder op dit thema worden ingegaan bij de bespreking van de dimensie van zelfstandigheid.

Medische noden en dienstverlening

Een aantal van de bevroagde bewoners hadden al bepaalde medische noden voordat ze in België aankwamen. Feli vertelde bijvoorbeeld over de hoofdpijn die ze had in Eritrea en daar probeerde te verhelpen met traditionele geneeskunde:

Do you find yourself being in good health?

I am fine but I have pain on my head. I have a protruding point which I tried to medicate traditionally in Eritrea. I have something wrong with that still, I have pain, for the rest I am fine.

For how long has this problem been with you?

For 2/3 years. It is since when I was in Eritrea.

Feli, Eritrea, alleenstaande moeder

Ook Mariam, een andere Eritrese alleenstaande moeder, heeft al een tijdje rugproblemen. Om haar te ondersteunen in haar dagelijkse leven heeft het LOI haar een poetshulp toegewezen om een keer per week te komen helpen. Verder krijgt ze ook medicatie en gaat ze naar de fysiotherapeut.

Do you feel like the people from the OCMW are helping you with your health issues?

Yeah, there is one person who comes every Friday to clean this floor and my two toilets, so they help me in this form.

And did they help you with medical things as well?

Yes. I am taking medicines, I have medication and plus physiotherapy.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Ook heel wat andere bewoners hebben medische problemen van voor hun komst naar België of erna. Het grootste verschil tussen de collectieve centra en de LOI's wat betreft de medische dienstverlening is dat er in de collectieve centra een medische dienst in het gebouw aanwezig is. Hoewel de wachttijden om een afspraak te krijgen er kunnen oplopen, is het toch nog steeds vrij toegankelijk voor de bewoners. Ook worden de kosten voor behandelingen en medicatie door het centrum betaald, waardoor bewoners zich hier zelf geen zorgen over moeten maken. Wel waren er bij de bevraging enkele bewoners die aangaven dat hen werd verteld dat ze met bepaalde grotere medische ingrepen zouden moeten wachten tot ze eventueel een erkenning hadden ontvangen.

In de LOI's ligt die situatie anders. Er is geen medische cel en geen dokterspraktijk officieel aangesloten bij een LOI. Er wordt echter vaak samengewerkt met een vaste dokter of apotheek in de buurt. Hoe het maken van afspraken of de vergoeding van medische diensten geregeld wordt, is echter sterk afhankelijk van het LOI, zoals eerder al werd besproken. Zo zijn er bewoners die altijd eerst hun sociaal assistent contacteren om een afspraak te maken bij een dokter. Dit kan bewoners afhankelijk maken en ervoor zorgen dat men niet goed weet wat te doen bij een noodgeval:

Who would you go to if you feel ill?

Is that normal sickness?

Let's say if you have a cold, or something more serious, e.g. that you are coughing etc.

If I start to feel something abnormal, first of all I would try to do what I can do by my own at home. If it is more serious, I have to go to the hospital. Last week for instance, I felt nausea, then I went to the clinic and they gave me these tablets.

So do you go alone to the clinic or do you contact the social assistant first?

First, I informed my social assistant, then she fixed an appointment with the doctor, then I visited the doctor and he described me the tablets, and she gave me the instructions how to take it.

Petrus, Eritrea, alleenstaand

Ja, wanneer het nodig is, moeten we een afspraak maken met de assistent zodat ze een afspraak kan maken bij de dokter en dat is normaal. Maar als het dringend zou zijn of zo, dan weten we niet wat te doen.

Rafael, Venezuela, koppel

Bepaalde respondenten, zoals Ghesu, namen rechtstreeks contact op met hun dokter zonder eerst hun sociaal assistent te contacteren:

Who would you go to if you are feeling ill?

My social assistant has given me, or given us, the number of one doctor, so if I get sick or ill, I would first contact him, the doctor.

And have you done it before?

Yes.

So do you feel they are supporting you well medically?

Yes, they do everything for me. For instance, they have done general blood check-up. And I have also this appointment I told you about. So in general I can say they are cooperative in this aspect.

Ghesu, Eritrea, alleenstaand

Ghesu was zeer positief over de medische dienstverlening die hij vanuit het LOI krijgt. Hij vermeldde ook dat hij een algemene bloedtest heeft kunnen laten doen. Johannes klaagde er daarentegen over dat hij gevraagd heeft om zo een bloedtest te laten afnemen, maar dat hier nog geen gehoor aan werd gegeven. Hij vermeldde er wel bij dat hij in een korte periode al verschillende medische afspraken heeft gehad en dat hij vermoedde dat er maar een beperkt budget voor elke bewoner is.

And how would you assess your health situation?

*This is, I don't know... I ask here, even in centre I try to ask, take check-up, because we live in Libya, even though a lot of contaminate, maybe suffer or exposed. I ask to have a total check-up and then they don't have goodwill. Because of some coughing long time they allowed me to check it. I went to hospital. I get for me disease of psycho-scetic... I don't know, allergy from dogs and cats, animals especially, and also for different kind of trees. They told me of this one and then long check-up, you have small amount of asthmatic behaviours. That's why you can see the medicines there. [...] I asked to have check-up of different things, but they would not allow me. I asked them, maybe they forgot it, but I asked them honestly. Sometimes it's expensive become also, expensive for this organizations for each individuals to have this rights to check-up. *unclear* It depend on them, but they don't answer. I asked them, no answer.*

So the social assistants are not helping you to get...?

Yeah I need to check, I specially ask her for main disease, HIV and something something. She said, I will ask, but she didn't reply to me. At the same time I was trying, because I was sick, to check these things, the doctor, and then I'm going to the hospital. That one maybe forgot my, to ask and then I have a lot of, because I make check-up, laboratory, and maybe this is too much I'm sure. And then also this is allergic test also. Again and again in this short time to have a lot expense for this organization, maybe they can't or something...

You don't want to ask too much?

Yeah, I don't want to ask too much.

Johannes, Eritrea, alleenstaand

Net als Johannes wil ook Gabriela niet te veel vragen. Ze heeft aan de sociaal assistenten verteld dat ze last heeft van hoge bloeddruk en vond ook dat ze haar daar goed mee geholpen hebben. Toch vertelde ze niet over haar knieproblemen, omdat ze niet voor problemen wou zorgen door te veel te vragen.

Je had niet alleen last van hoge bloeddruk, maar ook van jouw knie. Ben je daar al specifiek voor naar de dokter geweest?"

Nee, nee, maar ik heb het hen niet gezegd.

Heb je het niet gezegd aan de assistenten?

Nee.

Waarom heb je daar nog niets over verteld?

Omdat ik niet wilde... of ja, hoe. Ik weet niet hoe, maar ik vind het moeilijk om dat te zeggen. Ik vind het vervelend, en ja dat ergert me, maar ik zeg nee, waarom zou ik het zeggen? Zou ik het beter niet doen? Ja dat vind ik lastig. Meer nog, de andere doet ook pijn omdat ik daar meer druk zet. En het gaat al beter. En soms doen mijn heupen pijn, maar ik voel mij alsof... Ik wil geen problemen geven, dat wil ik niet. En daarom heb ik het niet gezegd.

Gabriela, El Salvador, alleenstaand met familie

Er waren ook bewoners die tijdens hun verblijf in de individuele opvangstructuur operaties of andere dure ingrepen hebben kunnen laten uitvoeren. Ibrahim was negatief over de wachttijden voor zijn behandelingen, maar uiteindelijk vond hij dat hij de zorg kreeg die hij nodig had.

There is one thing that I cannot stand in the Belgians, that they are really patient and everything takes long with them. So this is the only side of the medical treatment that would torture me. For example, I have to make an image at the hospital now and for this I really hate this process and I've done this more than once before, and for it I have to drink special drink and this special drink would ache, torture me 2 days after the process. And because of that I asked that this is, get done as soon as possible, but they gave me the appointment now on Thursday and this is really annoying me, because 2 days after I would go to the toilet to get rid of the colour out of my body, to stand all the pain that would come with it. And also the operations, like I had an operation in December and I went to this Saint-Hubert, and since then, since December, I've been waiting for another operation. And in one period I was waiting for an operation just for discovery of what they will do with my body.

Ibrahim, Palestina, alleenstaand

Ook Hamid die met zijn gezin in een LOI verblijft, heeft een dure en ingrijpende medische behandeling opgestart die zijn levenskwaliteit aanzienlijk heeft verbeterd. Hij vertelt dat het erg moeilijk zou zijn om weer te stoppen met deze behandeling. Hij is het OCMW dankbaar dat de behandeling betaald werd, ondanks de prijs en de gevolgen.

The thing is that I am now having a medication that costs 650 euros per month, there are needles. I knew about this medication before in Lebanon, and it would cost there 1200 dollars. Because of that, I never had this medication. The main thing or the main point is that this medication is a one way journey. There is a danger with taking this medication because once you start taking this medication you cannot stop it because your body will have really hard shock. The shock would be psychological and would also be a medical shock for your joints. The doctor explained to me before and I knew about this medication and I knew about this before in Lebanon. The doctor said that having this medication is like promoting yourself or moving up from a prison to a five star hotel. And whenever you do this and you stop, you would go back and degrade your situation to the prison again. And because of this the doctor wrote to the OCMW and explained like precisely that this medication is dangerous, the moment we start this we cannot stop it again. And after that my assistant took the decision that I start take this medication and this was two months ago. Since then, I can say that my medical situation improved at least 50 percent. I was able to move without crutches. Most of my pains went away and now I am feeling much better. I can move my parts and I can move around much more easily without the pains. You can see that this story, on its own, would stress me even more, because this uncertainty would also impact this dangerous decision that I took. For example if I leave the country for one day, what would happen for this, would I have this shock of taking this medication. So yes you could see that this would stress me even more, but still we would plan our live here AS IF we are staying here forever. The schools, the kids, everything, also the medical treatment.

Hamid & Fatma, Palestina, familie

Hamid vertelt verder dat het OCMW alle medische kosten voor hem en zijn gezin betaalt: het ziekenhuis, de tandarts, fysiotherapie en alle andere afspraken. Hij hoeft zich hier geen zorgen over te maken. Toch waren er ook bewoners bij wie dat anders lag. Een familie in een ander LOI moest hun facturen eerst voorschieten alvorens ze het bedrag terugkregen van het OCMW, wat niet altijd eenvoudig was met het beperkte budget waarover LOI-bewoners beschikken.

Heb je spaargeld dat je wilde gebruiken om iets te kopen?

Ja, maar alles wat ik nu spaar, dat zit bij haar. Als het kind ziek is, betaalt het OCMW vaak een bepaald type medicijn terug, maar andere niet. Dus daar kopen we het, maar altijd neemt het OCMW de factuur mee en betaalt ze het ons terug. Dus het is alsof we ermee spelen, maar je moet altijd spaargeld hebben voor het één of ander, nietwaar. Als je dat spaargeld niet hebt, geeft het OCMW je niet eerst geld om het te kopen, ook al ben je eerlijk en zeg je dat je een geneesmiddel hebt gekocht. En daarna vergoedt het OCMW het.

Diego, El Salvador, familie

In een ander geval diende een bewoner steeds een speciale toestemming te krijgen van het OCMW om zijn medicatie te kunnen kopen, wat tot twee maanden kon duren. Daarom heeft hij nu zijn doktersafspraken steeds meer dan een maand op voorhand om te voorkomen dat hij zonder medicatie zou vallen. Bovendien laat het LOI hem ook een boete betalen als hij een factuur te laat doorgeeft, ook als het volgens hem niet zijn fout is.

And then the medication I take from the psychologist, I need to wait two months for the OCMW to give me the... And this is stomach medication. This is not covered by the medical system. So I will have to write specific... So I would apply to take this medication and every single time I have to wait for the acceptance from the manager of the OCMW. And this will take between one and two months. So I will have these delay always. So I have this doctor who is really, really human and she would ask me to come one and a half month earlier to have the appointment before, so we save this month, one and a half month and during this time we get the bureaucratic procedure done and then I get my medication in time. But the OCMW would not care about that. I would get the bill of the appointment sometimes really late and sometimes I would not get the original one, I would get a copied one. And because I get it delayed and give to them, they would deduct five euros from me because it's a copy or it's delayed. And I would tell them always that it is not my responsibility, it's not my fault. I'm not the person who delayed this or who would not give the original one and I don't find this fair that I am the one who is paying five euros.

Mohammed, Palestina, alleenstaand

Deze procedures kunnen een drempel vormen voor bewoners om naar de dokter te gaan of de medicatie te krijgen die ze nodig hebben.

Slapeloosheid en psychische noden

Uit de bevraging in de collectieve centra kwam naar voren dat bijna alle bevroegde bewoners lichte psychologische klachten hadden, zoals stress, slapeloosheid en piekeren. Sommigen hadden echter ook zwaardere psychologische problemen. De bevraging bij bewoners van individuele opvangstructuren schetst een zeer gelijkaardig beeld. Zo zou het volgens sommige bewoners voor iedereen in de opvang goed zijn om met een psycholoog te kunnen praten.

Nee, ook niet. Ze hebben ons niets gezegd over psychologen. Heel eerlijk, ik denk dat voor alle personen die aankomen, in mijn opinie gaan ze langs bij een... Want de procedure van iedereen die aankomt is verschillend, door de situatie waarin je je bevindt. En soms zou het belangrijk zijn om te kunnen praten met een psycholoog...

Manuela, El Salvador, alleenstaande moeder

Ibrahim, een alleenstaande man uit Palestina vertelde over hallucinaties die hij heeft en over hoe zijn psychologische toestand zijn dagdagelijkse leven beïnvloedt:

*I wish to leave this place today, before tomorrow. Sometimes I'm having hallucinations in the room, and sometimes I would go to the toilet and I would forget to clean after and I would not even be able to recollect when I did go to the toilet, because I feel like I'm not at control of what I'm doing. And most of the times I would hear sounds in the night and I would not know the source of these sounds and I asked my assistant before if someone was killed in this room before or if something particular happened in this room, but she did not answer me. So what I would do is that I would stay awake until the sun rise and then I would sleep, because I would feel safe or I would feel that I'm controlling my environment. [...] And for example, I would sleep and I would take of my t-shirt, and I will put it close to me and then when I wake up I would find the t-shirt *unclear* on the window, and this is something that has never happened to me before in my whole life, before I come to this room.*

Ibrahim, Palestina, alleenstaand

Wat psychologische behoeften betreft, valt op dat een groot deel van de geïnterviewde bewoners in de individuele opvang last heeft van slapeloosheid. In de collectieve centra was dat ook het geval. Een verschil is echter dat het daar ook soms te wijten was aan de medebewoners in de kamer, terwijl bewoners in de individuele opvangstructuren allemaal hun eigen slaapkamer hebben. Velen van hen geven aan dat hun slaapproblemen veroorzaakt worden doordat ze zich vaak zorgen maken en veel hebben meegemaakt.

Do you find yourself in a good health and good shape?

I say I am healthy, but I have insomnia.

Do you sleep well?

I don't sleep well, I don't really understand the cause.

Do you worry?

Ya, I assume it may be as a result of thinking much about my family - my wife with our children. The specific matter that makes me worry about them is that there is no one else who can take care of them.

Fitsum, Eritrea, alleenstaand

Sometimes I don't sleep well and we are used to it because we have passed a lot of things. Maybe it is strange for other persons who have not experienced our experiences, but we accept it normally, because we have passed a lot of things. But most of the time I sleep well, with the exception of these few nights or times, normally I sleep well.

Johannes, Eritrea, alleenstaand

Sommige bewoners hebben een manier gevonden om met hun slapeloosheid om te gaan. Zo gaf een bewoner aan dat hij op momenten dat hij zich zorgen maakt naar religieuze muziek luistert. Een andere respondent vertelt dat hij is beginnen sporten om beter te kunnen slapen.

And are you able to sleep well?

I started sport when I started to have stress. I started sport for the sake of overcoming this problem. Now I am better.

Ghesu, Eritrea, alleenstaand

Yeah, I sleep well, but not all the time. Sometimes some ideas come to my mind and I start to think over them. But I also try my best to avoid thinking too much, because if I cannot fulfil them, it is better to not think about them. So I try to use other means to divert myself from thinking about these impractical things. Like I try to listen to religious songs, so as to reassure myself.

Petrus, Eritrea, alleenstaand

Bij anderen vormt de slapeloosheid echter een groter probleem, waardoor ze medicatie moeten nemen om in slaap te kunnen vallen. Een bewoner geeft toe dat hij misschien de hulp van een psycholoog zou moeten inroepen om met zijn zorgen om te gaan. Een andere LOI-bewoner vertelt hoe de zorgen over zijn familie hem soms verward kunnen maken.

Ben je al eens bij een psycholoog geweest?

Nee. Niet in Peru, en ook niet in Venezuela. Wij zijn oké.

Hebben ze jullie ooit gevraagd of jullie een psycholoog wouden zien?

Nee.

Zou je een psycholoog willen zien?

Nee.

We vragen het omdat we ons kunnen voorstellen dat het als migrant heel moeilijk is, om je land te verlaten. Daarom vragen we het. Ik kan me voorstellen dat het moeilijk is.

Ja, het is echt moeilijk. Soms slapen we niet. We kunnen liegen, maar we zijn heel vroeg wakker. Soms moet ik een pilletje nemen om te kunnen slapen maar er zijn dagen dat ik niet slaap. De bezorgdheid dat mijn familie er niet is... Misschien beter want ik ben nog nooit naar een psycholoog geweest en zoals... zoals ik zeg, het is die spanning. En ik weet niet op welk moment ik dat ga nodig hebben. Ik weet niet of je het dan kan nodig hebben op dat moment. Soms is er veel verwarring op momenten dat we niet weten... Ik weet niet of ik het nodig heb of niet, maar soms voel ik me erg ontzet.

Rafael, Venezuela, Koppel

I cannot sleep unless I take some painkillers and sometimes it takes 3 hours to be effective, because when I lie down I keep thinking about my family. It's normal it's family you cannot avoid thinking about them, and this thinking thing, I paralyzes me. That my main issue. I go to the OCMW, it's very close it's 10 minutes but that day I was going there and I got lost. I was telling them, I'm not insane I'm not crazy, but I keep - I always become absent-minded. I lose the focus and when I lose the focus I cannot trace wherever I go.

Ibrahim, Palestina, alleenstaand

Psychologische begeleiding

In de collectieve centra waren er uiteenlopende ervaringen onder de bevraagde bewoners wat psychologische begeleiding betreft. In sommige centra was er een psycholoog aanwezig in het centrum zelf, wat de toegang voor de bewoners vergemakkelijkte. In andere gevallen waren er echter lange wachttijden om een afspraak bij een psycholoog te krijgen. Deze verschillende ervaringen komen ook in de individuele opvanginitiatieven terug. Sommige bewoners zijn erg positief over hun psycholoog en hebben maandelijkse afspraken, terwijl anderen erover klagen dat ze al lang aan het wachten zijn op een bezoek bij de psycholoog. Carolle uit Venezuela gaat sinds ze in het LOI verblijft naar een psycholoog.

Zijn jullie ook naar psycholoog geweest hier in België?

Ja, ik ga naar psycholoog.

Heb je dat zelf gevraagd of hebben ze jou dat aangeboden?

Ja, ik heb een afspraak gevraagd.

Was dat toen je nog in het centrum verbleef, of hier?

Nee, hier. Van het centrum zeiden ze 'je moet wachten'.

Carolle, Venezuela, familie

Ook Ghesu uit Eritrea heeft na meer dan vijf maanden in het LOI eindelijk een eerste afspraak met een psycholoog.

I also have an appointment to see a psychologist, apart from this I am okay.

And have you seen a psychologist before or is it your first time?

So far I have not seen, but I have been asking since I was in my previous centre. I asked for it many times, but still I have not seen. But I have an appointment for the future.

Ghesu, Eritrea, alleenstaand

Bij een familie uit Palestina komt de psycholoog zelfs twee keer per maand aan huis.

You also spoke about meetings with a psychologist. How many times is it and is it also provided by the OCMW?

Twice a month, she comes to the house. She is coming tomorrow.

Hamid, Palestina, familie

Niet alle bevraagde LOI-bewoners krijgen psychologische begeleiding. Bij sommigen komt dat doordat niemand hen gevraagd had of ze een psycholoog zouden willen bezoeken, terwijl ze aangeven daar wel nood aan te hebben of gehad te hebben.

Heeft er iemand gevraagd of je naar een psycholoog zou?

Nee

En zou je graag gaan?

Ja.

Waarom?

Ik weet niet of het door de slapeloosheid komt of de psycholoog weet je, of het zijn dezelfde problemen die je hebt in het land. Het is waar dat het onrust geeft. Er is geen rust. Maar als het me zou kunnen helpen dan zou ik het graag doen.

Gabriela, El Salvador, alleenstaand met familie

Heeft men ooit aan jou gevraagd of je graag een psycholoog zou zien?

Nee. Nee. Niemand.

Had je graag een psycholoog gezien?

Ik weet het niet.

Heb je het een keer nodig gehad?

Ja, ik had het nodig toen ik hier aankwam, toen ik in het asielcentrum aankwam, ja het was een zeer moeilijke tijd. Ik voelde me erg slecht, maar ik heb nooit om hulp gevraagd. Ik probeerde mezelf altijd te verwonden en ik kon mezelf een beetje beheersen. Ik bedoel. En tot nu toe ben ik in orde.

Sonja, Venezuela, alleenstaand

Manuela uit El Salvador vertelde dat er in het collectieve centrum waar ze eerst verbleef een soort van therapeutische groeps gesprekken werden georganiseerd. Dit hielp haar om met stress om te gaan. Sinds ze in het LOI verblijft heeft ze nog niet de kans gekregen om een gelijkaardige begeleiding te krijgen.

Soms als het belangrijk was om te kunnen praten met een psycholoog, maar ik denk dat, bijvoorbeeld, in Brugge waren er veel activiteiten, was een beetje om de mensen niet te laten ontploffen, om geen catharsis te bereiken. Ik weet niet of je me begrijpt. Dit soort activiteiten om ons te laten ontspannen, te praten over wat ons slecht doet voelen, maar het is in groep, dus. Maar het was goed, want het helpt veel. En ze hadden in Brugge een bijzonder persoon die kwam van buitenaf... We deden de meetings 's avonds en je deed het en daar diende het voor, maar het was in groep. En dus ja het helpt. Het helpt veel, zoals omgaan met stress. Echt over alles wat je meebrengt naar het centrum. En dat ja, dat helpt veel.

Dus is er niemand met wie je kan praten zoals in Brugge in de groep, is er hier zo niemand?

Nee.

Manuela, El Salvador, alleenstaande moeder

Sommige bewoners hebben wel zelf gevraagd om naar een psycholoog te kunnen gaan, maar aan die vraag werd geen gehoor gegeven. Dat is het geval bij Johannes uit Eritrea die al meer dan zeven maanden in een LOI verblijft.

And have you ever been in contact with a psychologist?

I wanted this but I didn't get.

Did you ask for it as well?

There is one staff who informed me that, in case I have some things related to dreams which creates discomfort for me plus stress, they can see for a psychologist. But still they have not assigned or they have not called a psychologist.

Johannes, Eritrea, alleenstaand

Opvallend is dat bewoners ook strategisch nadenken over hun bezoek aan een psycholoog omdat het een impact op hun procedure zou kunnen hebben. Enerzijds zijn er bewoners die op aanraden van hun sociaal assistent naar een psycholoog gaan, omdat het een positieve invloed zou kunnen hebben op hun procedure.

Have you been in contact with a psychologist, or would you like to be?

Yeah, I saw a psychologist once. My asylum procedure was rejected, so now I am in the process to appeal against that decision. So she consulted me to see a psychologist that will be supportive for my case. Therefore I have some 3 or 4 days back, I saw a psychologist and she attached these results to my document, which may help me to turn the decision in the appeal process.

Petrus, Eritrea, alleenstaand

And you said that you are visiting a psychologist in Brussels. Do you feel like that is also helping you to deal with everything?

*Yeah, first of all I share all my problems with *unclear*. She gives me feedback or she advises me and this boosts up my moral. She also writes some deliberations about our consultation to my lawyer, yeah that may help for my asylum procedure [...].*

Maria, Eritrea, alleenstaande moeder

Anderzijds zijn er personen zoals Ekrem die denken dat het niet goed zou zijn voor de procedure als men naar een psycholoog zou gaan. Om die reden heeft hij besloten om toch geen psychologische begeleiding te vragen, hoewel hij dat eigenlijk wel graag wilde.

And do you think if the atmosphere is not there with your social assistant, do you think you can maybe ask her for professional help, someone of the OCMW or someone else outside, a psychologist or? To speak more openly, would she be open for that? Did you already ask her for that? If they could guide you to an external psychologist?

Moi j'ai demandé ça au centre et j'ai reculé, moi j'ai réculé.

Tu ne voulais pas continuer?

Oui, parce que le monde, ils parlent, c'est pas bien le papier, c'est pas bien pour ton dossier, et j'ai réculé. Mais moi au fond, je veux parler.

Ekrem, Palestina, alleenstaand

De meeste respondenten die naar een psycholoog gaan, waren positief over de invloed die de begeleiding heeft. Hoewel bewoners doorgaans tevreden zijn over de psychologische begeleiding die ze krijgen, dienen ze wel heel wat obstakels te overwinnen. Taal kan bijvoorbeeld een barrière vormen op vlak van psychologische hulpverlening. Ibrahim gaf aan dat zijn grootste probleem met zijn bezoeken aan de psycholoog is dat hij de vertaler niet helemaal vertrouwt, waardoor hij het gevoel heeft dat hij niet helemaal kan zeggen wat hij zou willen zeggen.

And for the psychological help, I have a psychologist and I have an appointment tomorrow. But my main problem with the psychologist is the translation thing, because I would have an interpreter and sometimes this interpreter would translate even from English, but I feel like he is not translating correctly. Look, I'm telling you, usually when I listen to English, I understand and even with Dutch sometimes I understand most of it, but I cannot respond, I cannot answer and this is my problem. So when this interpreter comes, he actually translates maybe 90% of what the doctor's saying right, but the 9% that's remaining, he translates this not in a correct way and after that I cannot convey or deliver what I want to deliver.

Ibrahim, Palestina, alleenstaand

Samenvattend kunnen we stellen dat er geen eenduidig beeld ontstaat over hoe bewoners in de individuele opvangstructuren hun gezondheidssituatie inschatten. Wat betreft het sanitair en de hygiëne in de opvangplaatsen zijn families en alleenstaande bewoners die over hun eigen woning beschikken hier steeds positief over. Bij bewoners die een huis of appartement delen, zijn er sommigen bij wie er geen problemen zijn, terwijl er bij anderen wel soms wroeging of zelfs conflicten ontstaan. Wat de medische en psychologische noden en dienstverlening betreft, lijken er grote verschillen te zijn tussen de verschillende opvangstructuren. Een deel van de individuele opvangstructuren maakt de toegang tot medische hulpverlening erg laagdrempelig, doordat bewoners niet zelf voor de doktersbezoeken, medicatie en behandelingen moeten betalen. Sommige bewoners waren zo in staat om erg dure en langdurige behandelingen te ondergaan. In andere opvangstructuren is er echter wel een financiële drempel voor bewoners. Ook bij de psychologische hulpverlening wordt de toegang in sommige individuele opvangstructuren vergemakkelijkt doordat de sociaal assistenten zelf aan bewoners vragen of ze graag een psycholoog zouden bezoeken en doordat er snel psychologische begeleiding wordt opgestart. In andere opvangstructuren moeten bewoners zelf vragen om een psycholoog te kunnen bezoeken en in sommige gevallen moeten ze vele maanden wachten op een eerste afspraak.

Integriteit

Een derde aspect van welbevinden is persoonlijke integriteit. Hieronder wordt begrepen dat men het gevoel heeft te kunnen zijn wie men wil zijn. Het verwijst naar de persoonlijke ruimte waarover iemand beschikt om zich vrij te gedragen. Daarbij kan het gaan om een gevoel van privacy, een gevoel van vrijheid of ook een gevoel van zelfcontrole. Uit de bevraging in de collectieve centra kwam een overwegend negatief beeld naar voren met betrekking tot deze dimensie van welbevinden. Bewoners in gedeelde kamers kunnen zich niet terugtrekken in een private ruimte, onder andere om zich om te kleden, om te bellen of wanneer ze het emotioneel moeilijk hebben. Ook voor families is het niet altijd makkelijk om met het hele gezin voortdurend in één kamer te leven, wat ook een negatieve invloed heeft op de intimiteit tussen de ouders. Een ander aspect van integriteit dat problematisch was in de collectieve centra is dat sommige slaapkamers niet kunnen worden afgesloten of dat medebewoners en medewerkers de kamers soms onaangekondigd binnenkomen. Bovendien voelen bewoners zich soms niet op hun gemak in publieke ruimtes. Vooral vrouwen en bewoners die tot een seksuele minderheidsgroep behoren gaven aan hier last van te hebben.

Aangezien alle bewoners in de individuele opvang op z'n minst over een eigen kamer beschikken (met uitzondering van koppels en kinderen die niet altijd een aparte kamer hebben), waren deze bewoners veel positiever over hun integriteit. Velen van hen vertelden dat ze een gevoel van vrijheid hebben dat ze niet hadden in het collectieve centrum.

Were you happy to move to this building?

Ya, because I could not do what I liked to do in the centre. But here I have more freedom and I can do all my choices.

Fitsum, Eritrea, alleenstaand

Wat is het belangrijkste verschil voor jou tussen het centrum en de sociale woning?"

Ja, het verschil is dat ik in een huis de vrijheid heb om me te wassen wanneer ik wil, te eten wanneer ik honger heb, en de vrijheid heb om me thuis te voelen, zoals ieder persoon zich in zijn huis voelt, het comfort van het dragen van een pyjama, al die zaken. Het is het comfort om te kunnen thuiskomen in zo een huis.

Manuela, El Salvador, alleenstaande moeder

What do you like most about this house?

As I am alone, I have full freedom. Even if my children shout, there is not any problem. So freedom is the best I like in this building.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Een belangrijk aspect van dit gevoel van vrijheid heeft te maken met het beschikken over persoonlijke ruimte, wat een gevoel van privacy geeft. Johannes en Maria verwoordden het zo:

So just, when you are not living as a group, alone, you can move here whatever, you can go naked ass, you can go, nobody sees, it's privacy. It's privacy better, I like privacy.

Johannes, Eritrea, alleenstaand

And where you happy to move to your own place compared to the centre?

Yes.

What did you like most?

Here we have privacy. The atmosphere is silent. In the centre we had a stress. To make things worse it was also overpopulated. Sometimes they fight and it distressed us. So in this case I get this place better than that centre or centres.

Maria, Eritrea, alleenstaande moeder

Toch kunnen ook bewoners in de individuele opvang het gevoel hebben dat ze niet voldoende privacy hebben, vooral als ze een woning delen met anderen. Dat is bijvoorbeeld het geval bij Ekrem, een alleenstaande man uit Palestina die met twee andere alleenstaande mannen een appartement deelt.

What about the privacy? Do you have sufficient privacy here in the apartment you share with two other people?

There is no privacy here at all because we all have our private things and I don't believe a shared space would suffice to keep these private things. For example, today for the first time in my life, I went out of my room with the pants and I was looked at in a specific way. So let's say there is no privacy in this place because privacy is at one's home only.

Ekrem, Palestina, alleenstaand

Zelfs bij bewoners die een woning hebben gekregen voor hun gezin is het soms nog steeds niet zo eenvoudig als broers en zussen een kamer moeten delen. Een familie uit El Salvador heeft twee zonen van 16 en 7 jaar die op een gedeelde kamer slapen.

Dus hoe was het want we kunnen ons inbeelden dat het niet gemakkelijk is om een kamer te delen met een kind van 16 jaar.

Ja, ik denk dat dit het moeilijkste was, want hij wil zijn ruimte. Zelfs in dit huis, zijn er maar twee kamers, en deelt hij de kamer met het kleintje. Dus soms zijn er onenigheden en we hadden hem naar onze kamer willen brengen, maar dat gaat hier niet. Wanneer zij over haar woede heen is. Maar wij begrijpen dat hij met zijn leeftijd een kamer voor hemzelf nodig heeft, maar...

Alienda en Manu, El Salvador, familie

Toch zeggen de ouders ook dat ze in het LOI veel meer privacy hebben dan in het collectieve centrum waar ze eerder verbleven:

Maar sowieso meer privacy, meer privacy. En de kinderen zijn apart. De kinderen komen studeren en focussen zich op hun taken, wij ook als we komen. Wij focussen ons op de taken. Dus je hebt plaats om te studeren en ook om te praten.

Alienda en Manu, El Salvador, familie

Ook volwassen broers en zussen moeten soms een kamer delen in de individuele opvang. Sabine is 22 en ze kwam naar België met haar moeder en haar broer. In hun LOI-woning deelt ze een kamer met haar broer. Ze vertelt dat ze liever een eigen kamer zou hebben, maar heeft ook het gevoel dat het misschien net een positieve invloed op hun relatie kan hebben:

Je moet hier dus de kamer delen met je broer. Vind je dat oké?

Nou, uiteindelijk is er geen probleem, want het belangrijkste is dat we het hebben, een verblijfplaats. Dus ik denk dat het goed is om privacy te hebben, om een eigen kamer te hebben, mijn broer en ik, maar in de (?) die we zijn, denk ik dat we een volwassenheid moeten hebben, wees dankbaar voor de mogelijkheid om een kamer voor ons beiden te hebben. Dus uiteindelijk is het zo goed geweest omdat ik wat meer met mijn broer deelde. Vroeger waren we nogal wat tijd uit elkaar. Zelfs vandaag, toen we opgesloten zaten in dezelfde kamer, deelden we nog wat meer.

Sabine, El Salvador, familie

Zingeving

Zingeving, de vierde dimensie van welbevinden, gaat over hoe personen betekenisvolle invulling geven aan hun leven. Het betreft het gevoel dat het dagelijks leven een duidelijke richting heeft. Bij de bewoners van de collectieve centra die werden bevraagd, bleek dit niet altijd evident te zijn. De vaststelling was dat ouders met kinderen vaak zingeving vonden in het zorgen voor hun kinderen, terwijl alleenstaanden het meeste aangaven een gebrek aan zingeving en structuur te ervaren. Veel bewoners in de collectieve opvangstructuren hadden het vooral moeilijk met het lange wachten op vooruitgang in hun procedure. De ervaren monotonie werd erger naargelang de duur van het verblijf in het centrum toenam. Er waren een aantal zaken die bewoners hielpen om hun leven als zinvoller te ervaren. Zo gaf een heel aantal bewoners aan dat hun geloof en religie hen hielp om met de realiteit in het opvangcentrum om te gaan. Daarnaast werd ook het werken in de verschillende gemeenschapdiensten als positief en zingevend ervaren. Ten laatste kwamen taallessen en andere opleidingen of studies naar voor als zingevende activiteiten.

Op het vlak van zingeving zijn er grote verschillen tussen de mogelijkheden in een collectief centrum en de mogelijkheden die een individuele opvangplaats biedt. Zo hebben bewoners van individuele opvangplaatsen meer vrijheid om hun dagindeling zelf te bepalen. Een ander verschil is dat er in de LOI's geen gemeenschapdiensten zijn waarmee bewoners extra zakgeld kunnen verdienen.

Structuur in de dagbesteding

Bewoners van individuele opvanginitiatieven lijken zich minder te vervelen dan in de collectieve structuren. Ze ondervinden ook minder vaak een gebrek aan structuur in hun dagelijks leven. Sowieso spenderen bewoners met kinderen vaak een groot deel van hun dag aan het zorgen voor hun kinderen en desgevallend hen naar school brengen en weer ophalen. Deze activiteiten geven structuur en regelmaat.

What are your daily routines?

In the morning I prepare breakfast for my sons and prepare take-away food for them for their schools. Then I take my children to the schools. Then I walk around here. Then I prepare their lunch. Then I go to the school to bring my children home. Then it becomes in the evening. That is the routine I do.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

At what time do you usually get up in the mornings?

Normally I get up at 6 o'clock and I awake up my children half hour later.

And then what do you do in the mornings?

I prepare our breakfast to let my children eat and to go to the school. Then I have to also go to the school.

And in the afternoons?

When I come back from my school I have to cook our lunch. After that I have to go to the school to bring back my children. [...] Then I will take her younger son to one city where he has to play football. And then she brings him and it becomes 8 o'clock in the afternoon. That is their routine.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Bij een gezin met zes kinderen waarvan een zoon doof is, is de dagelijkse routine nog sterker bepaald door de noden van de verschillende kinderen.

So what do you do in a normal day?

In the morning, starting from 5 am, because maybe I or my wife wakes up early at 5 o'clock to prepare some first stuffs or take-aways or to let him take his breakfast, because the deaf baby has to depart by 6 o'clock and stay in his school until 6 pm. So for his sake, we wake up at 5 o'clock. Then the rest family members have to go to their respective schools in the late morning, until late morning. For instance, I go to his school, it is about 45 minutes from here. And my children go to some, there are 2 children who go to Brussels for school. The rest, young children go to other schools here. Thus they stay until in the afternoon, all the students. I come back at 1 o'clock, then I go to the schools to bring back my children here, after eating my lunch here.

A school for Dutch classes?

Yes, I have been attending Nederlandse les for 9 months. Then in the afternoon, just when the students come from their schools, I have to stay here or do some homeworks related to their classes, and watch tv. Then again if they need to have to go to the field, something, or to the park...

Aliat, Eritrea, familie

Naast de ouders met kinderen geven ook veel alleenstaanden aan over een gestructureerde dagindeling te beschikken. Vaak komt dat door de taallessen die ze volgen.

How does a normal day look for you?

First I got to school in the morning. Then I come back to my house and get rest at home. Then in the afternoon I spend my time with my Eritrean countrymen, there is a place where we always meet and we play also football sometimes.

Tigra, Eritrea, alleenstaand

In uitzonderlijke gevallen hebben bewoners ook werk wat helpt om structuur aan te brengen. Johannes vertelt dat hij regelmatig met interimcontracten werkt:

I get up from my bed, then I prepare my breakfast in the morning. [...] I try to get information or news about what is going on in our world. Then I try to analyze the news I get from these websites or platforms. Then I have to go to anywhere, depending if I have work, I have to go to work. If I have school, I have to go to school. Or if I am at home, I have to prepare my lunch. We spend the time like that. You take shower, you wash your clothes, anyway we are in such activities.

Johannes, Eritrea, alleenstaand

Toch komt verveling bij alleenstaanden in de LOI's ook voor. Zo vertelt Sonja dat ze graag naar de fitness zou willen gaan om iets te doen te hebben.

Verveel je je soms?

Ja, een beetje.

En hoe zou je de verveling kunnen tegengaan? Hoe zou je de verveling kunnen breken?

Oké. Op dit moment wil ik graag naar de sportschool gaan, zulke dingen om een beetje af te leiden en ook iets te doen.

Sonja, Venezuela, alleenstaand

Zelfs met taallessen vier voormiddagen per week heeft Petrus uit Eritrea het gevoel dat hij daar liefst in het weekend ook naartoe zou gaan, omdat hij in de weekenden weinig te doen heeft en nog energie over heeft.

How are your weekends different from week days?

No, since I don't have work and I don't get tired, I don't expect these days to be a special days. I would even like to go to the school all the time, because I don't feel tired.

Petrus, Eritrea, alleenstaand

Net als in de collectieve centra, vinden een aantal LOI-bewoners zingeving in het beoefenen van hun geloof en religie.

What do you do on the weekends?

Sunday is completely devoted to going to a church.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Ben je een gelovig persoon?

Ik ben katholiek. Ik ga niet naar de mis, maar hier ben ik dicht bij de kerk, en soms ga ik één of twee keer per week, alleen, een tijdje.

Ga je naar de kerk tijdens de mis?

Nee, enkel op andere uren. Het is gewoon een moment alleen, buiten.

Waarom is het belangrijk om alleen naar de kerk te gaan? Waarom is dat belangrijk voor je?

Ik weet dat mijn moment alleen met God, op eender welke plek kan zijn, maar de kerk geeft me troost en een tijdje in de stilte. Zo weet ik dat ik alleen praat met God. Net daarom vind ik het fijn dat ik alleen ben en dat er geen andere personen zijn. Het is mijn momentje met God.

Manuela, El Salvador, alleenstaande moeder

Levenslang leren

Zoals uit een aantal van de citaten hierboven al bleek, kan leren een bron van structuur en zingeving vormen. De meeste bewoners van de individuele opvangstructuren die voor deze studie werden bevraagd, vertelden dat ze bijna dagelijks taallessen volgden. Velen van hen lijken erg gemotiveerd om de taal zo snel mogelijk onder de knie te krijgen.

Hoeveel keer per week heb je les?

4 dagen. Ik neem een extra les, een extra les, het is 3 extra uren les, om meer te praten en te luisteren. Niet meer.

Esteban, Venezuela, alleenstaand

And how often do you go to the school?

Until now I have been going only 3 days per week, but I have insisted also that I want to go to the school the whole week. In the rest, two more days as well. They are so near position? to search a place for the rest two days.

So is it for French classes then?

Yeah.

Maria, Eritrea, alleenstaande moeder

Ook ouders met kinderen kunnen vaak een manier vinden om zelf naar de taallessen te gaan terwijl hun kinderen op school zijn. Hierbij speelt de ligging van de individuele opvangplaats een grote rol.

And when? When the children are at school?

No in the morning. We go to the school, put the children, cross the street, go to the les. Very easy. So our school and there school are just very close. So it is very convenient. It is just the problem of five days a week, but we got the certificate last week.

Hamid & Fatma, Palestina, familie

Voor Mariam, een alleenstaande moeder met vier kinderen, is het iets moeilijker omdat ze 30 minuten met de bus moet rijden om de taallessen bij te wonen.

Do you take language classes?

At this time I go only once in a week. This is not convenient with my children. But now I am registered to go to the school for more hours, for more days. Now I have registered to go to the school for the language class for more days, but so far I have been only going one day. And you know it is difficult with my children.

Is it in the morning or in the afternoon?

It is in the morning.

Where will be this class?

In Gent.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Een groot deel van de bevroagde bewoners gaf aan dat ze een duidelijk doel voor ogen hebben. Ze willen de taal leren om daarna een job te kunnen vinden.

Inderdaad, en de andere... Moeilijk. Wabliet? (...) En dan verandering van plannen. Je moet studeren 2.4. En dan ook de cursus rijbewijs. Maar, we hebben ook de integratiecursus en die hebben we al in maart. In maart tot mei. Tot mei is de cursus en hij is verplicht. Ja, nu maart, begint hij al, en hij is dus verplicht, je mag niet afwezig zijn. En dan afmaken om werk te zoeken, een voltijdse job. En dan, vanaf dan ben je zo goed als vrij om werk te zoeken.

Aleinda, El Salvador, familie

If I get collaboration from maybe any group, organization, or any individual, so as to advance my language skill, I would be very happy. Thus as a result of having this opportunity or possibility, I would be able to choose to participate or to engage in a good area where I can work and lead my life. If I have good language obviously I will be in a position to choose the best area where I can learn and get a job, or where I can work. Another thing: I want to be self-reliant, as to work and lead my own life and my families as well. I don't want to live on support. I may be forced to live on support, but my need is or my interest is to live with my sweat.

Johannes, Eritrea, alleenstaand

My plan is to be able to speak the language, whatever it is, and then start to work as a carpenter. That is my dream. If I bring my wife, this will be better.

Ghesu, Eritrea, alleenstaand

Dus je hebt gezegd dat je wil werken na de cursus. Heb je al werk gezocht?

Nog niet, omdat de assistente zei dat we eerst 1.2 moeten afmaken, nee... omdat dat verplicht is. Dus we proberen nu 1.2 af te maken en ineens in de namiddag. Ik zou graag de taal willen blijven studeren zelfs tijdens de namiddagen daarna.

Rafael, Venezuela, koppel

What else do you do in your free time, other than going to Dutch classes and spending time with friends?

I go to 2 different places on Monday and Thursday for praattafel. I go there in order to improve my language skills. In this time I wish I would go to work in the afternoon. But there is no one to show me how to find a job, as a newcomer, it is difficult. On the other hand it is difficult to find work by myself considering my limited language skills. That is why I am going to class to learn Nederlands in the mornings, but it would be better to go to work in the afternoon.

Tigra, Eritrea, alleenstaand

Een bewoner vertelde dat hij wordt verplicht om naar de Nederlandse les te gaan. Als hij dat niet doet, zou hij een boete moeten betalen aan de sociaal assistente.

And Dutch classes?

I went to a class there every Thursday, because it's obligatory. If I don't go, I would be fined 10 euros.

Ibrahim, Palestina, alleenstaand

Er zijn echter ook LOI-bewoners die graag taallessen zouden volgen, maar hier nog niet mee konden beginnen. Dit kan tot een gevoel van zinloosheid leiden, doordat men daardoor niet naar zijn doelen toe kan werken. Voor Gabriela, bijvoorbeeld, waren de Franse lessen al gestart toen ze in het LOI aankwam.

Is er iets wat je wilt, wat je wil doen of realiseren in de nabije toekomst? Het kan iets kleins zijn, maar een bepaald project...

Ik zou mezelf nuttig willen maken in het één of ander. Ik zou iets willen doen voor...

Wat je tot hiertoe al verteld hebt over je leven hier, is dat je eigenlijk heel nuttig bent in het gezinsleven. Dat je heel veel huishoudelijke taken op je neemt. Wil je bovenop die huishoudelijke taken iets anders doen?

Ja, studeren op dit moment om te...

Frans studeren?

Ja.

Gabriela, El Salvador, alleenstaand met familie

Ook voor Ibrahim was het niet meteen mogelijk om met taallessen te beginnen. Omdat hij toch al graag wat Nederlands wou leren, was hij alvast zelf een beetje begonnen met een app op zijn smartphone.

I don't know.... It's in Arabic (speelt app) It says the Arabic sentence and then the Dutch. Different categories, seasons, drinks. I learnt mostly how to get to know people, how to ask them where are they from. But then in the future I will find something. This is my main problem, the school. I have been telling them. This is a problem that we face, that we arrive here. I was telling them that I need a school and the moment that I got admitted to school, I was at the centre and they moved me. And since I was here it's been 5 months, they were promising me to have a school. They said recently September.

Ibrahim, Palestina, alleenstaand

Emilia kon ook nog niet beginnen met Franse les en weet niet goed wat hiervoor de reden is. Ook zij probeert met apps op de smartphone al wat Frans te leren.

En doen jullie soms Franse les? Jij en je echtgenoot, doen jullie zulke dingen? Om Frans te studeren?

Ja, natuurlijk, ja. We hebben hier apps. We zijn er dagelijks mee bezig, we proberen, maar het is niet hetzelfde... Ik wil zeggen, je probeert, maar het is niet hetzelfde als lessen volgen. We doen wat we kunnen. Met Duolingo, met...

Heeft jullie sociaal assistent jullie al uitgelegd of jullie toegang hebben tot Franse lessen?

Ja, ze hebben het ons gezegd, maar we zijn nog niet begonnen.

En waarom niet?

Ik weet niet waarom? Ze zeggen steeds dat ze op een antwoord wachten.

Emilia, Venezuela, familie

Buiten taallessen willen veel bewoners van de individuele opvangplaatsen ook graag een opleiding volgen om daarmee een beroep te kunnen uitoefenen.

Then just two last questions. The one is: what would you like to realize in the near future?

*If it would be possible, if I get my document *unclear* I would think to send my children to their respective schools while I go to a school where I can get training for good profession, which in turn can give me good benefit. I would take a training or opleiding.*

And do you already know what you would like to do?

Yeah in fact I cannot say fully something, but in any machine operator, in any machine as an operator. Once I master, I know, I believe a language is very important to achieve these things. If I also do this, then I want to take an opleiding of machine operators.

Aliat, Eritrea, familie

What dream do you have that you want to realize in the near future?

Once I feel confident on my language skill, I want to take an opleiding for cooking.

Have you been a chef before?

I like cooking. I had started to take training in Eritrea, but I stopped before I ended the course.

Feli, Eritrea, alleenstaande moeder

My plan for the future is first of all to reunite my family, soon after I get my paper. Then to take language class and profession training at the same time, so as to secure my life in the future. So as to secure my work life in the future, or so as to work professionally in the future, I have to take language class and job training by the same time, once he reunites his family.

Mergia, Eritrea, alleenstaand

Iets anders waar ik in ieder geval heel serieus over aan het denken was, met dat ik in de tussentijd Nederlands aan het oefenen ben en zo, dus om een cursus loodgieterij te volgen. Ik hou van zulke... Wel, eerlijk gezegd doe ik een beetje elektriciteit, een beetje loodgieterij, een beetje metselwerk, een beetje van alles dus. Maar om hier werk te vinden moet je altijd een certificaat van iets hebben, dus ik was wel aan het denken om het te doen.

Tim, Venezuela, alleenstaand

Esteban uit Venezuela heeft al verschillende professionele opleidingen gevolgd en hij vult zijn dagen met het studeren.

Het ding is, bijvoorbeeld, ik heb altijd les. Ik weet het niet. De studies zijn ook van Fedasil? Of ik weet het niet. Omdat ik bijvoorbeeld een cursus elektriciteit heb gevolgd. Een cursus in vorkheftruck, hoogtewerk, platformwerk, je weet wel. Ik heb een andere cursus in veiligheid gevolgd. En er gebeurt altijd iets met me, ik bedoel, ik ga niet wandelen. Ik ben altijd aan het 'studeren'.

Esteban, Venezuela, alleenstaand

Geborgenheid

Tegenover eenzaamheid staat geborgenheid. Het is het gevoel je omringd te weten door familie en vrienden. Eerder werden de sociale netwerken van de bevroegde bewoners al beschreven. Daaruit bleek dat relaties vaak redelijk oppervlakkig blijven en dat bewoners weinig vriendschappen hebben. Hier wordt dieper ingegaan op de verschillende soorten relaties. Daarbij is er een groot verschil tussen bewoners die hun eigen woning hebben en zij die een appartement of huis met anderen delen. De typische problemen die in de collectieve centra voorkwamen, zoals wantrouwen tegenover medebewoners en conflicten, kunnen in gedeelde woningen ook voorkomen. Voor de bewoners die hun eigen woning hebben, ligt dat uiteraard anders.

Relaties met medebewoners

Van de respondenten die een woning delen met anderen gaven er een aantal aan dat ze in het dagelijkse leven afstand van de andere bewoners hielden. Sommigen konden hier geen duidelijke reden voor geven.

Daarnet zei je dat je niet veel contact hebt met de andere bewoners. Weet je waarom? Want je leeft met hen samen. Waarom praat je niet vaak?

Ik weet het niet. Nu, met eentje wel, daar praat ik een beetje mee, maar heel af en toe. Maar met de rest nee... Nooit. Alleen 'goedemorgen'. Dat is het.

Sonja, Venezuela, alleenstaand

I don't interact with the people here in the apartment, I don't talk to T. or with the other guy because I prefer my own solitude.

Ibrahim, Palestina, alleenstaand

Bij anderen waren vooroordelen die ze hebben tegenover bepaalde bevolkingsgroepen of gedrag wat niet met hun waarden overeenstemt de reden dat ze liever afstand houden van hun medebewoners.

And do you eat together with other people here in the house?

*I don't. You know what I mean, I can greet them, I can say very far, not tight, very far relation, but honestly I don't want close. I know their behaviours better, because we are neighbours of these Arabs, and I came by Libya. Libya is doing to me, to us something to have some bad feeling, or to hate them totally. They are not honest, they saying and then doing is different. They say you welcome and their hearts is not open. Something you will not expect to think *unclear*. And I have my food, my traditional food, and a lot of activities, they will do some dinner, some things to cook together, I don't care about this one. A lot of the activities here I reject.*

Johannes, Eritrea, alleenstaand

How is your relationship with your house mates?

We don't have a close relationship, I can say we have a normal relationship. I want to keep a bit of distance in a way it does not affect our relationship negatively. Because these people are addicted to drugs, cigarettes and so on. This is against my character.

Petrus, Eritrea, alleenstaand

Vriendschappen

Hoewel sommige bewoners in de individuele opvang een kleiner sociaal netwerk lijken te hebben dan in het collectieve centrum waar ze eerst verbleven, zijn er toch ook bewoners die hechte vrienden hebben die hen ondersteunen in het dagelijkse leven. Een factor die helpt om deze vriendschappen te smeden, is een gemeenschappelijke taal en/of cultuur.

Petrus, een alleenstaande man uit Eritrea en Mariam, een alleenstaande moeder uit Eritrea, wonen allebei in een kleine stad waar ze de enige Eritreërs zijn. Ze verbleven eerst in hetzelfde collectieve centrum. Petrus spreekt beter Engels dan Mariam en helpt haar regelmatig met vertalen. Zo is hij er bijvoorbeeld altijd bij als de sociaal assistente Mariam en haar kinderen opzoekt. Ze bezoeken elkaar regelmatig en zien elkaar als goede vrienden.

There's a few questions about your social network here. With who are you in contact on a regular basis and how close are you with them?

Usually I meet with Mariam. we have close contact with her. She also sometimes needs my support, because she has a language problem. I can speak better English, so in case she needs my help she calls me. With another one, there is one Eritrean whose name is Axu and he lived with us in the previous centre. We also have rare contact with him through Whatsapp. But apart from this I don't have much contact with many people and it is not my habit to do so. My habit is, as I have already told you, to stay apart and to read books, something like that.

Petrus, Eritrea, alleenstaand

Could you adapt easily to this place in the beginning?

Ya, there is one Eritrean whose name is Petrus. He was here before me and he showed me every place, so it was not a problem for me at my first arrival.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Manuela uit El Salvador heeft een vriendin in België die ze al van in haar thuisland kende. Nu ze allebei in België wonen telefoneren ze vaak met elkaar. Daarbij wisselen ze ook praktische tips uit, bijvoorbeeld over waar ze bepaalde producten het beste kunnen kopen.

In het begin van het gesprek heb je ons verteld over je vriendin van El Salvador. Wanneer je met haar belt, waarover praten jullie dan?

We praten, bijvoorbeeld, ze heeft twee kinderen, over haar kinderen. We praten over herinneringen van toen... Een voorbeeld 'weet je nog toen we daar gingen eten'. Dingen die goed zijn om te herinneren, we moeten elkaar zien. Dus we hebben afgesproken dat we elkaar moeten oppeppen, we zo moeten praten. Maar ja we praten ook over dagdagelijkse zaken. Bijvoorbeeld, gewone dingen, zoals ik haar zou vragen 'welk afwasmiddel koop je daar' of 'kunnen we kaas vinden'? Dat. 'Waar kan ik naartoe om bepaalde dingen te kopen?' En dan lacht ze met me, en zegt ze dingen, koop dat merk, koop dat. Het lijkt op... dat soort dingen.

Manuela, El Salvador, alleenstaande moeder

Hamid en Fatima uit Palestina vertellen dat ze een uitgebreid sociaal netwerk hebben met mensen uit verschillende landen. Ook zij wisselen veel uit over waar ze bepaalde producten het beste kunnen kopen en hebben het gevoel dat deze sociale contacten hun levenskwaliteit in België aanzienlijk verbeteren.

It is those relationships that made it possible for us to know about all these different activities and also stores. The social assistant would come here and would see all those ingredients and food we ordered, and she would think it is Colruyt, but no, there are many many places we rely on. Many different things, cheaper. Discounts and the ability to follow many different choices is partly because of our social network. We are having this network and we are discovering things, and sometimes we might feel that we are discovering things that even Belgians or people who have been living here for decades even don't know about. We don't only have Palestinian and Syrian friends, also Djibouti, Yemen, Somalia. These social relations make us of course less worried.[...] For me the social world would give me a lot of strength and also the patience to wait for the future.

Hamid & Fatma, Palestina, familie

Ze hebben ook vrienden die hen op een materiële manier ondersteunen. Zo heeft Hamid een goede vriend die hij in Lebanon heeft leren kennen van wie het gezin een auto mag lenen.

I have a very close friend and I helped him before in Lebanon with his refugee status and he lives here, and when he knew about my medical situation and the fact that I fell four times and how my wife because of the delay, he proposed me to lend me his car because to take along the kids to school, actually it is literally three kilometres, it takes by car three minutes, but by bus it takes around thirty minutes because of the long route. So I use the car only within the boundary of the municipality because of the cost of the gas. [...]

You didn't buy the car? He lends the car to you? For free?

Yes, he lends the car and it is registered in his name. In the current situation, I cannot afford a car.

Hamid & Fatima, Palestina, familie

Ook de kerk kan een plaats zijn waar vriendschappen ontstaan. Tim uit Venezuela heeft daar een koppel ontmoet die zijn vrienden zijn geworden. Ook hier speelt de gemeenschappelijke taal weer een rol als verbindende factor. De vrienden hebben Tim een fiets cadeau gedaan.

De eerste fietsen hebben we tweedehands gekocht, en de andere was een geschenk.

Een geschenk? Van wie?

Van een vriendin die we leren kennen hebben in de kerk. Ze is van Guatemala en spreekt dus Spaans. Haar man is van België en komt regelmatig mee.

Tim, Venezuela, alleenstaand

Als er echter geen gemeenschappelijke taal is, wordt het een stuk moeilijker om nieuwe contacten te leggen. Aliat vertelt dat hij wel graag vrienden wil worden met de andere ouders die hij ontmoet, maar omwille van de taalkloof die hij ervaart, lukt het niet zo goed om diepgaande gesprekken te hebben.

Do you also sometimes interact with Belgians?

I have contact with some Belgians, especially when I go to the football field. I go to the field three times in a week to accompany my two children. And the parents of other players come in the same way to the field. We meet there and we try to exchange some words, but always the problem is language problem. When we start to go in deeply, then I will not be able to respond them well, then I retreat back. I tried to learn as much as I could to overcome this language problem, because our problem is always language problem. I speak enough English, not that much, and I want, me myself and my children to develop good language skills, maybe it is Nederlands or English. Because when you master to speak good language only you can have interaction with your community. Then every member of my family can have his own friend. So I believe language is very instrumental to have a friendship or contact with others.

Aliat, Eritrea, familie

Ook voor Mariam is de taal erg belangrijk voor haar sociaal leven. Omwille van de taal heeft ze naar eigen zeggen geen contact met Belgen. Bovendien zou ze graag naar een stad verhuizen waar er meer Eritrese landgenoten zijn, aangezien zij de enigen zijn met wie ze makkelijk contact kan leggen.

When you're living here, do you sometimes have contact with Belgians as well?

Me, I don't have. And how can I communicate with Belgians? [...]

In future, would you like to stay here in the municipality or around Gent, or would you like to go somewhere else once your papers are fine?

If I get some cooperation from all the stakeholders, maybe from my assistant, I would like to be transferred to a place where more Eritreans live, because of language problem, I cannot live in an isolated place where Eritreans are not living. So if I live among Eritreans, it will be easier for me to see my people, to chat with Eritreans, and also to channel [?] my social problems.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Een aantal respondenten vertelden dat ze regelmatig bezoekers over de vloer krijgen. Tigra uit Eritrea, die zijn eigen appartement heeft, heeft twee landgenoten met wie hij regelmatig afspreekt.

Do you sometimes have guests over for dinner or something?

Yes, we do visit each other. We are 3 friends. Sometimes I go them in their house and sometimes they come here.

And do you then also eat together?

Ya, when they come here, we eat together. The same also when we go to their houses, we also eat in their houses.

Tigra, Eritrea, alleenstaand

Voor bewoners in de individuele opvang die een woning delen, is het echter niet altijd vanzelfsprekend om bezoek te ontvangen bij hen thuis.

Nou, eigenlijk. Iedereen hier, we zijn niet zoals we de meubels zo veel gebruiken. Maar, ik bedoel, ik weet het niet, ik ben hier nooit echt. Ik ben altijd in mijn kamer, ik ben altijd een beetje alleen. Ze zijn altijd een beetje uit elkaar. Als ik naar een vriendin toe ga, ga ik naar haar toe, niemand komt hier. Ik ben altijd degene die gaat.

Sonja, Venezuela, alleenstaand

Gezinsleven

De bevraging in de collectieve centra schetste een eerder negatief beeld van de invloed van het verblijf in het centrum op het gezinsleven van bewoners. Buiten wantrouwen tegenover en conflicten met medebewoners heeft ook de eigenheid van het collectieve centrum heel wat implicaties voor de gezinsdynamieken van bewoners. Zo is het vaak moeilijk voor ouders om hun ouderrol op te nemen wanneer de dagindeling niet door hen wordt bepaald, de medewerkers vaak het laatste woord hebben en ze niet zelf in de basisvoorzieningen voor hun kinderen kunnen voorzien, zoals voor hen koken. Wat ook vaak als moeilijk ervaren werd, is dat gezinnen in de collectieve centra steeds een kamer moeten delen, waardoor noch de ouders, noch de kinderen privacy hebben. Bovendien werd vastgesteld dat kinderen vaak aan een sneller tempo integreren en de taal leren. Daardoor kan het gebeuren dat kinderen bepaalde ouderrollen op zich nemen, wat parentificatie genoemd wordt.

Een aantal van deze problemen worden in de individuele opvang voorkomen doordat gezinnen met kinderen steeds een eigen appartement of huis hebben. Hierdoor krijgen ouders de regie over het dagelijkse leven weer in eigen handen en kunnen ze zelf de opvoeding van hun kinderen bepalen. Daarnaast zijn er ook steeds aparte slaapkamers voor de ouders en de kinderen voorzien.

It's of course better than the center, and the living and the eating, you stay alone, you have your own place, you can raise your kids without any intervention and it's this feeling of stability.

Hamid & Fatma, Palestina, familie

Diego en Amanda vertellen dat hun zoon het niet altijd makkelijk had in het collectieve centrum. Daarom waren ze erg opgelucht om te zien hoe blij hij was toen het gezin een eigen huis kreeg waar hij zijn eigen kamer had.

In de kamer had iedereen een bed om te slapen, maar het is toch altijd beter om een huis te hebben... Iedereen heeft zijn eigen kamer, zijn privacy en ook, vooral, voor de gezondheid.

Ook voor de mentale gezondheid van het kind. Net zoals we in het Klein Kasteeltje waren, in het centrum, toen zei het kind 'ik wil naar mijn huis gaan'. Dus het was een proces, dat was wat we zagen en we vroegen een sociale woning. En echt waar, toen we naar hier kwamen, voelde het kind zich thuis. We hebben een feestje gegeven. Hoe mooi is dit huis 'dat is mijn kamer', ... Het was als een andere soort vrolijkheid. En dat was wat ik bedoelde met de mentale gezondheid voor het kind.

Diego en Amanda, familie, El Salvador

De mogelijkheid om zelf te kunnen koken wordt door alle bevroagde bewoners als zeer positief ervaren. Ouders met kinderen hebben het gevoel dat ze hierdoor een bepaalde vrijheid hebben teruggekregen en dat ze de belangrijke taak voor hun kinderen te zorgen weer kunnen opnemen.

How were your impressions of this house in comparison with the centre in Sint-Niklaas?

I find this very nice, very nice, and very good.

What is better here than in Sint-Niklaas?

Here I have full freedom to prepare warm and cold food for my children. For instance in that centre, when my little daughter had asked me food in the midnight, it was not allowed at that time to go to that place. But here I have full freedom, I can prepare any food, I can give my children at any time. This is the reason why I say, this building is better than the previous centre.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Toch hebben ouders in de individuele opvang soms nog steeds het gevoel dat ze tekortschieten en dat ze hun kinderen niet kunnen bieden waar ze nood aan hebben. Maria vindt het huis waarin ze met haar drie kinderen woont iets te klein. Vooral in de winter hebben de kinderen niet voldoende plaats om te spelen.

I have 3 bedrooms. One is for my daughter and the second one is for my two sons, and the third is for me.

So how do you feel about the size of the house?

Yeah, in summer there is no any problem because they go to the park and play there. But in winter they need to play or to stay here, as a result... and they don't have enough space for that purpose, like playing ground or something like that. Even the rooms themselves are small in size.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Hamid en Fatma zouden graag meer activiteiten doen met hun kinderen, vooral uitstapjes naar andere plaatsen. Nu zijn ze steeds gebonden aan de bus, omdat ze die gratis kunnen nemen. Ook de cinematickets die ze van het LOI krijgen, gebruiken ze zelden, omdat ze dan nog steeds voor het vervoer zouden moeten betalen.

I would really like to do trips and I hear sometimes about Bruges or some other place that is beautiful, we would ask the assistant, but they would not give the money for this. They have this system that they give us €12,5 to attend a movie or a show, but the problem with that is that we would have to pay even more for the transport, so we would not do that actually, and we would just do really close trips and tours around the place because we would like to take the kids out and show them the world but we do just what we can do with buses because apart from buses it is costly. And I would like to go to Ostend, but the same.

You say you get money to go to the cinema. You go to Kinepolis? It is not too far away right?

Sometimes we go, but barely. We have a lot of appointments. So we went to the cinema twice, but we would prefer not to go the cinema, we would prefer more to go to the public parcs because in those open spaces it is not enclosed in a very small space and kids would prefer that, would prefer to discover the nature and the outer world. I would also prefer to get on a train and to have this experience of having the food on the table and watching the world out of the window. And yes, because of that, we focus on such activities in public parcs and playgrounds where kids enjoy more.

Hamid en Fatma, Palestina, familie

Voor alleenstaande ouders is het vaak een uitdaging om de zorg voor de kinderen alleen te dragen. Daarbij komt dat ze vaak nog veel andere dingen aan hun hoofd hebben. Maria probeert sterk te zijn voor haar drie kinderen, terwijl ze zelf met gezondheidsproblemen kampt en zich zorgen maakt over de lange duurtijd van haar procedure.

Then the last question is: what gives you strength in life?

My God, that is the point. I pray to my God to support me. For instance, I don't want to show up that I am having health problem, I feel weakness for my children, you know. I take care of my children as a mother and at the same time as a father. Having all these problems, but I do not manifest it in front of my children. But I ask at the same time my God to support me to fulfill all these responsibilities. So with the help of God to achieve health and to get strength, yeah.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Een andere gezinsdynamiek die beïnvloed wordt door het leven in de individuele opvang is die tussen partners. Onder de respondenten waren er verschillende koppels waarbij de vrouw vooral thuis blijft terwijl de man aan activiteiten en cursussen deelneemt. Hierdoor ontstaat er een onevenwicht in integratie tussen de beide partners.

Nee, in juni begin ik met integratie, en zij gaat niet kunnen want rond die tijd moet ze bevallen. En ik weet niet of 1.2, of ze dan zich verplaatsen per bus en zij moet in het huis blijven. Ik moet de lessen volgen. En dus ga ik weg en ik kan niet communiceren met haar, ik heb geen internet of telefoon.

Rafael, Venezuela, koppel

And what does your wife do during the day?

She doesn't go to school. She stays at home with her youngest child, he's 9 months old.

Aliat, Eritrea, familie

Emilia uit Venezuela vertelt dat haar man vaker buiten komt dan zij, omdat hij beter Engels spreekt en vlotter communiceert.

Is er dan een verschil voor je echtgenoot of is een normale dag hetzelfde voor hem?

Hij gaat boodschappen doen of als we naar Brussel moeten, dan gaat hij naar de assistenten, het OCMW. Dus ja, hij komt meer buiten.

Waarom komt hij altijd buiten en jij niet?

Nee, ik ook. Soms gaan we samen, maar hij komt meer buiten. Hij communiceert makkelijker dan ik.

Dus je bedoelt omdat hij zich makkelijker in het Engels kan uitdrukken?

Ja. Hij heeft minder moeite dan ik om te communiceren.

Emilia, Venezuela, familie

Emilia vindt het moeilijk om altijd thuis te zitten. Ze heeft het gevoel dat er meer activiteiten voor mannen worden georganiseerd dan voor vrouwen. Ze heeft al aan de sociaal assistenten gevraagd of er ook activiteiten voor vrouwen zijn of ze vrijwilligerswerk zou kunnen doen, maar tevergeefs.

Doen jullie iets van vrijwilligerswerk? Onbetaald?

Ik zou wel willen maar nee... Ik heb het gevraagd aan de assistenten. Ja, want Humberto heeft activiteiten zoals voetbal. Ze vragen hem één keer per week. Dan gaan ze voetballen en hij is mee geweest. Het was een toernooi of zo. Ze hebben meer activiteiten voor mannen. En ik heb gevraagd of er één of andere activiteit was dat ik kon doen, want opgesloten zitten is moeilijk. En ze hebben gezegd van niet. Dus heb ik gevraagd of er iets van vrijwilligerswerk was waaraan ik zou kunnen deelnemen. Maar blijkbaar niet...

Emilia, Venezuela, familie

Verschillende respondenten vertelden ook dat hun kinderen de taal al veel beter beheersen dan zichzelf. Door deze verschillen in integratie treedt ook soms parentificatie op. Een voorbeeld hiervan is Aliat, die aan zijn kinderen zou vragen om medische afspraken voor hem te maken.

Who would you turn to when you're feeling ill?

I will go to the hospital. The first thing I would do is to let me someone take to the hospital.

And would you ask the OCMW to make an appointment or would you go straight to the hospital?

I would ask my children.

Aliat, Eritrea, familie

Behalve de partnerrelatie en de relatie tussen ouders en hun kinderen, kan het leven in de individuele opvang ook de relaties met andere familieleden beïnvloeden. Sabine, die met haar moeder en haar broer uit El Salvador naar België kwam, moet nu in het LOI een kamer delen met haar broer. Volgens haar heeft dit echter een positieve invloed gehad op hun relatie.

Je moet hier dus de kamer delen met je broer. Vind je dat oké?

Nou, uiteindelijk is er geen probleem, want het belangrijkste is dat we het hebben, een verblijfplaats. Dus ik denk dat het goed is om privacy te hebben, om een eigen kamer te hebben, mijn broer en ik, maar in de situatie waarin we zitten, denk ik dat we volwassen moeten zijn, en dankbaar zijn voor de mogelijkheid om een kamer voor ons beiden te hebben. Dus uiteindelijk is het zo goed geweest omdat ik wat meer met mijn broer deelde. Vroeger waren we nogal wat tijd uit elkaar. Zelfs vandaag, toen we opgesloten zaten in dezelfde kamer, deelden we nog wat meer.

Sabine, El Salvador, familie

Ibrahim woont in een gedeeld appartement. Zijn broer en diens zoon wonen ook in België, maar het is moeilijk voor hem om deze familiebanden te onderhouden. Zo kunnen zijn broer en neef niet bij hem blijven slapen, noch kan hij bij hen overnachten.

It is difficult to share because you are not free. For example I have my brother and his son and I would like to have them sleep over in my place but this is very difficult with this place is shared. [...] I go to visit my brother and his son but I cannot sleep over there because I am not entitled to, and he is far away in St. Niklaas so I go- [...] So I stay 2 or 3 hours and I come back. And that's it.

Ibrahim, Palestina, alleenstaand

Hij hoopt dat hier binnenkort verandering in zal komen en dat ze samen naar een familiewoning kunnen verhuizen.

I asked them to move my brother and son here and they told me that, after the 27th, because then my brother has an interview, and they promised that after this date they may consider moving my brother and his son but then they will move me into another location where there is a family system and if this happens, I will be much better I believe because I will have family with me.

Ibrahim, Palestina, alleenstaand

Een groot aantal van de bevroegde bewoners van de individuele opvang leven ver weg van hun gezins- en familieleden. Deze verwijdering maakt de familierelaties vaak ingewikkeld. Het is niet altijd vanzelfsprekend om goed contact te onderhouden met de familieleden in het thuisland, zoals Mohammed vertelt:

My connection or my relationship with my family is very much influenced by the political situation over there. My family lives few minutes away from the frontier of the country and the political situation would influence a lot because at some points in time they would have shells or fire very close to them and this would make me stress all the time. And also the fact that they have actually no electricity all along the day and actually they would only have the electricity only for four hours each day and the timing would vary, so I would be alert the whole day for this window of time where or when I can call my family. And sometimes my wife for example would tell me that they would have the electricity that day at eight in the evening, so I would take half a pill from my medication to sleep only for a short time, so I wake up, I call them.

Mohammed, Palestina, alleenstaand

Sommige bewoners vertellen niet alles over hun situatie aan hun familieleden, zodat deze niet ongerust zouden worden. Dit brengt echter ook een gevoel van verwijdering met zich mee, omdat men zo de moeilijke omstandigheden alleen moet dragen.

Because, look, then the fear permeated every bit of my body and I was thinking that if I die here, who would ask for me and what would happen with me? No one would ask for me for days. Maybe I would stay in the fridge for days. And this made me think then of my mother and look, my relationship with my mother, because my father died in 2003 – then I was 8 or 9 years old – and this is why I'm telling you, my mother for me is just after Allah – this is an expression to express the significance in Arabic – so my mother is the most important person for me. And look, if I tell you what happens to me in my room upstairs, or if I tell my mother she would tell me 'come back instantly, come back right away', but I would keep and hide all of that from her, because I don't want her to be burdened by more than she's burdened with, because recently she has been diagnosed also by diabetes, and yes, that's what I think of sometimes.

Ibrahim, Palestina, alleenstaand

Soms is er ook wantrouwen van de familieleden in het buitenland, omdat ze de omstandigheden in België en de erkenningsprocedure niet begrijpen. Voor Fitsum was het pijnlijk om te beseffen dat zijn familie hem soms niet geloofde.

How is your family life? How does living here influence your relationship with your family?

It is very difficult especially when I was in the collective centre. They could not trust me some times when I told them that my appointment was postponed. They feel some times that I am not seriously concerned about their situation. But it was not up to me, it was my procedure."

Fitsum, Eritrea, alleenstaand

Petrus is dankbaar dat zijn vrouw hem wel gelooft en hem niet verwijt dat zijn procedure al lang aansleept. Tegelijkertijd heeft hij het gevoel dat hij faalt als vader voor zijn kinderen, omdat hij hen in zijn huidige situatie niet kan helpen.

How does your living here affect your relationship with your family?

It really has a grave influence in our life. For instance, I have been here for 3 years (2 years and 7 months) and I got a negative decision. Openly I have told this case to my wife. She is more worried than me. And as a father – I have also two children – as a father I was supposed to do something for my children, but time doesn't allow me, I can't do anything being in the current situation. My children ask my wife always regarding my whereabouts, my wife also has the same feeling that I have. But thanks God, my wife at the same time understands that the length of our separation and my current status is not my fault. I hope things will be changed in favour of me with help of God.

Petrus, Eritrea, alleenstaand

Mergia beschrijft een gelijkaardig gevoel van machteloosheid en falen in zijn vaderrol.

What has changed in your relationship with your family since you moved to Belgium?

Sometimes using free access Wi-Fi, I call them and I know their whereabouts, how they are. My children miss me, normally as all children do for their parents. The same also, as a parent I miss my children too much. This is the one side of the separation. Secondly, at this moment, I cannot do anything for my children or for my family in general, and this makes me very upset, because I was supposed to do something to support them as a father, as a responsible parent of the family, I should have done something, but I cannot do. So other than that I don't feel comfort with this situation. This is my pain. I want to do something, but I am tied, I cannot do anything by this moment.

Mergia, Eritrea, alleenstaand

Zelfstandigheid

Het welbevinden van verzoekers is meer dan een gevoel. Het gaat eveneens over hoe men functioneert in het dagelijks leven. Hierbij kunnen verschillende dimensies onderscheiden worden. Zelfstandigheid is daar één van. Het draait om zelf keuzes te kunnen maken en voor zichzelf te kunnen zorgen. In vergelijking met het leven in een collectief opvangcentrum, geven bewoners aan dat hun zelfstandigheid in de individuele opvang in het algemeen veel groter is. Hoewel ze uiteindelijk in hoofdzaak afhankelijk blijven van de opvang die hen aangeboden wordt, zowel in financiële als materiële zin, hebben ze meer beslissingsruimte om keuzes te maken over hoe ze het dagelijks leven invullen. Zelfstandig kunnen functioneren komt tot uitdrukking in heel verschillende dagelijkse activiteiten. Hieronder wordt onder meer ingegaan op het zorgen voor zichzelf, tewerkstelling, communicatie en de keuze van een woonplaats.

Voor het eigen eten zorgen

De zorg voor zichzelf wordt het meest concreet op het vlak van het dagelijks eten. Wat bewoners aan de individuele opvang appreciëren, is dat ze zelf kunnen beslissen wat ze eten. Dit laat hen bijvoorbeeld toe om naar eigen smaak en voorkeur te koken. Mergia is blij dat hij zelf kan koken wat hij gewoon was in Eritrea.

What do you like the most about the apartment that you are living in?

You have the possibility to feed yourself here. Here you can cook for yourself and different cultural food, they can cook themselves how they want to cook.

Mergia, Eritrea, alleenstaand

Naast het soort van eten, houden bewoners ook vooral van de keuzevrijheid om te beslissen wanneer er gegeten wordt. In collectieve centra is de meerderheid van de bewoners afhankelijk van de openingsuren van het restaurant. Vooral voor ouders is het dan soms moeilijk om tijdig aan de behoeften van hun kinderen te voldoen. Ook als men afspraken of activiteiten buiten het centrum heeft, is het niet altijd mogelijk om tijdig terug te zijn. In de individuele opvang stellen deze problemen zich niet.

Do you like staying here more than staying in the collective centre?

Definitely I prefer here. Because in the centre you cannot cook your own food and you cannot also get food at any time you want to.

Fitsum, Eritrea, alleenstaand

How were your impressions of this house in comparison with the centre?

I find this very nice, very nice, and very good.

What is better here than in the centre?

Here I have full freedom to prepare warm and cold food for my children. For instance in that centre, when my little daughter had asked me food in the midnight, it was not allowed at that time to go to that place. But here I have full freedom, I can prepare any food, I can give my children at any time. This is the reason why I say, this building is better than the previous centre.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Hoewel bewoners de keuzevrijheid waarderen, wil dit niet zeggen dat iedereen goed voor zichzelf kan zorgen, in het bijzonder als het aankomt op het bereiden van eten. Rabi uit Palestina kan bijvoorbeeld niet koken. Hij heeft met zijn huisgenoten afgesproken dat hij de afwas doet en dat zij koken.

Alright. Back to the food. You said you eat together. Do you prepare the food together, or do you take away, or do you go to take something in some kind of restaurant, or do you prepare the food yourself?

No, we cook here.

You cook here, you cook together?

Yes. The guy will cook and another guy will make the salad, and for me, I wash the dishes, because I don't know how to cook.

Rabi, Palestina, alleenstaand

Beperkt budget

Om keuzes te maken in het dagelijks leven speelt inkomen een belangrijke rol. Zoals hieronder verder besproken wordt, zijn bewoners bijna volledig afhankelijk van de middelen die ze van het OCMW ontvangen. Slechts een zeer beperkt deel van de bewoners werkt en hun eigen spaargeld is beperkt. Wat sterk naar voren komt, is dat bewoners erg dankbaar zijn voor en tevreden zijn met het geld dat ze krijgen. Niettemin geven bewoners unaniem aan dat de financiële middelen beperkt zijn en bijna uitsluitend de dagelijkse voedingskost dekken. Enkele bewoners getuigen:

You get a certain allowance from the social assistant or from the LOI. Do you think it is enough for you?

They give me on weekly basis. For living it is enough for me, but I cannot do other things.

If it is not a too personal question, how do you spend your allowance?

I use it for buying food and sometimes for changing my old clothes.

Do you have to use personal savings or is it fine with the allowance only?

You know as a person I try to save some, but it is not enough for saving. If I save something in one week, I have to use it in the next. The allowance is enough only for basic necessities.

Tigra, Eritrea, alleenstaand

Ik bedoel, dat. Het geld is voor voedsel. Maar ik bedoel, je hebt ook hygiënische dingen, persoonlijke dingen. Iets heel... Niet om me iets te kopen, maar gewoon voor mijn persoonlijke hygiëne dingen. Alleen al daarvoor is het ook geld.

Sonja, Venezuela, alleenstaand

How do you feel about the weekly allowance you get here?

For our daily meal, this amount is enough, but we cannot arrange to do any other programmes with this amount of allowance."

Petrus, Eritrea, alleenstaand

Vooraf de aankoop van kledij en uitgaven voor ontspanning worden niet altijd gedekt door de financiële middelen die bewoners krijgen. Bijgevolg moeten bewoners keuzes maken wat ze wel en niet kopen.

En het geld is dat voldoende voor jullie, om al het noodzakelijke te kopen?

Het is genoeg om voeding te kopen, maar het gedeelte kleding, schoenen, dat is wat moeilijker. En ook, eens een keertje weggaan, ik weet niet, een restaurant of zo, de bioscoop. Dat is heel moeilijk. Het is heel duur. Soms vinden we het moeilijk om naar 'de frituur' te gaan. Eén blikje kost al 2 euro. Wij gaan naar de supermarkt, voor 50-57. Een liter voor ons 4 dus. Maar het gaat wel.

Alienda, El Salvador, familie

How do you feel about the amount of the weekly allowance that you are getting?

For our daily living it is sufficient. They give us 61 euro per week. For doing shoppings, for eating items or for basic living it is ok. But for clothings, whenever you want to buy clothes, you don't have enough money, they give us additional 15 euros per month only, and it is not enough. Plus whenever we have a plan to make a visit or to get out of the city, we don't have enough [money] for transportation. So that is the situation.

Mergia, Eritrea, alleenstaand

Wanneer er gratis spullen zijn, dan helpt dat voor andere basisproducten en kan ik shampoo, zeep kopen. Al wat ik die week niet koop in de supermarkt, gebruik ik dan om tandpasta, zeep te kopen, de basisbenodigdheden. Zo ga ik deze week voeding kopen en met wat er overblijft geef ik dan aan producten voor eigen gebruik zoals tandpasta, shampoo, zulke zaken, wc-papier, wasmiddel. Je moet daarin een evenwicht behouden.

Manuela, El Salvador, alleenstaande moeder

In enkele LOI's wordt een deel van het leefgeld van bewoners ingehouden als ze bepaalde verplichtingen niet nakomen. Dit kan bijvoorbeeld gaan over het onderhoud van de woning of het volgen van een vorming of taallessen. Gezien de budgettaire krapte, zijn bewoners erg negatief over financiële sancties.

Unfortunately, the quality of your life or your routine would be mostly determined by your income. The financial help that we get is 60€ a month, euh, a week. Ten euros would be deducted first for the household, cleaning and another ten euros would be deducted for the trash bags. Those are 40€. After that, maybe every month you will have a punishment or a reduction of 50€ for example. So finally, you would have finally maybe 150, 140€ to survive using them. And this is barely possible for me to survive. And for example, last Ramadan, it was the first day of Ramadan, we all, all the inhabitants of the building were deducted 300€ for a punishment, for something I did not commit. And I was really angry and talking to my assistant and telling her 'even the most racist, fascist people on the world would not do that to Muslims on the first day of Ramadan. I need to eat, I need to survive. And then she gave me a coupon of 40€ to buy from Colruyt or Lidl and she obliged me to sign on the document that I committed this sin or offence to get my coupon. And I had to do this or otherwise I would not get the 40€ that I need, so I had to sign an offence that I never committed. I'm trying to look for the document. Unfortunately. I had to sign because I had to live.

Mohammed, Palestina, alleenstaand

Bewust winkelen

Gezien het beperkte budget dat bewoners ter beschikking hebben, gaan ze op een bewuste manier winkelen. Omwille van de goedkopere prijs doet men inkopen op markten, bij discount-supermarkten, kiest men huismerken of koopt men grote voordeelverpakkingen. Zoals reeds eerder aangehaald, vereist prijsbewust kopen dat bewoners soms verre verplaatsingen doen.

Every Saturday we would go to a market over there. And after this market we would go to Clemanceau and there is a very big market there, we would buy all the vegetables for the whole week. Op Zondag. The prices are really cheap and you can find anything, from clothes to food, meat, vlees en vis. We have to do this to save up the money they give us so we go to these cheap markets. And apart from that we would go to Colruyt and Lidl and Albert Heyn.

It is close, Albert Heyn ?

Yes, it is one kilometre. It's the first in Brussels here. Very good, and sometimes they make offers, supers. There are always discounts on Monday because they get rid of all the commodities then, so we would do those offers on one day, and we would follow the discounts on facebook on all the different markets. One euro for one kilo, but you have to buy 10 kilo pack. So we would keep our eyes at the discounts, so there is a store in Mechelen and usually you would buy 1 kilo of Chicken for 2 Euro, but every two months they do this offer and you pay for 10 kilos around ten euros, so at the end one kilo would cost 1 euro. So we would do this, and we bought a small freezer. So we have friends there in Mechelen and they would buy for us this food and they would move it to Vilvoorde.

So you don't go to Vilvoorde yourself ?

(...) And yeah, going back to the market thing, we would go to Bockstael, they open only on Saturdays and there are a lot of Moroccan shops there, we go to the North station, there is a market there. And apart from that, we would buy things from Vilvoorde, from Mechelen and Brussels. (...) We have an obsession with discounts.

Fatma, Palestina, familie

Is het voldoende voor de basisbehoeften?

Ja, ... En ja, we beperken ons. Veel zaken kopen we niet, wel veel rijst, pasta, brood, kip, we kopen het goedkoopste om toe te komen met het geld. We kopen... het meest goedkope. Het merk Everyday, en de witte producten.

Carolle, Venezuela, familie

Sommige bewoners zijn ook georiënteerd op liefdadigheidsinstellingen of voorzieningen van bijvoorbeeld het OCMW of CAW (Centrum Algemeen Welzijnswerk) om de eindjes aan elkaar te knopen, zowel wat voeding als kledij betreft.

Ga je vaak naar die organisatie?

Alle twee weken.

Wat doet die organisatie specifiek?

Ze geven je eten zoals blikvoer, rijst, koffie, melk, basisproducten.

Moet je ze betalen?

Het is gratis.

Hoe was je daarvan op de hoogte?

Onze sociaal assistente, zij zei dat we daar naartoe konden gaan. En dus nodigde ze ons uit om daar naartoe te gaan en dat zijn we al een tijdje aan het doen. Heel recent.

Manuela, El Salvador, alleenstaande moeder

Ja. Ik heb de plaatsen gevonden waar het redelijk goedkoop is. Bijvoorbeeld, voor kledij ga ik naar de winkel CAW, ik heb er kleren gevonden die in goede staat zijn en redelijk goedkoop. Ik probeer ook om de goedkoopste supermarkten te zoeken. Dus ik probeer wel zo veel mogelijk te besparen.

Tim, Venezuela, alleenstaand

We gaan naar een plek voor kleding via het OCMW. We kunnen twee keer per maand gaan, maar het is moeilijk om kleding te vinden, vooral voor de kinderen. Voor mijn oudste zoon heb ik nog nooit iets gevonden. En dus moeten we voor hem nieuwe kleding kopen, wij hebben meestal kleding die we daar hebben gevonden, maar voor de kinderen is het moeilijk om kleding en schoenen te vinden in goede staat, want kinderen dragen ze niet goed.

Alienda, El Salvador, familie

Gebruik je spaargeld om iets extra's te kopen?

Van wat we kunnen sparen. En zo dingen kopen voor kinderen, ze groeien zo snel. Je moet hen steeds kleren kopen... We hebben San Vicencio, dat is een winkel met tweedehands kleding, maar normaal gezien vinden we niets voor hen of voor ons.

Carolle, Venezuela, familie

Voor bewoners kan het een belangrijke uitdaging zijn om zelf hun budget te beheren. Met name als bewoners hun geld op een bankkaart gestort krijgen, dienen ze voorzichtig om te springen met het totale budget zodat ze de hele maand toekomen.

Verlangen naar financiële onafhankelijkheid

De dankbaarheid van bewoners voor de financiële hulp die ze krijgen gaat gepaard met een verlangen om snel onafhankelijk te zijn.

Another thing: I want to be self-reliant, as to work and lead my own life and my family as well. I don't want to live on support. I may be forced to live on support, but my need is or my interest is to live with my sweat.

Johannes, Eritrea, alleenstaand

Are you also thinking of maybe getting a job in the future?

Of course, it is a fundamental thing in our living. I want to work, I don't want to be independent economically in the future.

Mergia, Eritrea, alleenstaand

Ik zag daarnet iemand binnenkomen met een fiets. Heb jij ook een fiets hier in het LOI?

Nee, nee. Omdat ik daar altijd naar uitkijk, weet je? Om te willen... om een betere... Ik bedoel, ik wil werken en dat alles hebben, de fiets... Stabiliteit, ik weet niet hoe ik het moet zeggen. Maar daarom heb ik geen fiets.

Esteban, Venezuela, alleenstaand

Men zou liever zelf geld willen verdienen en voelt zich ongemakkelijk bij de afhankelijke situatie. Bewoners willen niet alleen ontvangen, maar willen zichzelf ook realiseren en verder geraken in het leven.

De waarheid is dat wat ze ons geven genoeg is. Dan mis ik het geld niet. Wat het werk betreft, omdat ik het druk heb met school, maak ik me op dit moment niet veel zorgen over het werk. Maar als ik beter Nederlands heb, zou ik misschien willen werken om te gaan sparen en niet zo afhankelijk te zijn van het geld dat ze ons geven. (...) Omdat het probleem is dat we dankbaar zijn om te worden gegeven, maar we zouden ook graag willen produceren, omdat ik het gevoel heb dat we anders zouden wennen aan alleen maar ontvangen en niet werken. Voorlopig denk ik dus dat het mijn taak is om te studeren en het goed te doen met mijn punten, en meer Nederlands te leren, maar dan al werkend, want het is waar dat we op de een of andere manier de afhankelijkheid van de overheid verminderen, zodat ze anderen en ons in de toekomst kunnen helpen om onafhankelijk te worden.

Sabine, El Salvador, familie

Omdat ik altijd denk dat ik niet meer geld wil vragen. Integendeel. Ik ben gek om te werken, om te stoppen met het ontvangen van geld van de staat.

Esteban, Venezuela, alleenstaand

Het is geweten onder bewoners dat wie werkt een deel van het inkomen moet afstaan aan Fedasil. Bewoners maken geen problemen van het feit dat een bijdrage verwacht wordt. Alienda vindt het een normale zaak:

En je werkt twee dagen per week. Dus je verdient veel geld en moet je dat melden aan het OCMW?

Ja natuurlijk, zodra het contract getekend was, wist het OCMW dat. Wij staan op gelijke voet met onze contacten. We praten veel, er is veel communicatie tussen ons en we doen niets zonder het te vragen.

En mag je het al het geld houden? Of moet je een beetje aan Fedasil betalen?

Ja, we moeten een beetje aan Fedasil betalen. Ik vind het toch een beetje verwarrend. Ja, want er werd ons gezegd dat we moesten... want je moest een percentage betalen, een percentage en we waren akkoord. Geen enkel probleem, maar daarna was er een kleine verwarring, omdat blijkbaar de ene familie betaalt en de andere familie niet. Anderen willen niet betalen, maar... We voelen dat het voor ons een optie was.. betalen we of niet... (...) Wij hebben besloten om wel te betalen. Dat wij geen bezwaar hebben in die zin dat wij de dingen willen doen zoals de wet het voorschrijft, en ja de wet zegt: als je werkt dan moet je een bepaald percentage betalen. Je moet betalen. Ik, als ik werk, dan zal ik het doen. Ik ga fulltime werken. Hetzelfde verdienen, ja ze verdienen 400 euro per maand of anders 150 per maand. Maar ik werk fulltime en ze betalen me 1000 euro. Ik betaal het, geen enkel probleem.

Alienda, El Salvador, familie

Tezelfdertijd stellen bewoners zich echter wel vragen bij het percentage dat terugbetaald moet worden. In het geval van Tim zou Fedasil 75% van zijn inkomen inhouden, wat volgens hem oneerlijk is. Ook Johannes begrijpt niet waarom de bijdrageregeling stijgt naarmate men meer verdient. Volgens hem zou er een standaard percentage gehanteerd moeten worden.

Ze vroegen 75 procent van het loon dat ik verdiend had. Meer dan de helft. Het is vreemd. Het zou mensen motiveren om gewoon niets te doen, gewoon geld ontvangen van Fedasil, in plaats van motiveren om te werken. Ik weet het niet. Ik zei tegen Rani, 'zeg hen, ze gaan je zes maanden geen levensonderhoud geven. Je moet werken'. Dat is wat een persoon motiveert om voor het land te produceren, en niet alleen afhankelijk zijn van de overheid. Als ik Fedasil was, zou ik ook iets vragen, zou ik 25-30 procent vragen, want ze geven me verblijf, eten, alles. Ik denk dat dat eerlijk is.

Tim, Venezuela, alleenstaand

The question is still the same, when this person is at claiming asylum stage, why is the tax not fixed? If we are entitled to work, as to the legal information we got, why is the tax is not fixed? Why it is fluctuating like as if it is done for regular person after getting status or for the citizens, or something like that.

Johannes, Eritrea, alleenstaand

Ja, het probleem is dat als we ineens nu werken, we een job doen waar we niet voor gestudeerd hebben. En het verdiende geld moeten we bijna allemaal afgeven. (...) Dus het is eigenlijk een job doen die je niet leuk vindt en bovendien het geld ook nog afgeven. Er is geen verdienste, geen voldoening."

Carolle, Venezuela, familie

Het gevolg van de bijdrageregeling is dat sommige bewoners het werken uitstellen en prioriteit geven aan andere activiteiten, zoals bijvoorbeeld taallessen volgen.

Enkele bewoners beschikken over spaargeld waardoor ze een beetje onafhankelijkheid hebben ten aanzien van hun opvangstructuur. Fatma en haar man Hamid komen uit de Palestijnse middenklasse en brachten wat spaargeld mee waarmee ze af en toe iets extra kunnen kopen.

And for you Fatma, do you have any hobbies ?

I have a bachelor's from Syria in fine Arts and I was the first of the class for three years and I really liked much of the activities like sewing and those, but now, because of my neck, I can hardly do this, and my main hobby now is cooking and I love really much to do dessert, to make desert. But sometimes I cannot do all the things I want because it is costly and some ingredients I would not be able to buy. So we bought an oven because she likes cooking.

With your own money ?

Own money

Fatma & Hamid, Palestina, familie

Op langere termijn is het spaargeld vaak onvoldoende. Sonja nam wat spaargeld mee uit Venezuela, maar na drie maanden was het op.

Moet je soms gebruikmaken van spaargeld dat je uit Venezuela meegenomen hebt of dat je nog kan aanspreken om dingen te kopen?

Toen ik aankwam, ja. Ja, ik kwam aan met geld. Om hier drie maanden te wonen. En dat geld... toen ik asiel aanvraag, had ik dat geld niet meer.

Sonja, Venezuela, alleenstaand

Werk zoeken

Net zoals in de collectieve opvangcentra, is het voor bewoners niet evident om werk te zoeken. Ze ondervinden vele barrières, waaronder een gebrek aan connecties, weinig werk in de buurt van de opvangstructuur, of geen werkvergunning tijdens de beroepsprocedure. In de ogen van de bewoners is echter hun gebrekkige taalkennis de belangrijkste moeilijkheid.

Unfortunately, I'm staying at home. I did not manage to find a job because it needs communication.

Mohammed, Palestina, alleenstaand

Yeah it is true, and also it's good to get work, but you have to be able to speak Nederlands, so I think at this stage it is a bit early to think about searching for work.

Feli, Eritrea, alleenstaande moeder

Zoals ze ons zeggen, we moeten wachten op de vergunning, die van identificatie. En dat hebben we niet gedaan... We willen, we willen, want we hebben heel ons leven al gewerkt, maar we zijn nog altijd aan het wachten. En ook met de moeilijkheid van de taal, hoe kunnen we een job zoeken. Het is moeilijk.

Emilia, Venezuela, familie

Bewoners hebben het gevoel dat ze moeten kiezen tussen taallessen volgen en werken.

For now we don't have jobs, but we do the Dutch; The main reason that we are doing the Dutch is that we have access to the society, so we can then find a job or understand about the access.

Fatma, Palestina, familie

Ze krijgen ook vaak het advies om eerst taallessen te volgen in plaats van naar werk te zoeken. In sommige gevallen worden ze door de opvangstructuur zelfs verplicht om taallessen te volgen zolang ze geen werk hebben.

Ik werkte in een voedselabriek tijdens de vakantie, maar ze hebben me aangeraden om in plaats van te blijven werken, verder te gaan met de Nederlandse lessen en dan terugkeren naar... Maar ik ging terug in december, omdat ik bijna klaar was met niveau 5, maar men belde me niet. Dus ik bleef hier.

Tim, Venezuela, alleenstaand

Did someone tell you about VDAB? Does your social assistant help you to look for work?

Ya, I have general knowledge from different persons (even from my friends) about whom to contact when I want to have job training, what is VDAB etc. But my social assistant still advises me to go to language classes first before I look for work.

Tigra, Eritrea, alleenstaand

And Dutch classes?

I went to a class there every Thursday, because it's obligatory. If I don't go, I would be fined 10 euros.

Rabi, Palestina, alleenstaand

Omwille van de moeilijkheid om werk te vinden, keren bewoners in de collectieve centra zich tot de gemeenschapsdiensten. Dit laat hen toe om een beperkt budget te verdienen. In de individuele opvang is deze mogelijkheid er echter niet.

Communiceren

De meeste bewoners ondervinden in hun dagelijks leven communicatieproblemen omdat ze de taal niet spreken van hun medebewoners, van hun maatschappelijk werker of van andere Belgen. In sommige gevallen vinden ze iemand die hun moedertaal spreekt. Voor een Europese taal zoals Spaans lukt dit vaker dan voor bijvoorbeeld Tigrinya. Zoals hierboven reeds aan bod kwam, nemen heel wat bewoners taallessen om de taalkloof te overbruggen. Tim vertelt dat hij niet wil dat anderen voor hem praten en dat hij daarom hard zijn best doet om Nederlands te leren:

Nee. Ik probeer gewoon te focussen dat... Dat personen ten minste niet voor mij moeten praten, maar wel mijn Nederlands oefenen en ten minste spreken met de familie. Ik zie ze vaak. Ik praat vaak met de meneer, die hier geboren is, die Nederlands spreekt. Hij wil Spaans leren, maar ik zei 'eerst ik, eerst mijn Nederlands, en daarna zijn Spaans'. Dus met hem oefen ik veel.

Tim, Venezuela, alleenstaand

Het duurt doorgaans lang vooraleer bewoners een Belgische landstaal voldoende beheersen om zich te behelpen. Soms kan men terugvallen op een derde taal, die als 'communicatietaal' ingezet wordt. Engels biedt vaak een oplossing, al dreigt de kwaliteit van de communicatie eronder te lijden omdat bewoners de taal vaak onvoldoende spreken. Er dreigt vooral het gevaar dat de communicatie een éénrichtingsverkeer wordt doordat de bewoner wel voldoende Engels begrijpt, maar zich niet kan uitdrukken in de taal.

Hebben jullie een taal die jullie delen, die jullie kunnen spreken die jullie allemaal verstaan?

Engels

En hoe is jouw Engels? Spreek je goed Engels?

Niet goed.

Als je met de sociaal assistenten spreekt, in welke taal spreek je dan?

Engels.

Heb je het gevoel dat je je overal met Engels kan uitdrukken?

Niet alles, alles. Ik kan het kort houden, zodat ze me toch kan verstaan. Zelfs als ik iets te zeggen heb, zelfs als ik het zeg. Ik bedoel, ik heb geen probleem. Wat ik ook kan, wat ik ook wil zeggen. Maar als ik het moet vertellen, kan ik zoiets niet lang vertellen, omdat ik niet... Het is moeilijk voor mij. (...) Nee. Tot nu toe... Ik bedoel, ik probeer... Ik bedoel, ik begrijp meer dan ik kan zeggen. Als ik iets niet zie wat je niet goed zegt of als je denkt dat wat ik gezegd heb niet is wat ik eigenlijk gezegd heb. Dan, uh... Ik kan een beetje meer begrijpen dan dat ik echt kan praten.

Sonja, Venezuela, alleenstaand

Hoe is je Engels? Begrijp je het enkel of spreek je het ook?

Ja, ik versta het, maar het kost me wat moeite om het te spreken, maar ik versta wel meer. En zo is het nu... omdat onze assistent Nederlands en Engels praat. En dat vroeg ook veel van mij, zinnen maken, dus ik studeerde, maar het Engels, ging maar voor de helft. Maar, weet je, als je in een ander land bent en je komt niet buiten, dan spreek je Spaans en je oefent de taal niet. En dus dat vergeet je niet.

Rafael, Koppel, Venezuela

Als een communicatietaal geen optie is, worden er vaak brugpersonen ingezet. In de context van een collectief opvangcentrum is het gebruikelijk om aan meertalige medebewoners te vragen om te tolken. In de individuele opvang is dit minder evident aangezien er vaak niet de juiste taalcombinaties aanwezig zijn of bewoners niet samenwonen. Tijdens interviews werd vastgesteld dat sociaal werkers vaak kinderen inzetten als tolken. Deze praktijk is in principe niet toegelaten, maar blijkt vaak makkelijker dan andere oplossingen.

So whenever my children are here, she comes here because they can communicate with her. But whenever she knows my children are not available at home and she wants to meet me, she has to come with Misgna, the other Eritrean, because he can help as an interpreter. She is also his social assistant.

Do you feel if you can say everything when Misgna is also there?

Yeah, I really have good relationship with Misgna. I see him as my brother because I have adapted him. Sometimes I ask him to say something to my social assistant on behalf of me and he brings me back response as well. So I can say anything I feel through Mr Misgna.

Do your children already speak Dutch well then?

Yeah, they have already started. At least they can understand each other."

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Was it easy for your daughters to adapt to the school, considering the language etc?

It is a bit better or easier for my elder daughter. Sometimes she interprets for us. But it is a bit more difficult for my younger daughter.

Feli, Eritrea, alleenstaande moeder

Welke taal spreken jullie?

Als we hier buiten komen? Normaal gezien Engels. Ik spreek geen Engels, maar ik probeer me verstaanbaar te maken, de kinderen spreken wel Engels. Voor hen is het normaal, ze spreken het allemaal. Omdat de mensen hier in België, heb ik ervaren, bijna allemaal Engels spreken. En dus, doen mijn kinderen dat ook, en de communicatie is gemakkelijk door het Engels. Ze hebben geen problemen om iets te vragen, ze weten het door het Engels. Ze doen het want ze spreken allemaal Engels. (...) Mijn kinderen doen zoals jullie: als ik de andere persoon niet versta, dan zeggen mijn kinderen 'laat me even', en ze leggen het me uit... zo heb ik een persoonlijke vertaler, maar ze praten nooit met mij, ze praten enkel Spaans en ze spreken het allemaal... Ik geef tenminste duidelijk mijn mening. Of anders gezegd hier in huis zijn we transparant. Tussen mijn kinderen en mij wordt er niets verzwegen, we bespreken het. Dat is goed voor de communicatie.

Manuela, El Salvador, alleenstaande moeder

Twee LOL's maken via de organisatie PINvzw gebruik van zogenaamde toeleiders. Het zijn vaak ervaringsdeskundigen zonder specifieke tolkentraining. Bewoners hebben daarom vaak geen vertrouwen in hun vertalingen. Mohammed ging zelfs zo ver dat hij gesprekken met de toeleiders begon op te nemen om te controleren of de inhoud wel klopte.

So, there is another thing that I want to add, even the interpreters that come to translate for us, I would feel that those interpreters are against me and they are in one group with the assistant they came with. So they would not translate honestly what I'm saying and they would translate what I'm saying against me. And I would feel I was rules against and this is why after, I started to record. I recorded the translation and what was the assistant saying and I found out later that it was not translated honestly. Both of them are working against me.

Mohammed, Palestina, alleenstaand

Was there a translator there who explained the rules to you before you signed it?

That's right, but he didn't make me understand sufficiently the content.

So you didn't really understand the rules you were signing?

With most of the translators in the OCMW, they don't know the language really well.

Rabi, Palestina, alleenstaand

In eerder uitzonderlijke situaties werd voor bewoners wel eens een sociaal tolk opgebeld. Bewoners zijn hierover tevreden.

And in which language do you talk to her?

When she thinks the information is very important, she makes one interpreter by telephone, and when it is normal she tries to tell me or to make me understand using different techniques.

Does it work well with the telephone interpretation?

Ya, it works well.

Feli, Eritrea, alleenstaande moeder

Wonen waar je wilt

Bij de transfer van een collectief opvangcentrum naar een LOI wordt gevraagd aan bewoners of ze een bepaalde locatie-voorkeur hebben. Of hiermee rekening gehouden kan worden, hangt vooral af van de beschikbare plaatsen op dat moment. De keuzevrijheid om te beslissen waar men wil wonen, is daardoor in de feiten eerder beperkt. LOI's zijn verspreid over het hele land, waardoor verzoekers soms op ruime afstand van hun eerdere opvangstructuur worden opgevangen.

Zoals eerder aangegeven, is het de bedoeling van het opvangmodel om bewoners via de individuele opvang warm te maken om zich op termijn in de gemeente van de individuele opvangstructuur te vestigen. Vandaar dat in de interviews gevraagd werd waar verzoekers in de toekomst zouden willen wonen. Het is voor verzoekers niet altijd gemakkelijk om een beeld op te maken van waar men graag zou wonen omdat ze België onvoldoende kennen. Toch blijkt uit de antwoorden dat er een systematisch verschil is volgens het type gemeente waar verzoekers momenteel worden opgevangen. Wie in een stedelijke omgeving verblijft, zoals Brugge, Kortrijk of Mons, is daar doorgaans erg tevreden over.

Dat ik hier in het centrum van de stad ben. Ik was al een beetje teruggetrokken. Ik ben eerlijk gezegd meer verliefd geworden op deze stad, weet je. Maar ik denk dat dat komt omdat ik hier woon, toch? Maar ik werd meer verliefd op deze stad. Natuurlijk is alles wat ik kan zeggen 100 procent positief, wat ik hier zeg met betrekking tot daar. Ik vind het geweldig. Hier waar ik ben, hou ik van de stad en alles. Ik weet niet hoe het is...

Esteban, Venezuela, alleenstaand

Do you like living in this city?

Ya, I like living in this city. If it is possible to get a house here, I will choose to stay here."

Manuela, El Salvador, alleenstaande moeder

De meer afgelegen gemeenten scoren daarentegen slechter.

Would you like to stay in this city when time to leave the LOI comes?

No, I want to move to other city where there is no shortage of facilities.

Tigra, Eritrea, alleenstaand

De belangrijkste reden waarom bewoners op termijn graag naar een meer stedelijke omgeving zouden willen verhuizen, is de perceptie dat daar meer tewerkstellingskansen zijn.

And if you would get your recognition now, would you want to stay in this area or would you rather move somewhere else?

If I get my document, I have the plan to move to Liège because it is a big city. Parallel to this it has job opportunities, here it is a small town and there is no job opportunity.

Ghesu, Eritrea, alleenstaand

En Antwerpen, een heleboel jobaanbiedingen voor die kant, dus ik wil daar graag gaan wonen.

Esteban, Venezuela, alleenstaand

Do you feel welcome here?

Ya, it welcomes me. But I don't also think too much about such things, because I have experienced a lot of things in my life and I can adapt to anywhere. My question is, can I start to lead my life in this city. And this really depends on the possibility of getting work.

Petrus, Eritrea, alleenstaand

And do you prefer to live in the city or in the countryside?

For me it is not a matter of choice. What is important for me is is it safe for my children and does it have job opportunity for me? These are the criteria which I consider to choose a place where I have to live. So I don't say it is a town, a village, a city. These two things are the two big factors which force me or oblige me to choose a place where to live.

Maria, Eritrea, alleenstaande moeder

Een tweede belangrijke reden om te verhuizen, is om dichterbij familie en vrienden te zijn. In meer afgelegen individuele opvangvoorzieningen hebben bewoners het gevoel dat ze sociaal geïsoleerd zijn.

Dus wat denk je daarvan? Omdat jij en je familie in België zijn, maar jullie kunnen elkaar niet regelmatig zien. Dus wat denk je daarvan?

Het is moeilijk maar we hebben gedacht dat wanneer de procedure afgelopen is, en de zaken goed gaan, als we eerst een positief advies hebben, een stad of een plek zoeken waar we dichterbij kunnen wonen. Voor het ogenblik is het wachten. Als het mogelijk is in hetzelfde dorp of Bocholt of Kaulille, en dichterbij zijn, dichterbij, maar op dit moment is het niet mogelijk. De zuster van Roberto heeft een tijdje in Caritas gewoond. Ze waren samen met mijn mama, maar aan hen hebben ze een sociale woning gegeven. Mijn mama had dat geluk niet, daarom zijn ze een beetje dichterbij, dichterbij ons.

Alienda, El Salvador, familie

Zou je graag op termijn hier blijven wonen? Stel dat je je verblijfspapieren krijgt, dat je erkend wordt, zou je graag hier blijven wonen?

Nee. Eigenlijk, toen ik vroeg om het sociale huis, toen ik met mijn assistent sprak, zei ik 'Nee, ik wil een... Ik wil graag een huis in de buurt van Bornem, Antwerpen. Ik bedoel, dicht. Maar hij raakte me zo ver weg, hij raakte me hier aan. Dus ik moet... Het is te ver voor mij om naar het huis van mijn vriend te gaan, dus ik moet dichterbij hen zijn. Ik bedoel, omdat ik hier alleen ben. En dus is het een beetje moeilijk. Maar ik wilde wel... (...) Ik sprak met haar toen ik haar naar het huis vroeg. Ik zei: 'Ik wil een huis in de buurt van Antwerpen en Bornem'. En nee. Ze zei nee. Je hebt er eentje in Retie. Dus, in de buurt van Turnhout. Ik kan niets anders doen. Ik kon niets doen.

Sonja, Venezuela, alleenstaand

Zoals eerder al werd aangegeven, hebben bewoners in kleine afgelegen gemeenten soms het gevoel dat ze de enige buitenlander zijn. Vandaar dat ze liever zouden verhuizen naar een gemeente waar meer landgenoten wonen.

In future, would you like to stay here, or would you like to go somewhere else once your papers are fine?

If I get some cooperation from all the stakeholders, maybe from my assistant, I would like to be transferred to a place where more Eritreans live, because of language problem, I cannot live in an isolated place where Eritreans are not living. So if I live among Eritreans, it will be easier for me to see my people, to chat with Eritreans, and also to channel my social problems.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Ten slotte is het voor ouders met kinderen vaak makkelijker om in een stedelijke omgeving te wonen, waar ze dicht bij voorzieningen zijn, zoals scholen en winkels. Dit geldt met name voor alleenstaande ouders. Mariam stelt het als volgt:

So then if you would get a positive decision, would you want to stay in this area or in the city, or would you want to move somewhere else?

We have already started to adapt this region or this place, because we are studying French. For instance, my children speak better than me. So we need to live in this French speaking area, first of all. Then specifically in a place where there is silence and all facilities, for me because I am a single mum, all the burdens are on my shoulders, so I have to do everything by my own. I need to live in a place where there are a lot of facilities.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Toebehoren

De sociale identiteit van een persoon wordt in belangrijke mate ontleend aan bepaalde groepen of gemeenschappen waartoe men behoort. Het kan bijvoorbeeld gaan over nationale, etnische of geloofsgroepen. De buurt waar men woont kan echter ook een belangrijke bron van toebehoren verschaffen. Met toebehoren verwijzen we in dit rapport naar de activiteiten die bewoners stellen om hun lidmaatschap gestalte te geven, zowel formeel als informeel. Het kan bijvoorbeeld gaan om samen feest vieren, bijeenkomsten organiseren of het geloof belijden. In de context van de individuele opvang werd vastgesteld dat bewoners opvallend weinig betrokken zijn bij dergelijke collectieve activiteiten. Vaak ontbreekt het aan gelijkgestemde personen in hun directe omgeving om een groep mee te vormen. In collectieve centra is het meer vanzelfsprekend om met verwanten samen te komen dan in de individuele opvang. Hieronder bespreken we enerzijds of er veel interactie is tussen bewoners en hun directe buurtomgeving, met een specifieke focus op taal. Anderzijds gaan we in op een sociale activiteit waar een belangrijk deel van de verzoekers aan trachtte vast te houden, namelijk het praktiseren van het geloof.

Vreemde in de omgeving

De locatie van een opvangplaats draait om meer dan alleen de afstand ten aanzien van belangrijke voorzieningen. Het gaat eveneens om de omgeving en of men zich thuis voelt in de gemeente. Omwille van hun architectuur zijn de meeste (grotere) collectieve opvangstructuren eerder aan de periferie van residentiële gebieden gevestigd. Bij individuele opvangplaatsen gaat het in vergelijking doorgaans om woningen of appartementen in woonzones. Wat door veel bewoners aangehaald werd, is het rustige karakter van hun woonomgeving. In vergelijking met de drukte in een collectief centrum, wordt rust enorm geapprecieerd. Bewoners geven aan dat ze het gevoel hebben dat niemand hen zal storen:

What do you like most about the apartment?

It's a very calm place, there is no one to disturb you, so I like it for this reason, it's security.

Feli, Eritrea, alleenstaande moeder

How do you like the surroundings of the apartment here?

Yeah, in general this city is calm and peaceful. At the same time it is clean. There is not any disturbing or annoying sound coming out of the surrounding area or from the city, so this is the beauty of the city.

Mergia, Eritrea, alleenstaand

Daarnaast werd aan bewoners gevraagd of zij contact hadden met hun burens. Vooral bij alleenstaande personen waren er weinig lokale connecties en voelde de rustige omgeving ook soms verlaten aan. Johannes stelt dat hij alleen buiten komt als het noodzakelijk is omdat hij een grote drempel ervaart ten aanzien van zijn burens en de lokale samenleving:

How often do you go outside of this place?

I don't know. I can live even one year here without out, if there is a full toilet, I don't know. Cause when out, still there is a problem to adapt, to integrate with this Belgian society. Especially from here to, it's different. As it has more different kinds of people, you know. At the beginning I feel like too much stress, I cannot resist. And then peoples they don't welcome you, even though they don't know you, they see you as something others. Bad feeling, negative feeling. And then, how I can live, you start worried. Except who's different peoples, very few people they can greet you. And then from here there is a difference. So I don't go out here, except I have a job, school, shopping, sometimes I will see some places.

Johannes, Eritrea, alleenstaand

Eerder kwam ook al aan bod dat bewoners Belgen gereserveerd vinden en het moeilijk hebben om met hen in contact te komen. Een factor die meespeelt, is dat individuele opvangplaatsen over heel veel gemeenten in België verspreid zijn waar tot dusver maar weinig instroom van migratie geweest is. Hierdoor hebben bewoners het gevoel dat ze een vreemde in de omgeving zijn. Mohammed voelt zich bekeken in de gemeente van zijn opvangplaats en zoekt af en toe de anonimiteit van de grote stad op om vrij rond te lopen.

So I can say unfortunately that there is no life here because I'm perceived here as an alien. In other regions in Belgium, at least I feel like a human being and people would smile and would be welcoming. But here, whenever I move around here, I feel that like I'm looked at as an alien. So the decision after that, I do nothing here except heading to the pharmacy and the doctor and apart from that I would go to other regions in Brussels like Schaarbeek. Or I would go to Vilvoorde and I would do my stuff there. And if I would be lucky in the future and granted the documents I would never come back here and I would never take my kids to this place.

Mohammed, Palestina, alleenstaand

Een andere factor die meespeelt, is dat bewoners weinig voeling hebben met de leefwijze in België. Ze ervaren een cultuurverschil waardoor ze niet goed weten hoe zich te gedragen. In onderstaand citaat geeft Johannes een inkijk in zijn twijfel over de Belgische cultuur, die verschilt van wat hij in Eritrea gewoon was. Hij wil

enerzijds zijn eigenheid en identiteit niet helemaal verliezen, maar anderzijds wil hij ook deel uitmaken van de samenleving waar hij woont.

And what do you think about the Belgian culture?

With respect to our culture, obviously every society has its own culture. But the most satisfactory culture is mine, because I am shaped by it. But as I am in their land, what should I do now? Should I have to be assimilated to their culture? Should I have to exercise my own culture? No, the best is to take the best cultural practices from the society and to negate the believes or the practices that you don't accept. But in general, I take it well and it is fine, because it is fine for them, I have to also take the best for me. Those believes or practices which I don't believe, I have to respect them.

Johannes, Eritrea, alleenstaand

In vergelijking met alleenstaanden lijken families het makkelijker te hebben om hun plaats te vinden in de gemeente. Via de school van de kinderen of via vrijetijdsactiviteiten komen ouders al sneller in contact met Belgen. Carolle vertelt bijvoorbeeld hoe de burens voor de verjaardagen van de kinderen cadeautjes geven:

Hebben jullie soms contact met de burens hier?

Ja. Langs alle kanten. links, rechts, voor, en daar ook. Daar zijn de beste burens.

Waarom zijn zij de beste burens?

Ah, zij zijn vriendelijk, ze komen ons helpen met alles. Ze praten met ons. Ze geven iets... Ze zijn heel vriendelijk.

Hoe hebben jullie ze leren kennen? Zijn jullie gaan aanbellen?

Nee, de eerste dag toen wij naar hier verhuizen... Met ramen... En dan... Wanneer we boodschappen doen, dan ziet zij ons, maar ze heeft al veel katten en wij waren geïnteresseerd, waarom zoveel katten? En toen ze ons zag kwam ze dichterbij, 'Ah, zijn jullie de nieuwe burens?' 'Vanwaar zijn jullie?' 'Praat je Engels, Spaans?' 'En kunnen we helpen?' Ze was heel vriendelijk en ontvankelijk.

Doen jullie soms activiteiten met de burens?

Koken, praten. De kinderen komen naar de verjaardag, de verjaardag die eraan komt. Zij gaan ook... De buurman heeft ons geholpen om hout te dragen, het hout van het karretje te halen, en het weg te leggen voor het haardvuur.

Carolle, Venezuela, familie

Taalkloof

Zoals eerder al aan bod kwam, volgden de meeste bewoners taallessen, of wilden ze hier alvast op korte termijn mee starten. Het leren van de taal geeft structuur aan het dagelijks leven van bewoners, geeft hen zin en perspectief, en vergroot hun zelfstandigheid. Taal is echter ook een factor die verbindend kan werken, waardoor men zich thuis voelt in een bepaalde gemeenschap. Uit de gesprekken kwam duidelijk naar voor dat bewoners vinden dat ze de taal nog onvoldoende spreken om zich lokaal in te bedden. Ze ervaren een taalkloof met de buurt en burens, waardoor ze zich vervreemd voelen van de lokale gemeenschap. Fatma en Hamid volgen bijvoorbeeld allebei Nederlandse les. Ze zijn geslaagd voor het eerste taalniveau, maar ervaren dat het moeilijk is om met die taalkennis praktisch aan de slag te gaan en echte conversaties met anderen te hebben.

And we take a diploma for 1.1 and we had very good grades, but I still don't have the courage to speak to people, so I do it to my neighbour. If I want to speak Nederlands only, it is too difficult for me. But speak some Nederlands, some English, mixed, to try in the future to separate. But to wait until I have more vocabulary and grammar to start to speak, maybe two or three years. (...) Try to speak. If you don't speak, you don't improve."

Fatma & Hamid, Palestina, familie

Bewoners ervaren bij Belgen soms een beperkte bereidheid om te communiceren in een andere taal. Ekrem spreekt bijvoorbeeld Frans, maar geen Nederlands. Hij zou zich graag inbedden, maar hij botst op de taalkloof.

Aussi, il y a un problème, pour moi c'est très dure, les gens ici, il y a des gens qui parlent à moi en français, par exemple si j'achète des cigarettes ou le coca. Mais la plupart des gens, je sais très bien qu'ils parlent le français, qu'ils comprennent le français, mais avec moi ils ne parlent pas le français. Moi je dis par exemple Bonjour, excusez, ik spreek geen Nederlands. Maar die, non monsieur, Frans non, simplement, il y a beaucoup de problèmes comme ça.

Ekrem, alleenstaand, Palestina

Eén van de moeilijkheden waar bewoners op botsten, is het verschil tussen de taal die ze op de schoolbanken leren en de taal zoals die feitelijk gesproken wordt. Zo vertelt Carolle dat haar kind veel beter kan communiceren in het Nederlands omdat hij de taal en haar dialect leert van andere kinderen.

Wij leren de officiële woorden van Nederlands, maar hij (kindje) leert dialect. Het is anders.

Carolle, Venezuela, familie

Naast de taallessen zouden bewoners oefenmogelijkheden willen om de taal in de praktijk te brengen. Johannes stelt bijvoorbeeld voor dat elke bewoner een familie zou toegewezen krijgen om de taal te oefenen.

Still also if possible we must have families assigned us where we can practice our language as to penetrate through the society.

Johannes, Eritrea, alleenstaand

Samengevat kunnen we stellen dat de taalkloof het gevoel van vervreemding in de lokale omgeving versterkt en dat het moeilijk is om die kloof op korte termijn te overbruggen.

Praktiseren van het geloof

Alle bewoners die geïnterviewd werden, gaven aan gelovig te zijn. Slechts bij uitzondering wilden bewoners hun geloof individueel beleven en niet delen met anderen. Ibrahim uit Palestina zei bijvoorbeeld:

I am religious, I'm Muslim but I don't practise. I have no-, I have nothing to do with practising but I'm a Muslim.

Ibrahim, Palestina, alleenstaand

Manuela uit El Salvador is wel praktiserend, in de zin dat ze naar de kerk gaat. Echter ze vermijdt net misdiensten om 'alleen met God te zijn':

Ik weet dat mijn moment alleen met God, op eender welke plek kan zijn, maar de kerk geeft me troost en een tijdje in de stilte. Zo weet ik dat ik alleen praat met God. Net daarom vind ik het fijn dat ik alleen ben en dat er geen andere personen zijn. Het is mijn momentje met God.

Manuela, El Salvador, alleenstaande moeder

Voor de meeste bewoners was het beleven van hun geloof echter bij uitstek een collectieve aangelegenheid. De Eritreeërs Mariam en Aliat gaan bijvoorbeeld met hun familie naar een Eritrese kerk, waar ze andere Eritrese gelovigen ontmoeten. De bijeenkomsten hebben aldus zowel een religieuze als een sociale betekenis.

Are you a religious person?

Yes. I am an orthodox Christian.

The church that you go to in Gent that you mentioned, are there a lot of other Eritreans?

Ya, there are many Eritreans. Here, there are no more Eritreans. But we see, or we get many Eritreans coming from different places to the church.

Would you say that they are really friends to you, that you can rely on them?

Yeah, we have a good interaction. They ask me where I live, something like that, the same also I ask them. So we have good interaction.

And if you would need help with something, would you be able to ask them for help?

So far I had no any problem, but if you, let's say if I get any problem and I would like to have a help, yeah of course because I don't have another option. I can only communicate with them in my language, so of course I would ask the help from them.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Are you a religious person?

Yes.

And do you also practice your religion?

Yeah, we practice, especially my wife. She practices more than me. She takes my children every Sunday to the church in Brussels.

Which kind of a church is it?

Eritrean Orthodox Church, to the Eritrean orthodox church in Brussels.

Aliat, Eritrea, familie

Een belangrijk obstakel voor heel wat gelovigen is het vinden van een gebedsplaats, zoals een kerk, moskee of tempel, die in de nabijheid van de individuele opvang ligt. Er waren heel wat bewoners die wel met andere gelovigen wilden samenkomen, maar die te veraf opgevangen werden of die niet wisten waar in België ze terecht konden.

Do you sometimes go further than the vicinity?

No, we don't go further out of our vicinity. But sometimes we go to our church in Brussels on Sunday.

So there's no church here in the area?

Here there is no, but that is the only church where the mass is given in our language.

Do you go there by bus as well?

By bus and by train.

For the train, do you also get tickets from the OCMW?

Sometimes they issue, the OCMW, issue us vakantie ticket, train ticket. Using that ticket as an opportunity we go to our church. But normally we go to the Greek orthodox church, which is 30 minutes on foot from here.

Maria, Eritrea, alleenstaande moeder

Are you a religious person?

Ya, I am an orthodox. I don't go frequently to the Eritrean orthodox church but so far I have gone two times only in Brussels.

Did do you find Eritreans there?

Ya.

Fitsum, Eritrea, alleenstaand

Je vertelde dat je al een keer naar de kerk mee bent geweest. Waarom ben je mee de kerk geweest?

Waarom met hen? Omdat er daar in mijn land een kerk was. En ik hou daarvan. Ik ga met hen als het kan natuurlijk. We gaan één keer per week, als ze ons een treinticket geven.

Hoe vaak ging in El Salvador naar de kerk?

Ik ging daar naartoe... In het begin, alle weken, alle dagen. Dan woensdag en zondag.

Gabriela, El Salvador, alleenstaand met familie

Bij gebrek aan alternatief gaan orthodoxe gelovigen soms naar katholieke kerken, waar ze erediensten bijwonen die niet in hun taal zijn en waar geen gelovige taalgenoten zijn. Mergia wordt opgevangen in een kleine afgelegen Waalse gemeente en vertelt dat hij naar de gewone eredienst gaan:

Are you religious?

Yes, I am orthodox.

And do you also practice your religion?

I'm a believer, I try my best to exercise my faith. There is no a church where teachings and the preachings are given in our language, but sometimes I go to a Christian church in general."

Mergia, Eritrea, alleenstaand

Spaanstalige gelovigen hebben het in het algemeen makkelijker om een kerkgemeenschap te vinden waar de eredienst in hun taal gebeurt. Echter, des te meer afgelegen de gemeente waar ze opgevangen worden, des te groter de afstand tot een kerk met Spaanse missen.

Wij zijn gelovig, maar sinds we in België zijn aangekomen zijn we naar geen enkele kerk geweest. Door de taal. Eén keer zijn we wel geweest. Toen we in Caritas waren, maar nu zijn we daar weg, dus... We begrijpen het niet... maar ja we zijn gelovig, en we hebben geen problemen met andere religies.

Alienda, El Salvador, familie

De kerk was via mijn vriendin. Ik weet eerlijk gezegd niet meer wie het had aangeraden, maar het was zij die het me zei. Want in het begin gingen we naar een andere kerk, die redelijk dichtbij is, maar we voelden ons niet op ons gemak. We hadden niet het gevoel dat ze vriendschappelijk waren, dus we voelden ons uitgesloten. Dus we spraken over de andere kerk, waar er meer personen waren die ook Spaans spraken. Ja, er zijn ongeveer 6 personen die Spaans spreken, er zijn er ook van Venezuela, anderen van Mexico. Dus we voelen ons meer op ons gemak daar.

Tim, Venezuela, alleenstaand

Ben jij een religieus persoon?

Wij zijn katholiek ja.

En zijn jullie praktiserend? Gaan jullie naar de kerk?

Ja, we gaan naar de mis.

Ook hier in België?

Ja, we zijn eenmaal geweest naar een kerk die dichtbij is. Het is moeilijk om naar de mis te gaan zonder ze te begrijpen, want je kent wel de volgorde van een mis, maar de taal... Het is moeilijk.

Emilia, Venezuela, familie

Ja, ik ben christen. Ze hebben ons een keer uitgenodigd en we zijn gegaan.

Eén keer maar?

Ja.

Hoe ging dat, wie heeft je uitgenodigd voor de mis?

Omdat we met de bus gingen. We besloten om met de bus te gaan om te kijken of die daar naartoe ging. En toen zijn we van bus veranderd. En toen stapte daar een vrouw op die een landgenote was, een Peruviaanse, zij is ook van Peru. Dus ik zei tegen haar, kijk, die mensen zijn Zuid-Amerikaans. Vraag het hen, ik geloof dat het Peruvianen zijn, en ik heb hen aangesproken en toen hadden we contact met die dame en zij heeft ons uitgenodigd. 'Ik ken een kerk.' En toen zijn we daar naartoe gegaan.

En toen je die mevrouw nog niet had ontmoet, heb je dan alternatieven gezocht om naar de mis te gaan?

Ja, ik heb online gezocht, en ook hierboven was er één. Maar omdat het in het Engels was en zij er niets van begreep, wilde ik dat niet.

Rafaël, koppel, Venezuela

Ontspanning

Eerder werd aangeduid dat bewoners zich zorgen maken over hun asielprocedure en hun toekomst. Vandaar dat het belangrijk is dat ze activiteiten ter beschikking hebben om zich te ontspannen en hun gedachten te verzetten. In deze paragraaf wordt besproken welke activiteiten bewoners kunnen doen om zich te ontspannen.

Georganiseerd of op eigen initiatief

In vergelijking met de collectieve opvangstructuren worden er in het algemeen minder georganiseerde activiteiten aangeboden, in het bijzonder voor kinderen. Bewoners worden geacht zelf op zoek te gaan naar verstrooiing voor zichzelf en hun familie. Johannes vertelt bijvoorbeeld hoe er vanuit het centrum gratis uitstapjes naar het zwembad georganiseerd werden.

Before I was in center, there was, they organized now some activities for swimming. But I was... some activities, because I will not be join them. They send message to me. But when I was in center there, we were asking, there is a coach, that center would pay, we are going together to ask swimming.

Johannes, Eritrea, alleenstaand

Individuele opvangstructuren met een kleine opvangcapaciteit organiseren zelden specifieke activiteiten voor asielzoekers. Zij verwijzen door naar het reguliere aanbod dat voor iedere OCMW-cliënt toegankelijk is. Sommige grotere individuele opvangstructuren slagen er wel in om een aanbod aan activiteiten te hebben. Bewoners appreciëren dit erg, omdat het hun dagelijkse routine doorbreekt en hen in contact brengt met andere bewoners van de opvangstructuur.

Vind je dat goed dat het sociaal huis dat voor de medebewoners organiseert?"

Ja natuurlijk, zo stappen we even uit de routine, want normaal gezien zit iedereen aan zijn kant in de kamer, en dus is het alsof ze integratie promoten via vriendschap.

Tim, Venezuela, alleenstaand

De bewoners van een LOI zijn vaak gediversifieerd. Dit maakt het niet eenvoudig om voor iedereen een activiteit te organiseren. Er wordt vastgesteld dat de doelgroep doorgaans beperkt is. Eén van de LOI's organiseert bijvoorbeeld wekelijkse voetballessen, maar die zijn enkel voor de mannelijke bewoners.

Want Humberto heeft activiteiten zoals voetbal. Ze vragen hem één keer per week. Dan gaan ze voetballen en hij is mee geweest. Het was een toernooi of zo. Ze hebben meer activiteiten voor mannen. En ik heb gevraagd of er één of andere activiteit was dat ik kon doen, want opgesloten zitten is moeilijk. En ze hebben gezegd van niet. Dus heb ik gevraagd of er iets van vrijwilligerswerk was waaraan ik zou kunnen deelnemen. Maar blijkbaar niet...

En jouw man die speelt voetbal. Is dat ook via het OCMW gebeurd dat hij voetbal speelt?

Ja, ja, hij is geweest, hij heeft twee keer de mogelijkheid gehad om daar te gaan voetballen. De assistenten hebben hem uitgenodigd omdat het OCMW het organiseerde. Ze hebben iedereen uitgenodigd die zich in die situatie bevond.

Ben je daar mee naartoe gegaan?

Nee, het waren enkel de mannen.

Emilia, Venezuela, familie

In een ander LOI is de situatie omgekeerd: als er activiteiten georganiseerd worden, zijn die bedoeld voor vrouwen en kinderen, nooit voor de mannelijke bewoners.

Is dat vooral op de kinderen gericht? Op de mannen of de vrouwen?

Ja, soms als gezin. Of voor de kindjes of voor ons. Meer voor vrouwen. Ze zouden een dag moeten organiseren, een bar, een biertje voor de mannen.

Carolle, Venezuela, familie

In het algemeen wordt vastgesteld dat er een belangrijk verschil is tussen het tijdverdrijf van families en alleenstaanden. Ontspanning bij families gebeurt vaak in gezinsverband; alleenstaanden vervelen zich vaak omdat ze niemand hebben.

En dus gaan we naar het OCMW. Als we hebben gegeten gaan we het kind ophalen. Om 3u30 drinken we koffie, en bespreken we wat we 's avonds gaan eten. En we gaan wandelen als het niet te hard regent. We wandelen en maken een toertje rond het plein. Dan gaan we naar huis, maken het avondeten klaar en daarna kijken we wat tv, en het kind speelt met zijn videospel. Het is tijd die we samen doorbrengen als familie.

Diego, El Salvador, familie

And what do you do in the weekends?

As we don't have families to visit, as we don't have free tickets, weekends are not different for us from the rest of the days of the week. So we stay here together and chat to each other, nothing else."

Mergia, Eritrea, alleenstaand

Bij iedereen speelt het gebrek aan financiële middelen hen echter parten om activiteiten te betalen. Bewoners trachten vooral gratis activiteiten te doen. Wanneer die er niet zijn, of de bewoners ze niet kennen, wordt er vaak thuis gebleven.

You can do activity with the gemeente with boat, gratis. We try to do activities without money. My friends call me, here, activity without money, come.

Hamid & Fatma, familie, Palestina

Is er een plek zoals een bibliotheek of een zwembad, is er hier in het dorp zoiets,... ?

We weten dat er dichtbij een zwembad is en één een beetje verder. Maar nee... We hebben geen geld om de fitness te betalen. We weten niet of je in de bibliotheek moet betalen. We weten niets."

Rafael, koppel, Venezuela

How do you feel about the amount of the weekly allowance that you are getting?

For our daily living it is sufficient. They give us 61 euro per week. For doing shoppings, for eating items or for basic living it is ok. But for clothings, whenever you want to buy clothes, you don't have enough money, they give us additional 15 euros per month only, and it is not enough. Plus whenever we have a plan to make a visit or to get out of the city, we don't have enough [money] for transportation. So that is the situation.

Mergia, Eritrea, alleenstaand

"We will try do some physical exercise, but mostly on the weekend because during the week it is hard. I would really like to do trips and I hear sometimes about Bruges or some other place that is beautiful, we would ask the assistant, but they would not give the money for this. They have this system that they give us 12.5euro to attend a movie or a show, but the problem with that is that we would have to pay even more for the transport.

Fatma, Palestina, familie

Thuisactiviteiten

Wat opvalt, is dat veel van de bevraagde bewoners aangeven hun vrije tijd vooral thuis door te brengen.

Kom je doorheen de dag vaak buiten of ben je vaak hier binnen in het LOI?

Nou... Meestal ga ik 's ochtends naar mijn cursus Nederlands. Dan kom ik hier. Ik kook. En als ik 's middags iets te doen heb, ik bedoel, eten kopen of ik weet het niet. Voor de rest ben ik altijd hier.

Sonja, Venezuela, alleenstaand

Daarna, in de namiddag, dan hebben we even vrij, iedereen in zijn ruimte, om te telefoneren, spelen, lezen, als we een boek bijhebben... Dat is het. En 's avonds, het avondeten en daarna gaat iedereen naar zijn kamer. Normaal gezien gaan we niet buiten als het niet nodig is. We zijn altijd in het huis. Enkel wanneer we iets nodig hebben van de supermarkt, de bakker, dat soort zaken. Zo niet dan zitten we in het huis.

Manuela, El Salvador, alleenstaande moeder

How often do you go outside of the house?

I don't like to move unprogrammed. But I go to the church, to the school, otherwise I remain at home.

Petrus, Eritrea, alleenstaand

De individuele opvangstructuren hebben geen uniform aanbod van voorzieningen. Hierdoor kunnen er grote verschillen zijn in de activiteiten die bewoners van thuis uit kunnen doen. Het belangrijkste verschilpunt is de beschikbaarheid van een (draadloze) internet-verbinding en een televisie-aansluiting. Mergia woont bijvoorbeeld in een afgelegen kleine Waalse gemeente waar hij geen internetverbinding heeft. Dit heeft belangrijke negatieve gevolgen voor zijn sociaal netwerk:

Is there also something that you don't like about the apartment?

My apartment is good for living, but there is one shortcoming, that is lack of Wi-Fi service.

Is there no Wi-Fi at all?

No Wi-Fi, yeah, that's all problem.

Do you feel like you have enough privacy here?

Yes I have, but privacy or living alone is not always good, especially in the absence of Wi-Fi. When you're alone at least you have to have internet line. Otherwise, yes I have privacy.

Do you have internet with your phone, with a normal sim card?

No, I don't use internet on my phone. When I need internet, I have to go somewhere for finding free Wi-Fi access.

What changed in your social network when you moved from the center to this place here?

Some extent, because I don't have internet access at any time. Therefore I cannot have contacts to anybody at any time. And sometimes I go for free internet, free Wi-Fi and contact somebody. And the same also, when I was there, we had internet. Those who knew me there, if they want to contact me, they cannot meet me anytime because I don't have continuous internet access, so this is the problem."

Mergia, Eritrea, alleenstaand

Volgens Johannes kende hij toen hij in het collectieve centrum woonde net meer mensen buiten het centrum. Omdat hij een kamer deelde en daar niets te doen had, ging hij vaker naar buiten. Nu heeft hij zijn eigen computer op zijn kamer, waardoor hij eerder in de kamer blijft.

Here for instance I have this computer. I can stay the whole day with my computer at home. But there, sometimes I went out of the center because I had to get relaxed by myself instead of staying without nothing at home the whole day, I preferred to get out. So on that base also we knew some persons out of the center, so social network was a bit wider there, here it is lesser.

Johannes, Eritrea, alleenstaand

In de individuele opvangstructuren waar er een televisie aanwezig is in de publieke ruimtes, stelden we vast dat die vaak niet gebruikt wordt. Dit heeft te maken met verschillende moeilijkheden. Een eerste is de beschikbaarheid van zenders in de eigen taal.

Sinds ik hier ben heb ik nog nooit tv gekeken, omdat het enkel de taal van hier is... Ik zie of weet niet of er grote zenders zijn. Dat is niet mogelijk...

Anton, El Salvador, alleenstaand

Ik zie daar ook een televisie staan. Kijk je soms naar televisie?

Nee.

Waarom niet?

Het is in andere talen, denk ik. En ik weet het niet, daarom denk ik.

Sonja, Venezuela, alleenstaand

Kijk je een beetje tv?

Ja.

Zijn er Spaanstalige zenders?

Nee.

Enkel in het Frans?

Frans en er is er één in het Italiaans.

Welke talen spreek je allemaal?

Enkel Spaans.

Gabriela, El Salvador, alleenstaand met familie

Een tweede moeilijkheid is het delen van een televisie met andere bewoners.

Is there a TV in the house on which you can watch soccer matches?

I tried to search for soccer channels, but I could not find them. But it is not a problem, because I have my phone connected to free Wi-Fi. The others also use the TV to listen to music, they are not soccer fans. So I don't want to disturb them.

Petrus, Eritrea, alleenstaand met familie

Een andere activiteit die bewoners thuis kunnen doen, is lezen. Mergia die eerder aan het woord kwam omdat hij geen wifi heeft, leest bijvoorbeeld als alternatief boeken.

Then some questions about your daily life, what you normally do. What do you do during the day, maybe except for going to class, because you already said that.

Normally, I get up in the morning and prepare my breakfast. As I don't have Wi-Fi service, I spend most of my time reading books or I study. Then if I get tired of reading books, then also I watch TV. So I spend my timelines, in case I don't go to school.

Mergia, Eritrea, alleenstaand

Bewoners die de bibliotheek hebben ontdekt, zijn er erg enthousiast over.

We gaan... Mijn echtgenoot gaat vaker met het kleine kind naar de bibliotheek. We gaan vaak naar de bibliotheek. Het zwembad, ja, we hebben het nog niet leren kennen, maar ja, hij gaat wanneer ze hem meenemen op school en mijn oudste zoon ook. Maar we moeten ook eens zelf gaan. Maar ja we kunnen gaan, maar we hebben er nog geen tijd voor gehad.

En als je naar de bibliotheek gaan, leen je dan boeken?

Ja. Het systeem van de bibliotheek is fantastisch, het lidmaatschap is vijf euro voor een heel jaar. Gratis. Het is goed georganiseerd. Praktisch gezien zit het systeem goed in elkaar. Het systeem om boeken uit te lenen is automatisch. Het is niet nodig dat ze je helpen. Het is erg selectief. Wij gaan dan naar de afdeling die 'makkelijk lezen'. En Antoni vindt het ook leuk om te lezen en dan nemen we vijf of zes boeken mee, we lezen ze en we gaan ze terugbrengen... Ze lenen de boeken uit voor een maand. Ongelooflijk. Het is fantastisch.

Is het ver?

Nee, vijf minuten wandelen.

Alienda, El Salvador, familie

Sommige bewoners zouden zich graag ontspannen door allerlei creatieve tijdverdrijven, zoals schilderen of tekenen. Wederom speelt de beperkte financiële ruimte hen parten.

Except for the appointments, do both of you have any hobbies ? Other activities that you practice, in the house maybe ? It could be knitting, painting, playing cards. Do you have other activities that you do, maybe together or separately ?

So I had this hobby to paint, but I don't practice it here because I would have to buy the material and it is expensive, but before, when we were at the reception center, I painted on the walls, and they specifically asked us to do this on the damaged walls where the scene is not good so we cover and decorate the place and make it look like nice

Are you a painter ? You were not a professional painter?

No before I paint, I draw, with pen, but in centre I draw girls, first time I try with brush. It's like a story, I speak about Palestine. Sky, birds.

It is really nice. It is a pity you are unable to practice it more because you are really talented.

I like paint, but here no money to buy.

Fatma, Palestina, familie

Wat zou je willen kopen?

Iets om te schilderen...

Je hebt het nog niet gekocht?

Nee.

Waarom niet?

Beetje bij beetje volg ik de uitgaven op dit moment. Ik stel prioriteiten.

Manuela, El Salvador, alleenstaande moeder

Buitenshuis sporten

De belangrijkste activiteit waar bewoners zich mee (willen) bezig houden is sporten. Zoals Sonja en Ghesu aangeven, zorgt sporten voor afleiding en rust.

Oké. Op dit moment wil ik graag naar de sportschool gaan, zulke dingen om een beetje af te leiden en ook iets te doen.

Sonja, Venezuela, alleenstaand

And are you able to sleep well?

I started sport when I started to have stress. I started sport for the sake of overcoming this problem. Now I am better.

Ghesu, Eritrea, alleenstaand

De twee sportfaciliteiten die het vaakst ter sprake kwamen, waren het zwembad en de fitnessclub. Wederom geldt dat individuele opvangstructuren op heel verschillende manier omgaan met het terugbetalen van sportactiviteiten. Zo geven sommige LOI's bijvoorbeeld een vast bedrag dat bewoners zelf kunnen spenderen, terwijl andere de effectieve gemaakte kosten terugbetalen. Bij zwembaden is de kostprijs doorgaans beperkt en kan men per beurt betalen of een meerbeurtenkaart kopen.

You said that you do swimming ? Did you do this before you came to Belgium ? And where do you go swimming now ?

I have never lived in Palestine; I do the swimming here. In Dendermonde. I visited Palestine only once.

You go to the pool here ?

Yes, yes, I have a subscription.

And how often do you go ?

Sometimes I go every day, sometimes I go once a week, it depends on my mood.

Ekrem, Palestina, alleenstaand

The OCMW they gave me a card for the pool. I go every 3 or 4 days. For example today when you saw me, I was coming back from there, I went there at 12 and I do that to keep myself occupied.

Ibrahim, Palestina, alleenstaand

In heel wat opvangcentra is er een lokaal voorzien met fitnessstoestellen. In de individuele opvang zijn bewoners echter aangewezen op private clubs. Bij dergelijke fitnessclubs wordt vaak gevraagd om een jaarabonnement te nemen. Bewoners die een activiteitenbudget per maand krijgen, kunnen de totale som vaak niet in één keer betalen. Bovendien zijn ze onzeker over de termijn waarop ze in de individuele opvangstructuur zullen blijven, waardoor het moeilijk voor hen is om langetermijn engagementen aan te gaan.

Ik heb gehoord dat je normaal ook per 6 maanden een vrijetijdsbudget krijgt van 60 euro. Heb je dat budget al gekregen van het OCMW? En wat heb je daarmee gedaan?

Ja, ik heb het ontvangen. Maar ik ging naar de sportschool en ze vertelden het me dat het een eenjarig contract moest zijn. Ja. En een jaar is meer, ik bedoel, het is veel geld. Dat is het moeilijke gedeelte."

Sonja, Venezuela, alleenstaand

Heb je een fitnessabonnement?

Ja

Moet je dat zelf betalen of doet het OCMW dat?

Het OCMW. Wij hebben ongeveer 150 euro per jaar per persoon voor sportactiviteiten.

Is het voldoende om het abonnement van de fitness te betalen?

Ja, omdat we twee personen hebben ingeschreven, is het goedkoper. Goedkoop. Ja, omdat we twee personen hebben ingeschreven, is het goedkoper. Goedkoop. Maar vorig jaar, en het jaar daarvoor, mochten we niet naar de fitness want het was heel duur. Dus we wisten niet of ze ons iets konden geven om het te betalen tenminste één keer per jaar. Dus werd ons niets toegewezen.

Carolle, Venezuela, familie

Inspraak

Met de dimensie van 'inspraak' wordt verwezen naar de mate waarin een persoon betrokken is bij de beslissingen die een impact hebben op zijn leven. In vergelijking met een collectieve opvangstructuur is het dagelijks leven van een bewoner in de individuele opvang minder gereguleerd, waardoor de potentiële reikwijdte van de inspraak ook beperkter is. Ondanks de grotere zelfstandigheid, ondervinden bewoners toch dat hun vrijheid ingeperkt wordt zonder dat ze dit zelf kunnen bepalen. Dit komt ondermeer tot uitdrukking in relatie tot het huishoudelijk reglement van de opvangstructuur en de mogelijkheden om zich de opvangplaats toe te eigenen.

Kennis van rechten en plichten

Meerdere bewoners haalden tijdens de interviews aan dat ze bij aankomst in de individuele opvangstructuur een huishoudelijk reglement hadden moeten ondertekenen. Dit reglement was soms niet opgesteld in een taal die ze konden lezen en er werd geen tolk voorzien om de inhoud uit te leggen.

Did you sign any house rules when you came here?

I signed, yeah. He gave me such papers in Nederlands.

And did you understand it?

I don't. But they try to, this is a rule, mostly they will give you a copy of Nederlands, and you try to understand. You try explain something, at least I can have some hints, you try to explain in English and see where I can get. Mostly, it will be pass, pass, some points... That is good. Without rule, there is no. At least you will get some of this rule, and then you will be accepting and then as it's explained, you have sign and they gave me some documents of this is rules. If you want I can show you.

Johannes, Eritrea, alleenstaand

And here unfortunately are, we have three things. The first, when you're illiterate in Dutch, you don't use the right Dutch, you're looked down at and you're not treated well. After that, the second thing is that you don't, you never know your rights and duties.

Mohammed, Palestina, alleenstaand

Het niet begrijpen van het huishoudelijk reglement wordt ervaren als een vorm van uitsluiting. Bewoners hebben aldus het gevoel dat ze niet betrokken zijn bij de regels die hun dagelijks leven bepalen. Meer algemeen vertaalt dit zich in een gevoel dat bewoners de regels ook niet kunnen veranderen. Ze worden geconfronteerd met regels die ze zelf niet gekozen hebben. Zoals Mariam zegt in relatie tot de budgetten die ze krijgt:

In my opinion this amount of allowance is not sufficient. It is not enough, but it is already decided by the authorities, we can't say anything. But in my view, in my opinion this amount is not enough.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Ekrem verwoordt een gelijkaardige gedachte. Zijn situatie laat hem naar eigen zeggen niet toe om inspraak te hebben in de regels die zijn dagelijks leven bepalen. Hij is ondergeschikt en overgeleverd aan beslissingen van anderen.

In our situation I would say, we don't have the capacity or the possibility to imagine that we are able to change and I don't feel that I know able to do it or what to do.

Ekrem, Palestina, alleenstaand

In geen enkele individuele opvangstructuur werd een inspraakorgaan vastgesteld om bewoners op structurele wijze te betrekken. Wat hier het dichtst in de buurt bij kwam, was een suggestie-brievenbus die door assistenten in het LOI opgehangen werd zodat bewoners daar hun opmerkingen konden posten.

Last time there is an open inbox there, at the reception, there is an office, empty reception place, there is a suggestion box there. Whatever you have suggestion you write there. They will be hearing you if you what you have problems. If you can tell. (...) Sometimes you don't have confidence to say, or you worry, you can write in suggestion box...

Johannes, Eritrea, alleenstaand

Thuisgevoel creëren

Een concreet voorbeeld van het gebrek aan inspraak bij regels die het dagelijks leven bepalen, is het aanbrengen van veranderingen aan de opvangplaats. Ibrahim uit Palestina wou zijn leefruimte herinrichten en vroeg daarvoor de toestemming aan zijn maatschappelijk werker, die weigerde.

I asked and they said I wanted to change the sofa but they said it's not possible.

From the LOI?

Yes. I changed the decoration here. I wanted to change a bit more but. It cost me 250 euros. I was eager to arrange the place because this is my thing, this is the thing that I love but they said it is not allowed to arrange the place.

Ibrahim, Palestina, alleenstaand

Ibrahim werd door deze afwijzing geconfronteerd met het feit dat de opvangplaats niet zijn thuis is. Het blijft de individuele opvangstructuur die uiteindelijk beslist wat mag en niet mag. Omdat sommige bewoners sterk doordrongen zijn van dit besef dat ze in andermans eigendom verblijven, doen ze zelfs geen moeite om de opvangplaats gezellig in te richten.

Natuur

Omdat individuele opvangstructuren verspreid zijn over het hele land, zijn er grondige verschillen in de omgeving. Sommige bewoners wonen in een rurale omgeving met veel groenruimte, terwijl anderen net stedelijk wonen. Hoewel niet alle geïnterviewden er even veel belang aan hechten, geldt in het algemeen dat toegang tot natuur in de ruime zin positief geapprecieerd wordt omwille van twee redenen. Enerzijds biedt de natuur een bron van rustgevende activiteiten. Anderzijds zijn er bewoners die graag zorgen voor planten en dieren.

Rustgevende activiteiten

Bewoners appreciëren de aanwezigheid van groenruimte in hun omgeving. Dit kan gaan van een parkje in een stedelijke omgeving tot de aanwezigheid van bossen.

Wat vind je van de buurt? De natuur en zo?

Het is ongelooflijk. Je gaat naar een plek, natuur, je gaat naar een andere plek en er is opnieuw natuur. Belangrijker dan wow. (...) Er is ook veel natuur. Iets anders. We gaan naar het kanaal. We zien daar ganzen en eenden. Het is allemaal heel mooi.

Alienda, El Salvador, familie

Eén van de activiteiten die bewoners doen, is gaan wandelen omdat dit hen tot rust brengt. In de woorden van Tim:

Euh, wandelen. Ik hou van wandelen, vooral waar het groen is. Ik hou van deze omgeving hier. Het is hier vrij stil en je voelt dat er een aangename sfeer is.

Tim, Venezuela, alleenstaand

Ouders met kinderen hebben op hun beurt graag de aanwezigheid van parken en groenruimte zodat ze af en toe met de kinderen buiten kunnen spelen.

So as they are children, they can be disturbers or they can be active or having active moments, so there is no any problem with this behavior. And they can also go across the road to the park when they want to make some enjoyments or walk.

Aliat, Eritrea, familie

Doorgaans zijn bewoners aangewezen op publieke buitenruimte omdat de individuele opvangstructuren geen eigen tuin hebben. In uitzonderlijke gevallen deelt men een tuin met andere bewoners. Fatma is bijvoorbeeld blij dat haar kinderen in de tuin van het LOI kunnen spelen. De tuin is in de zomermaanden ook een ontmoetingsruimte voor medebewoners.

We have a small garden.

For the whole building ?

For these three apartments. Four singles only. All people come here. It's private for the CPAS. So there is this private yard and it is directly behind the building, so if we want to do some bbq or take the kids to play.

And you told me that you liked the garden. With the children, you go out and play in the garden, you said something about bbq's ? Do you make use of the garden a lot and is with the other people from the building ?

Not often in the winter but for now yes, sometimes we use it, recently we had a shared bbq with our neighbour and two days ago I went with the bikes of my kids. There is another park on the other side of the street and it is bigger and much better and there are some toys and playground. Kids can run and play with all of that. We would go there sometimes because it is still closer.

Fatma, Palestina, familie

Zorgen voor planten en dieren

We stelden vast dat er ook bewoners zijn die graag zorgen voor de natuur. Dit kan bijvoorbeeld gaan over het zorgen voor planten. Zo vertelt Ibrahim:

I would not mind spending all my time arranging flowers. I would not get bored because it's the most that I love in my own life. It's not only about the money and it's my profession but it's a real hobby (...) I'm one of those people who hates to sit unoccupied, going around just to try to keep myself busy. Sometimes I go outside and I bring my scissors and I would arrange the flowers on the street just to enjoy myself.

Ibrahim, Palestina, alleenstaand

Het ontbreekt Ibrahim echter aan de nodige financiële middelen om zijn passie voor planten en bloemen in de praktijk te brengen.

Sommige bewoners zouden ook graag een huisdier hebben. Zo vroeg Rabi aan zijn maatschappelijk werker de toelating om een huisdier te nemen, maar die weigerde.

The simplest thing that I asked her, to allow me to bring a pet to my room, but she refused. She said it's prohibited.

Rabi, Palestina, alleenstaand

Niet alle bewoners willen echter een huisdier, aangezien in sommige landen het houden van huisdieren eerder ongebruikelijk is. Alienda uit El Salvador vertelde bijvoorbeeld dat honden in haar land op straat leven en dat ze zich verbaasde over de zorg die Belgen aan hun hond besteden.

Het zorgen voor de honden. Er lopen geen honden in de straat. De liefde die er is voor huisdieren in het algemeen. De cultuur hier is best interessant.

Alienda, El Salvador, familie

Samengevat

Het welbevinden van een persoon is een erg complexe aangelegenheid. In de tien voorgaande paragrafen werd een overzicht gegeven van hoe bewoners van individuele opvangstructuren zich voelen en hoe ze in het dagelijks leven functioneren. Doordat er een selectie gemaakt werd van bewoners die zich nog in procedure bevonden, kan een vergelijking gemaakt worden met het welbevinden van bewoners in de collectieve centra. Het beeld dat bewoners van collectieve centra hebben, is in het algemeen eerder negatief. Ze appreciëren vooral de fysieke veiligheid die het centrum biedt, maar staan bijvoorbeeld negatief tegenover hun grote afhankelijkheid van de dienstverlening in het centrum en de kwaliteit van de woonvoorzieningen. Bij bewoners in individuele opvangstructuren merken we globaal genomen een veel positiever beeld van de opvang. Er zijn twee dimensies in het bijzonder die opvallen, met name de integriteit en zelfstandigheid. Wat bewoners aan de individuele opvang appreciëren, is dat ze een eigen plaats hebben waar ze vrij kunnen zijn wie ze willen zijn. Ze zijn niet afhankelijk van anderen voor dagelijkse activiteiten en kunnen daardoor opnieuw bijvoorbeeld zorgende taken opnemen, voor zichzelf en voor andere familieleden.

Er zijn enkele dimensies van welbevinden waar het onderscheid tussen een individuele en collectieve opvangstructuur niet zo uitgesproken is, met name de veiligheid, toegang tot gezondheidszorg, zingeving, inspraak en natuur. Belangrijk is dat er echter ook dimensies zijn waarop de individuele opvang minder positief onthaald wordt. Dit zien we vooral bij de dimensies van toebehoren en ontspanning. In de individuele opvang worden bewoners aan zichzelf overgelaten om aansluiting te zoeken bij sociale groepen of om ontspannende activiteiten te starten. De soms afgelegen ligging van een opvangstructuur, het beperkte aantal landgenoten of gelijkgestemden in de directe omgeving, de taalkloof met het reguliere activiteitenaanbod en de beperkte financiële ruimte maken dit echter geen evidente aangelegenheid. Daarnaast stellen we een duidelijke tweespalt vast tussen bewoners voor wat betreft de beleving van de dimensie geborgenheid. Families met kinderen kunnen in de individuele opvang opnieuw een meer natuurlijk gezinsleven opnemen, waarbij de ouders voor de kinderen zorgen door bijvoorbeeld te koken, en waarbij ouders en kinderen een aparte slaapkamer hebben. Voor alleenstaande personen ligt geborgenheid moeilijker. Een individuele opvangstructuur biedt hen minder ontmoetingskansen met anderen, waardoor zij zich sneller eenzaam voelen.

Als we specifiek stilstaan bij de mate waarin de individuele opvang bijdraagt aan de perceptie van bewoners dat ze geïntegreerd zijn in de lokale gemeenschap, dan stellen we vast dat de meerwaarde beperkt is. Wat structurele integratie betreft, dienen bewoners in de individuele opvang voor zichzelf te zorgen, wat betekent dat ze zich beter kunnen oriënteren in de samenleving. Echter, dit leidt er niet toe dat ze bijvoorbeeld meer aan het werk zijn. Hun financiële afhankelijkheid van de opvangstructuur blijft groot. Daarnaast is er geen duidelijke voorkeur van bewoners om in de gemeente van hun individuele opvangstructuur te blijven, tenzij die in een stad gelegen is. Na het bekomen van hun statuut willen de meeste bewoners verhuizen naar een plek waar ze denken dat er meer tewerkstellingskansen zijn of waar meer landgenoten wonen. Wat de culturele oriëntatie betreft, valt op dat bewoners meer systematisch dan in de collectieve opvang taallessen volgen. Toch stelt dit hen niet in staat om aan te knopen bij de lokale gemeenschap. Daarvoor is hun taalniveau te beperkt. Een taalkloof speelt de meeste bewoners ook parten om hun sociaal netwerk uit te bouwen. Wat het voor bewoners in de individuele opvang uiteindelijk ook moeilijk maakt om te integreren, is het feit dat de ze nog niet erkend zijn. Zelfs bij personen met een hoge erkenningskans, blijft de onzekerheid over de toekomstperspectieven in België een belangrijke factor.

Hoofdstuk 4 - Dynamisch welbevinden

Hoe bewoners zich voelen en functioneren in de individuele opvang wordt beïnvloed door de interactie tussen hun individuele kenmerken en wat hierboven de institutionele kenmerken van de opvangstructuur werd genoemd. Deze verschillende factoren beïnvloeden maar determineren het welbevinden niet. Bewoners beschikken over een mate van vrijheid om te bepalen hoe ze op hun situatie reageren. Hun actorschap toont zich in verschillende gedragspatronen. Het gaat om aanvaarding, aanpassing, terugtrekking of tegenstand. Net zoals bij bewoners in de collectieve opvangstructuren werd vastgesteld dat aanvaarding veruit het meest dominante gedragspatroon is dat bewoners vertonen. De andere gedragspatronen werden in de individuele opvang minder geobserveerd. Dit heeft te maken met de meer positieve inschatting van de opvangsituatie.

4.1 Aanvaarding

In de individuele opvang staan bewoners in het algemeen relatief positief tegenover de opvangstructuur. Het meest dominante gedragspatroon bestaat erin dat bewoners hun situatie aanvaarden en de opvang beschouwen als voldoende aangepast aan hun individuele situatie. Aanvaarding kan op verschillende manieren tot uitdrukking komen. Bij de eerdere studie in de collectieve opvang werden er vijf varianten onderscheiden, met name aanvaarding uit noodzaak, uit normbesef, uit dankbaarheid, uit relativering en uit hoop. Elk van deze varianten vinden we ook terug in de individuele opvang, al komt aanvaarding uit dankbaarheid in vergelijking het sterkst naar voor. In collectieve opvangstructuren aanvaarden bewoners de opvangcondities vooral uit noodzaak omdat ze geen alternatief zien.

Uit dankbaarheid

Onder bewoners in de individuele opvang heerst er een sterke dankbaarheid voor de opvangplaats die men gekregen heeft. Bewoners zien het als een kans van de overheid en soms ook als een zegen van God. Hieronder volgen enkele citaten ter illustratie:

Wow. Echt waar, wij zijn heel dankbaar. Ik heb veel respect voor ze want het zijn kwaliteitsmensen. Of beter gezegd, behulpzame mensen. Je kan zien dat het de persoon niet uitmaakt waar je vandaan komt. Het zijn goede mensen. (...) Hier in het huis? Nee, ik ben heel tevreden en dankbaar. Of beter, ik vind heel eerlijk dat ik veel goede zaken heb gekregen van het systeem. Ik kan over niets klagen.

Manuela, El Salvador, alleenstaande moeder

Goed, ik ben dankbaar. Het valt niet mee. Het is niet gemakkelijk om aan de slag te gaan en alleen te zijn. Maar goed, hier hebben we zin om eraan te beginnen. Wat we het liefste willen we beginnen met de taal te leren om te kunnen communiceren, want dat is heel moeilijk. Dat maakt het moeilijker, maar voor de rest gaat alles goed, we voelen ons goed.

Emilia, Venezuela, familie

We hebben de kans gekregen om hier naar deze sociale woning te gaan, om ons in een beetje een betere situatie te bevinden, en we hebben die gegrepen. Dus bedankt om ons de kans te geven om te tonen dat we zorgzaam zijn, want zoals hen gaan wij voor het huis zorgen. Wij zijn heel dankbaar en tevreden, gelukkig om dichtbij te zijn...

Diego, El Salvador, familie

Het gevoel van dankbaarheid gaat soms gepaard met een soort schuldgevoel omdat men weinig kan terugdoen in ruil voor de opvangplaats die men aangeboden krijgt. Bewoners zouden graag op één of andere manier een bijdrage leveren in ruil voor wat ze krijgen. Manuela en Tim formuleren het als volgt:

Want we zijn echt heel, heel dankbaar. Ik ben het systeem zeer dankbaar, maar om op een bepaald punt bij te dragen zou... om op een bepaald punt een deel bij te dragen van wat men ons geeft. Dat deel teruggeven, en helpen daar waar kan. En anders, vraag het aan mijn zoon, die is aan het rondhoren hoe je assistent kan worden.

Manuela, El Salvador, alleenstaande moeder

Ik zou zeggen, zodat iedereen een beetje verantwoordelijkheid neemt en zodat we iets doen voor de instelling (Fedasil), om geen misbruik te maken van de hulp die ze ons geven. Want eerlijk gezegd is het iets dat je in geen enkel ander land ziet, tenminste niet in Zuid-Amerika.(...) Dus wij zijn hier. Ze geven ons een plek om te wonen. Ze geven ons geld om eten te kopen, ze kleden ons bijna aan. Dus, oei, wat dragen we bij? Niets.

Tim, Venezuela, alleenstaand

Tevens stellen bewoners zich nederig op uit respect voor de gastvrijheid die hen wordt aangeboden. Ze zouden het bijvoorbeeld ongepast vinden om extra eisen te stellen en houden hun verwachtingen naar eigen zeggen bewust laag.

How do you feel about the amount of the allowance that you get from the OCMW?

I think it is what they can give us only, and we have to try to use them wisely. We believe the government is giving us what he or it can give us, and we have to use this amount wisely, economically.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Nee, wij zijn niet veeleisend, toch? Wij verwachten geen huis of appartement. Het enige wat we echt hopen, is een beetje comfortabeler te wonen, meer dagen te kunnen studeren of een aparte school, zoals we al zeiden, hè... Verwachtingen, als we de basisbenodigdheden hebben en ons comfortabel voelen.

Diego, El Salvador, familie

Uit relativering

De dankbaarheid voor de individuele opvang komt enerzijds voort uit de vergelijking die bewoners maken met hun leven in het land van herkomst of tijdens de vlucht. In vergelijking hiermee is de opvang in België veel beter. In de woorden van Mergia:

And what is it that gives you strength in life?

My current freedom. In relation to my previous life, now I have freedom. This motivates me to overcome all challenges and to arrive at a certain stage in the future.

Mergia, Eritrea, alleenstaand

Toch zijn er ook bewoners voor wie de levensstandaard lager ligt dan vroeger, maar die hun huidige situatie echter relativeren vanuit de erkenning dat ze ondertussen asielzoekers geworden zijn.

Is there anything you don't like about this house?

Yeah, I am now in a private house, but it cannot be the same as my house it was in Eritrea. But considering my current status it is a good place. It is not the same as my previous private life.

Would you say that you feel at home here?

Really it is not comparable to my previous life, that is when I was at home. But considering my life, my current life as a refugee, I find myself in a good situation. But in comparison to my stable previous life, it is not the same.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Anderzijds vergelijken bewoners vooral ook met het opvangcentrum waar ze eerder verbleven. Het contrast met een collectief opvangcentrum is vaak dusdanig groot, dat bewoners in de individuele opvang extra dankbaar zijn.

Just one last question about your room and then we can move on to other questions. How do you find the size of your room?

It's ok, if you compare with others. If you see, if I, from my opinion, I can have some villa. Comfort, who doesn't like comfort. But when you compare from where you are coming and how you are living before, it's better I say, it's ok enough. My bedroom there, my fridge also, it's enough. So just, when you are not living as a group, alone, you can move here whatever, you can go naked, you can go, nobody sees, it's privacy. It's privacy better, I like privacy.

Johannes, Eritrea, alleenstaand

It worried me, the previous center. It was not with our consent, you know what I have to all the movement organized by the center managers was not with our consent, or it was not done with my willing.

Maria, Eritrea, alleenstaande moeder

Uit normbesef, noodzaak en hoop

De andere varianten van aanvaarding kwamen amper aan bod. Ten eerste aanvaarden weinig bewoners hun opvangsituatie omdat ze zich hiertoe verplicht voelen. In collectieve centra gaven sommige geïnterviewden aan dat ze de wet moesten respecteren en zich dus dienden neer te leggen bij de wettelijk voorgeschreven opvang. Fatma's beleving komt in de buurt van aanvaarding uit normbesef:

What did you think of the house rules ? Did you think it is okay ? Do you have any doubts with some rules?

This is the rule of the CPAS and I have to respect this rule.

But for the rest, everything is provided for ?

They take care.

You mean CPAS ?

Yes CPAS, take care for the house, good with us.

You are happy with them ?

Yes, because we respect the rules. Here who would follow the rules and respect them, they want straight a commitment to all the obligations that we cared off.

Fatma, Palestina, familie

Als bewoners hun situatie uit noodzaak aanvaarden, hebben ze het vaker en vooral over het verblijf in België dan over de specifieke kenmerken van de opvangplaats.

I may not feel at home but I believe I should make myself here at home but I have no other choice. At the end this is my house. Good or bad, this is the house that I live in. So I would say that sometimes happiness could be in your hands and you would have to decide to be happy. For example this country is not my home but I consider or I deem this country as my home because I've got no other choice and you know about Gaza and you know it is no longer useful for us.

Ibrahim, Palestina, alleenstaand

Ten slotte aanvaardt een deel van de bewoners hun situatie in de individuele opvang als een tijdelijke situatie. Ze hopen dat het een overgangssituatie is naar een eigen woning.

Do you like living here?

If especially I get my paper quickly, I am happy with how I'm living now. Just my concern or the thing that I am waiting eagerly is to get my paper quickly. Otherwise living here is not a problem, I am living here well.

Mariam, Eritrea, alleenstaande moeder

Wat vind je van de tijd die je in de opvangcentra doorbrengt? Wel, dat is voor ons nu bijna een jaar... (...) Ik zeg altijd het is niet slecht want ze helpen ons op een zekere manier om ons voor te bereiden voordat we hier kunnen vertrekken... Om zelfstandig te zijn. De tijd die we wachten helpt ons om te studeren voor... terwijl we niet het echte leven ingaan, zoals we zeggen.

Diego, El Salvador, familie

4.2 Terugtrekking

Net zoals in de collectieve opvangstructuren is terugtrekking het tweede meest voorkomende gedragspatroon. We stellen vast dat er bewoners zijn die zich bij aankomst in de individuele structuur terugtrekken omdat ze nog onwennig zijn. Er zijn echter evenzeer bewoners die zich aanvankelijk openstellen, maar die zich na verloop van tijd terugtrekken, bijvoorbeeld na negatieve ervaringen met medebewoners. Van de drie varianten die in eerder onderzoek onderscheiden werden, komt vermijding het meest voor in de individuele opvang.

Vermijden

Een eerste variant van terugtrekking bestaat erin dat bewoners sociaal contact vermijden en zich afsluiten van de buitenwereld. Dit gebeurt in verschillende gradaties. De vermijding begint met zich af te zonderen van anderen.

I have many many friends and I used to be in contact with them. But I cut off all my relationships and I have been caring exclusively about my family. Because the family is everything and you will always expect that you will receive a call telling you that you lost another son or something happened to a member in your family, so actually my friends call me they say come, let's see you. But I cut off all my relationships, I used to be very social, I'm a social person, I love to socialize particularly I love kids, but I cut off all my relationships. I've been like that for a while.

Ibrahim, Palestina, alleenstaand

De vermijding vertaalt zich vervolgens in bewoners die zelden of nooit de individuele opvangstructuur verlaten.

Do you go outside the apartment a lot ?

Des problèmes personnels par exemple. Moi j'ai resté trois jours dans l'appartement, je ne sors pas, de temps en temps, trois jours, je ne sors pas.

Ekrem, Palestina, alleenstaand

Is it nice to live in a city like this ?

We don't go out, we don't leave our house. We have friends in Antwerpen and we visit them. But here, we don't go out, so we don't have an opinion.

Abied, Palestina, familie

Meestal ga ik 's ochtends naar mijn cursus Nederlands. Dan kom ik hier. Ik kook. En als ik 's middags iets te doen heb, ik bedoel, eten kopen of ik weet het niet. Voor de rest ben ik altijd hier. (...) Ik ga gewoon niet naar de cursus in het weekend, voor de rest niets. Ik ben hier altijd."

Sonja, Venezuela, alleenstaand

Bij bewoners die een woning met anderen delen stellen we vast dat men zich ten slotte opsluit in de eigen kamer en amper in de publieke delen van de woning komt.

Nou, eigenlijk. Iedereen hier, we zijn niet zoals we de meubels zo veel gebruiken. Maar, ik bedoel, ik weet het niet, ik ben hier nooit echt. Ik ben altijd in mijn kamer, ik ben altijd een beetje alleen. Ze zijn altijd een beetje uit elkaar.

Sonja, Venezuela, alleenstaand

First, when I said that I don't go out, I meant the living room. So I go out, outside but I come directly to my room. I don't interact with the people here in the apartment, I don't talk to T. or with the other guy because I prefer my own solitude. The OCMW they gave me a card for the pool. I go every 3 or 4 days. For example today when you saw me, I was coming back from there, I went there at 12 and I do that to keep myself occupied because before I had issues when I first came because they referred me to a psychologist and the psychologist told them that he should not stay on his own because at the beginning, I would prefer to stay on my own for 24h and I would be crying and shouting and prefer to be on my own. So because of that they gave me this card to keep myself occupied."

Ibrahim, Palestina, alleenstaand

De meest extreme vorm van deze vorm van vermijding komt tot uiting in het gedrag van Rabi. Hij draaide zijn dagritme om en leeft 's nachts. Zo leeft hij een parallel leven:

How many people do you share your house with, what are the communal areas, and what do you like about it and what don't you like about it, what would you like to change about the house?

I wish to leave this place today, before tomorrow. Sometimes I'm having hallucinations in the room, and sometimes I would go to the toilet and I would forget to clean after and I would not even be able to recollect when I did go to the toilet, because I feel like I'm not at control of what I'm doing. And most of the times I would hear sounds in the night and I would not know the source of these sounds and I asked my assistant before if someone was killed in this room before or if something particular happened in this room, but she did not answer me. So what I would do is that I would stay awake until the sun rise and then I would sleep, because I would feel safe or I would feel that I'm controlling my environment.

Rabi, Palestina, alleenstaand

Verstrooiing en verdringing

Een andere manier om zich terug te trekken, is door verstrooiing op te zoeken om niet bij de situatie te moeten stilstaan. Er zijn bewoners die aangeven dat ze iets om handen moeten hebben om de tijd te doden. In de collectieve centra doen bewoners daarom vaak gemeenschapsdiensten. Zoals eerder besproken, zijn er in de individuele opvang heel wat drempels te overwinnen om activiteiten te vinden. Bewoners vinden vooral verstrooiing in ontspanningsactiviteiten, al zijn er ook bewoners zoals Esteban die vormingen volgen.

Ik ging vroeger naar het zwembad. Ik zeg het je, voor de winter. Voordat ik de elektriciteitscursus deed. Maar toen kwam de elektriciteitscursus, ik eindigde die op 20 december. Ik heb besloten om te rusten. Maar op dit moment heb ik niet gekeken, ik weet niet of ik naar de sportschool moet gaan of doorgaan met zwemmen. Ik ben altijd al een zwemmer geweest. De tijd verstreek toen ik mezelf wilde afleiden, weet je?

Esteban, Venezuela, alleenstaand

Een laatste variant van vermijding bestaat erin te verdringen wat de situatie is waarin men leeft. Hamid legt uit dat hij 'doet alsof' hij een normaal leven heeft en niet wacht op een beslissing in zijn asielpprocedure. Zijn manier om met de stress van de onzekerheid om te gaan is verdringing.

So yes you could see that this would stress me even more, but still we would plan our live here as if we are staying here forever. The schools, the kids, everything, also the medical treatment.

Hamid, Palestina, familie

4.3 Aanpassing

Het derde gedragspatroon is aanpassing en vereist in het algemeen meer inspanningen van bewoners. Dit gedrag is in de individuele opvang meer aanwezig dan in de collectieve centra. De grotere zelfstandigheid van bewoners en de meer gunstige opvangcondities maken dat bewoners makkelijker hun gedrag aanpassen om hun opvangsituatie af te stemmen op hun behoeftes.

Investeren

Een eerste vorm van aanpassing bestaat erin dat bewoners investeren in de opvang of in zichzelf om het meeste te halen uit de opvangsituatie. Voor Esteban, die ook in de vorige paragraaf aan het woord kwam, is het volgen van een vorming niet alleen een tijdverdrijf. Hij ziet de tijd in de opvang ook als een kans om zichzelf bij te scholen en zich voor te bereiden op zijn toekomstig leven. Hij versterkt aldus zijn competenties, ondanks dat hij in onzekerheid leeft.

Ik wil hier niet de hele tijd afhankelijk van zijn, dus natuurlijk... Ik wil profiteren van het moment en de gelegenheid, weet je? Om een cursus te volgen waarvan ik weet dat ik kan werken, iets wat ik leuk vind. Nou, niets, daar heb ik van geprofiteerd. Ja, maar voor mij wel. Ik heb bijvoorbeeld opgezocht, ik heb me aangemeld bij de VDAB. Natuurlijk met een beetje hulp van mijn school (?). Er is ook als assistent, je weet wel, hun gids/begeleiding voor studenten. Via hen hebben ze me daar bij de VDAB ingeschreven. Ik had een afspraak. Ik heb de hele procedure gedaan. Maar maak je geen zorgen, ik was een van de beste van de klas.

Esteban, Venezuela, alleenstaand

Esteban is niet de enige die het meeste wil maken van de situatie. Ook Aliat wil graag een vorming volgen en hoopt dat zijn kinderen in België een goede opleiding zullen krijgen.

Then just two last questions. The one is: what would you like to realize in the near future?

*If it would be possible, if I get my document *unclear* I would think to send my children to their respective schools while I go to a school where I can get training for good profession, which in turn can give me good benefit. I would take a training or opleiding.*

And do you already know what you would like to do?

Yeah in fact I cannot say fully something, but in any machine operator, in any machine as an operator. Once I master, I know, I believe a language is very important to achieve these things. If I also do this, then I want to take an opleiding of machine operators.

Aliat, Eritrea, familie

Optimaliseren en organiseren

De belangrijkste aanpassingen die bewoners doen, hebben betrekking op hun dagelijkse zorgen, zoals bijvoorbeeld inkopen doen. Eerder kwam al aan bod hoe bewoners het meeste proberen halen uit het beperkte leefbudget dat ze ter beschikking hebben. Ze optimaliseren hun budget door bijvoorbeeld heel actief op zoek te gaan naar kortingen, door in grotere hoeveelheden te kopen of door in goedkopere winkels te shoppen. Dit vereist doorgaans heel wat planning en organisatie. In onderstaand citaat vertellen Fatma en Hamid bijvoorbeeld hoe ze hun hele sociaal netwerk inschakelen om bepaalde etenswaren aan een voordelige prijs te bekomen.

It is those relationships that made it possible for us to know about all these different activities and also stores. The social assistant would come here and would see all those ingredients and food we ordered, and she would think it is Colruyt, but no, there are many many places we rely on. Many different things, cheaper. Discounts and the ability to follow many different choices is partly because of our social network. We are having this network and we are discovering things, and sometimes we might feel that we are discovering things that even Belgians or people who have been living here for decades even don't know about. We don't only have Palestinian and Syrian friends, also Djibouti, Yemen, Somalia. These social relations make us of course less worried.

Fatma & Hamid, Palestina, familie

4.4 Tegenstand

Het laatste gedragspatroon verwijst naar een vorm van verzet tegen de opvangcondities. Het is het radicale tegendeel van aanvaarding. Het is niet verwonderlijk dat dit gedrag amper waargenomen werd aangezien bewoners in het algemeen eerder positief waren over hun woonplaats en begeleiding. Bewoners die tegenstand vertoonden, richtten zich vooral op de aanslepende onzekerheid van de asielprocedure. Zo vertelde Mohammed dat hij overwogen heeft om zelfmoord te plegen omdat hij moeilijk om kan met de aanhoudende bureaucratische onzekerheid en de angst voor het welzijn van zijn achtergebleven familie.

And I thought I was going to a kind of heaven in Europe, but unfortunately I was shocked that it is totally the opposite and that what we are having, it exists also here. For example, we suffer in our region from bureaucracy and here it is almost the same. (...) And since then I started to realise that the bureaucracy in Europe is just as the bureaucracy in the Middle East, if it is not even worse. And this slow procession of your governmental procedures maybe is the reason that all Europeans are losing hope. And now today, I came to understand finally why the Europeans are committing suicide. (...) And sometimes my wife for example would tell me that they would have the electricity that day at eight in the evening, so I would take half a pill from my medication to sleep only for a short time, so I wake up, I call them. Maybe all of that is one of the reasons why I considered to commit suicide. This is what led me to go to the psychologist to help me. And adding to all of that, the pressure that I have from the fact that there is family over there and all this details, I have this suffering that I was explaining to you about this interview and the suffering and my environment.

Mohammed, Palestina, alleenstaand

Samengevat

Hoe bewoners hun situatie in de individuele opvang beleven, hangt gedeeltelijk ook af van de houding die ze innemen en het gedrag dat ze vertonen. Bewoners hebben namelijk een zekere marge om met de institutionele opvangcondities en hun eigen individuele kenmerken om te gaan. Hun actorschap blijkt uit de verschillende gedragspatronen die ze ontwikkelen. Wat opvalt in de individuele opvang is de sterke appreciatie en aanvaarding, die ingegeven wordt vanuit een vorm van dankbaarheid. De individuele opvang laat voldoende ruimte voor bewoners om te zijn wie ze willen zijn, althans tijdelijk, waardoor ze vooral accepteren wat hen gegeven wordt. Ook in de collectieve centra was aanvaarding het meest dominante gedragspatroon, maar daar werd dit vooral ingegeven door een gepercipieerd gebrek aan een alternatief.

We stellen vast dat het tweede meest voorkomende gedragspatroon in de individuele opvang erin bestaat zich aan te passen. Bij de collectieve opvang stond terugtrekking op de tweede plaats. In vergelijking met de situatie in een opvangcentrum, beschikken bewoners in de individuele opvang over veel meer hefbomen om creatief om te gaan met hun situatie. Een voorbeeld dat dit illustreert is het feit dat bewoners in de individuele opvang over een groter financieel budget beschikken, waar ze zelf over kunnen beslissen hoe ze dit besteden. Sommigen gebruiken het om bepaalde huishoudproducten te kopen, terwijl anderen sparen voor familie. Door op een bewuste manier met het budget om te gaan, probeert men het eigen welbevinden te verbeteren. Hieruit blijkt dat bewoners veerkrachtig zijn en hun welbevinden positief weten te beïnvloeden. Terugtrekking en tegenstand komen als gedragspatronen zeer zelden voor onder bewoners in de individuele opvang. Dit heeft te maken met de meer positieve inschatting van de opvangsituatie.

Hoofdstuk 5 - een fragiel evenwicht tussen integratie en isolement

Dit rapport vormt het tweede deel van een onderzoek naar welbevinden in de asielopvang. Het doel van het onderzoek is te bestuderen hoe bewoners de opvangcondities in hun dagelijks leven ervaren. Het onderzoek werd uitgevoerd in twee fases, die respectievelijk stil stonden bij de collectieve en de individuele opvang. Hier werden de resultaten van de beleving van de individuele opvang besproken. Omwille van de vergelijkbaarheid werden voor de tweede fase uitsluitend bewoners bevestigd die zich nog steeds in procedure bevonden. Dit betreft enerzijds personen die omwille van hun nationaliteit (en de daarmee gepaard gaande hoge kans op erkenning) aan een LOI werden toegewezen; anderzijds betreft het personen die omwille van hun vermeende kwetsbaarheid aan een gespecialiseerde NGO-opvangpartner werden toegewezen.

In het eerste rapport werd dieper ingegaan op het conceptueel kader van waaruit het onderzoek vertrekt en de specifieke wetenschappelijke insteek en methodologie. Het volstaat hier aan te stippen dat met welbevinden verwezen wordt naar hoe een begunstigde van de opvang zich voelt en functioneert in het dagelijks leven. Dit is een erg complexe aangelegenheid, waar tien verschillende dimensies in kunnen onderscheiden worden, met name (1) veiligheid, (2) gezondheid, (3) integriteit, (4) zingeving, (5) geborgenheid, (6) zelfstandigheid, (7) toebehoren, (8) ontspanning, (9) inspraak en (10) natuur. Hoe een persoon deze dimensies beleeft, hangt samen met de institutionele kenmerken van de opvangplaats, maar wordt evenzeer bepaald door de individuele kenmerken en situatie van een persoon, en hoe iemand hiermee besluit om te gaan. Bewoners hebben een zekere marge om te bepalen hoe ze met de afstemming van de kenmerken van de opvangplaats en hun eigen noden en behoeften omgaan. Ideaaltypisch kunnen vier gedragspatronen onderscheiden worden, met name (1) aanvaarding, (2) aanpassing, (3) terugtrekking en (4) tegenstand.

Kort samengevat, stelt het onderzoek in de individuele opvang vast dat bewoners hun welbevinden in het algemeen eerder gunstig inschatten. In vergelijking met de collectieve opvang, voelen bewoners zich merkbaar beter en ze functioneren ook meer zelfstandig. Omwille van de specifieke kenmerken van de collectieve opvang, was er bij bewoners in opvangcentra sprake van een fragiele balans tussen kwetsbaarheid en veerkracht, die eerder negatief overhelde naar de kant van de kwetsbaarheid. In de individuele opvang is het welbevinden meer in balans en is er bij sommigen zelfs sprake van een positieve kanteling naar veerkracht. Toch betekent dit niet dat het welbevinden van bewoners in de individuele opvang op alle dimensies even goed scoort. Meer bepaald zijn er enkele aspecten aan de zelfstandigheid en het toebehoren die als problematisch worden ervaren. Dit is in het bijzonder belangrijk omdat deze dimensies nauw aansluiten bij één van de doelstellingen van het opvangmodel om via de individuele opvang de integratie van bewoners in de lokale gemeenschap te bevorderen.

In het opvangmodel is individuele opvang in principe voorbehouden voor personen die een statuut om internationale bescherming hebben ontvangen. Zij kunnen genieten van een korte opvangfase in een LOI of bij een NGO om de transitie te maken naar de reguliere samenleving. Er worden echter twee uitzonderingen gemaakt binnen het opvangmodel. Enerzijds kunnen personen die een hoge kans hebben op erkenning (omdat vele van hun landgenoten erkend zijn), reeds voor het bekomen van een statuut toegewezen worden aan de individuele opvang. De veronderstelling is dat een transfer hen meer autonomie zal geven en hen zal stimuleren om zich lokaal in te bedden, met als gewenste uitkomst dat ze op termijn in de gemeente zullen willen blijven. Anderzijds zijn er voor bepaalde kwetsbare profielen specifieke opvangplaatsen gecreëerd die moeten toelaten om beter aan hun specifieke behoeften tegemoet te komen en zo hun zelfstandigheid te vergroten.

De toewijzing aan een individuele opvangplaats komt de autonomie van bewoners ten goede, die voor zichzelf moeten zorgen, bijvoorbeeld door zelf het huishouden te doen. Toch brengt dit niet automatisch met zich mee dat bewoners hierdoor een verlangen ontwikkelen om op langere termijn in de gemeente te blijven die hen werd toegewezen. Bovendien blijven ze uiteindelijk afhankelijk van de materiële en financiële steun die ze van de opvangstructuur bekomen en zijn er bijvoorbeeld geen indicaties dat individuele opvang tot meer financiële zelfredzaamheid via tewerkstelling leidt. Op het vlak van toebehoren stellen we vast dat bewoners in de individuele opvang meer systematisch taallessen volgen. Toch stelt dit hen tijdens deze fase in hun opvangtraject doorgaans nog niet in staat om zich lokaal in te bedden en een sociaal netwerk met Belgen op te bouwen. Ondanks de taallessen blijft de kloof om sociaal te participeren groot, waardoor vereenzaming

dreigt. Heel wat bewoners in de individuele opvang komen in hun vrije tijd, buiten de taallessen, amper buiten omdat ze zich een vreemde in de omgeving voelen.

Ondanks de globaal positieve evaluatie van het welbevinden, is er aldus een duidelijke marge voor verbetering op de dimensies die het meest met integratie te maken hebben. Uit de beleving van bewoners blijkt nu een fragiel evenwicht tussen integratie en isolement, waarbij de balans bij sommigen negatief overhelt. Hoewel zij voor het eigen levensonderhoud instaan, blijven zij uiteindelijk afhankelijk van de opvangstructuur en hebben ze weinig contacten in de Belgische samenleving.

Dit neemt niet weg dat het welbevinden uiteindelijk toch eerder gunstig ingeschat wordt, ondanks de reële dreiging van isolement. Bewoners van de individuele opvang hebben er doorgaans reeds een fase in de collectieve opvang opzitten, waarbij ze na hun transfer een duidelijke positieve evolutie zien in de meeste andere dimensies van welbevinden. Daar waar de collectieve opvang vooral een veilige omgeving bood, wordt de individuele opvang geapprecieerd omwille van de vrijheid en autonomie die ze verschaft. Hieronder staan we kort stil bij elke afzonderlijke dimensie van welbevinden.

1. **Veiligheid:** Individuele opvangplaatsen bieden in het algemeen een nog veiligere omgeving dan opvangcentra, en bewoners hebben geen schrik voor het eigen leven of dat van gezinsleden. Echter, wanneer alleenstaanden een opvangplaats met anderen delen, kunnen onveiligheidsgevoelens ontstaan, in het bijzonder door de afwezigheid van opvangpersoneel dat kan toezien op het naleven van de leefregels.
2. **Gezondheid:** Bewoners zijn vooral erg tevreden dat ze beschikken over sanitaire voorzieningen die ze met niemand (of met hoogstens een beperkt aantal medebewoners) moeten delen. Via de maatschappelijk assistenten is er een goede toegang tot medische dienstverlening. Echter, de toegang tot psychologische hulpverlening verschilt sterk tussen de verschillende individuele opvangstructuren en transfers kunnen gespecialiseerde begeleidingstrajecten onderbreken.
3. **Integriteit:** Bewoners voelen zich vrij in de individuele opvang om te zijn wie ze willen zijn doordat ze ten minste beschikken over een eigen slaapkamer. Ze waarderen de privacy en de rust van een eigen opvangplaats.
4. **Zingeving:** Individuele opvangplaatsen bieden meer opportuniteiten om het dagelijks leven te structureren zoals men dat zelf wil. Bewoners investeren doorgaans sterk in het volgen van taallessen omdat dit hen het gevoel geeft zich nuttig voor te bereiden op de toekomst.
5. **Geborgenheid:** Families met kinderen kunnen in de individuele opvang een meer natuurlijk gezinsleven opnemen dan in een collectief centrum. Bij alleenstaande bewoners is het moeilijker om sociale relaties aan te knopen omdat er weinig ontmoetingskansen zijn. Hierdoor bestaat het risico op vereenzaming.
6. **Zelfstandigheid:** Er wordt van bewoners een grotere autonomie vereist omdat ze zelf verantwoordelijk zijn voor hun dagelijks levensonderhoud. De middelen die zij hiervoor bekomen zijn voldoende, maar laten weinig ruimte over om andere activiteiten te betalen. De individuele opvang biedt weinig kansen om financieel zelfredzaam te worden via tewerkstelling. Ook ontwikkelen bewoners niet vanzelfsprekend een voorkeur om op langere termijn in de gemeente te blijven waaraan ze werden toegewezen.
7. **Toebehooren:** Hoewel de meeste bewoners taallessen volgen, laat hun taalniveau niet zomaar toe om actief te participeren in de buurt en te interageren met de burens. Hierdoor voelt men zich vervreemd van de omgeving waar men woont. Meestal ontbreekt het aan landgenoten en specifieke voorzieningen in de buurt (zoals gebedshuizen, verenigingen, winkels), waardoor bewoners slechts beperkte aansluiting vinden bij culturele of religieuze gemeenschappen.
8. **Ontspanning:** Omdat er door de meeste individuele opvangstructuren geen specifieke activiteiten voor bewoners worden georganiseerd, zijn ze op zichzelf aangewezen. De beperkte financiële ruimte en onvoldoende (taal)kennis om te participeren aan het reguliere ontspanningsaanbod, zorgen ervoor dat bewoners hun vrije tijd vooral thuis doorbrengen.

9. **Inspraak:** Bewoners hebben weinig zeggingschap over de regels die gehanteerd worden door de individuele opvangstructuur. Bovendien gebeurt het dat bewoners hun rechten en plichten onvoldoende kennen doordat deze niet aan hen uitgelegd worden in een taal die ze begrijpen.
10. **Natuur:** Individuele opvangstructuren beschikken zelden over een private tuin of terras en hanteren strikte regels over het hebben van huisdieren. Verder is het niet zo dat individuele opvangstructuren de toegang tot de natuur bevorderen, dan wel afremmen.

Het feit dat er onder de verschillende bewoners een algemene consensus bestaat dat hun welbevinden in de individuele opvang relatief positief is, toont aan hoe belangrijk de institutionele kenmerken van de opvang zijn. In vergelijking met een collectieve opvangstructuur biedt de individuele opvang een makkelijker context met meer opportuniteiten. De grootste meerwaarde schuilt in het individuele karakter van het opvangtype. Op het vlak van de locatie en begeleiding zijn de verschillen met de collectieve opvang minder uitgesproken.

- **Type opvang:** Het individuele karakter van de opvang bij een LOI is de meest doorslaggevende factor die het welbevinden beïnvloedt. In vergelijking met de collectieve opvang wordt het beschikken over een eigen opvangplaats als een bevrijding ervaren. Het is belangrijk te wijzen op de diversiteit tussen opvangstructuren, waarbij sommigen toch vereisen dat bewoners met elkaar belangrijke woonfuncties delen (zoals de keuken, badkamer of leefruimte). Alleenstaanden die een individuele opvangstructuur met medebewoners delen zouden liever een volstrekt private woonplaats hebben.
- **Locatie:** Er is veel onderlinge variëteit tussen de individuele opvangstructuren in termen van hun objectieve afstand ten aanzien van voorzieningen die voor bewoners van belang zijn (zoals scholen en winkels). Net zoals bij de collectieve opvang wordt vastgesteld dat de mobiliteitsopties die ter beschikking staan van bewoners voor een groot deel bepalen hoe die afstand ervaren wordt. De toegankelijkheid van openbaar vervoer is de belangrijkste parameter en er wordt een systematisch verschil vastgesteld tussen de verschillende landsdelen, waarbij in regio Noord meer dan in Regio Zuid aan bewoners een busabonnement wordt gegeven.
- **Dienstverlening:** De relatie tussen bewoners en de maatschappelijk assistenten in de individuele opvangstructuren is eerder oppervlakkig en gericht op een professionele dienstverlening. Bewoners zijn tevreden over de begeleiding die ze krijgen, maar ze zouden graag toch ook een nauwere band opbouwen met hun assistent, in het bijzonder omdat ze maar weinig Belgen kennen en een beperkt sociaal netwerk hebben. Bewoners ervaren hun maatschappelijk assistenten ook als controleurs op hun eigen leven, al blijft dit gevoel minder uitgesproken dan bij de collectieve opvang.

Het gedragspatroon dat de meeste bewoners in de individuele opvang vertonen, is aanvaarding. De positieve appreciatie van de individuele opvangcondities, en de mogelijkheden die de opvang biedt om tegemoet te komen aan iemands noden, maakt dat bewoners zich minder dan in de collectieve centra terugtrekken of tegenstand bieden. In tegendeel, het onderzoek stelde vast dat sommige bewoners net op een creatieve manier aan de slag gaan met de opportuniteiten die er binnen de individuele opvang zijn. Ze tonen zich bijvoorbeeld veerkrachtig door het meeste te willen halen uit de financiële middelen die ze bekomen. Uit de unanieme positieve houding tegenover de individuele opvang mag echter niet afgeleid worden dat er geen verschillen zijn tussen bewoners. De institutionele condities zijn duidelijk een belangrijke context, maar hoe die context ervaren wordt hangt ook af van de individuele kenmerken van de bewoners.

- **Persoonlijke eigenschappen en noden:** Bewoners zijn vooral jong en ambitieus, waarbij sommigen kleine kinderen hebben. Dit genereert bepaalde verwachtingen, bijvoorbeeld rond tewerkstelling en een dynamisch sociaal leven, die niet altijd ingelost kunnen worden. Personen met medische noden bevinden zich zowel bij de specifieke opvang in NGO's als bij de LOI's, maar de omkadering die ze krijgen verschilt. Dit geldt ook voor personen met andere kwetsbaarheidsfactoren, zoals alleenstaande ouders, laaggeletterde bewoners, of grote gezinnen.
- **Contextgebonden risico's en kansen:** Het is opvallend dat de meeste bewoners die op basis van een instructie Hoge Beschermingsgraad aan een individuele structuur zijn toegewezen de exacte reden voor hun transfer niet weten. Onzekerheid over de asielprocedure blijft ook in de individuele opvang een bedreigende factor, net zoals de lange termijn in de opvang een gegeven

vormt. Zolang zekerheid over de toekomst in België uitblijft, is het voor bewoners moeilijk om zich volledig te focussen op het integreren in de Belgische samenleving.

- **Sociaal netwerk:** Familieleden (of de afwezigheid daarvan) spelen een belangrijke rol in het leven in de individuele opvang. Terwijl gezinnen met kinderen een quasi-natuurlijk familieleven kunnen beleven, versterkt de individuele opvang bij alleenstaanden eerder het gemis van andere familieleden en het onvermogen om bepaalde familiale rollen op te nemen. In de individuele opvang wordt het sociaal netwerk van bewoners vaak kleiner doordat er minder ontmoetingskansen zijn met landgenoten of gelijkgestemden.

Temidden de diversiteit aan bewoners tekenen zich uiteindelijk twee algemene patronen af. Het eerste patroon heeft betrekking op het **gezinstype**. Gezinnen met kinderen en alleenstaanden ervaren de individuele opvang op een andere manier.

- Bij **gezinnen met kinderen** stelt de individuele opvang hen in staat een quasi-natuurlijk gezinsleven te beleven. Belangrijke elementen hiervan zijn als ouder alle zorgende taken over de kinderen te kunnen opnemen, alsook beschikken over voldoende persoonlijke ruimte voor elk gezinslid. Het dagelijks leven van gezinnen met kinderen wordt in belangrijke mate gestructureerd door het ritme van de kinderen, in het bijzonder door de school en vrijetijdsactiviteiten. Vaak worden er via de kinderen en hun dagelijkse activiteiten linken gelegd met bijvoorbeeld burens of andere Belgen in de omgeving.
- Bij **alleenstaanden** biedt de individuele opvang hen een plaats om tot rust te komen en gedeeltelijk de controle op te nemen over het dagelijks leven. Omdat er vanuit de individuele opvang weinig activiteiten georganiseerd worden voor bewoners, moeten zij zelf de verantwoordelijkheid opnemen om structuur te geven aan hun dagen. Dit is geen makkelijke aangelegenheid omdat ze slechts beperkte financiële middelen hebben. Daarnaast ontbreekt het hen vaak aan een uitgebreid sociaal netwerk om activiteiten mee te doen. Eenzaamheid is een belangrijke bedreiging, ook wanneer alleenstaanden met medebewoners samenleven.

Een tweede patroon heeft te maken met het belang van **taal**.

- Er wordt enerzijds vastgesteld dat bewoners in de individuele opvang bijna systematisch **taallessen** volgen. Een belangrijk deel van het dagritme tijdens de week wordt gevormd door de lessen. Doorgaans gaat het om de basisniveaus van het Nederlands en het Frans. De tijdsinvestering in taallessen is ondermeer één van de factoren die ertoe bijdraagt dat bewoners niet kunnen werken.
- Anderzijds stellen we vast dat er een belangrijke **taalkloof** ervaren wordt door bewoners om te participeren aan de lokale samenleving. De drempels van de officiële landstalen verhinderen dat bewoners deelnemen aan culturele of andere vrijetijdsactiviteiten, met name diegene die in de eigen buurt georganiseerd worden. Het taalniveau dat bewoners bereiken, volstaat niet om deel te nemen aan reguliere activiteiten. Tezelfdertijd zijn er amper activiteiten in hun eigen taal, bijvoorbeeld georganiseerd door de opvangstructuur. Ook wat tewerkstelling betreft, worden hoge taaleisen gesteld waardoor bewoners vaak niet in aanmerking komen.

Beide patronen sluiten aan bij de resultaten van het eerste deel van het onderzoek naar het welbevinden in de collectieve centra. Daar werd vastgesteld dat de collectieve leefomgeving een bijzondere uitdaging biedt aan gezinnen met kinderen, terwijl er voor alleenstaanden ook opportuniteiten kunnen schuilen in het samenleven met anderen. In de collectieve centra was de taalkloof eveneens een centrale bekommernis, maar de effecten daarvan hadden minder betrekking op het sociale leven van bewoners omdat er in een collectief centrum doorgaans wel personen met dezelfde taal te vinden zijn. Het volgen van taallessen was ook voor veel bewoners in de collectieve centra een bron van zingeving, al werd de tijdsinvestering meer afgewogen ten opzichte van andere activiteiten, in het bijzonder de deelname aan gemeenschapsdiensten.

Bibliografie

- Dagevos, J. (2001). Perspectief op Integratie. Over de Sociaal-Culturele en Structurele Integratie van Etnische Minderheden in Nederland. Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, Den Haag.
- Esser, Hartmut (2009). Pluralisierung oder Assimilation ? Effekte der multiplen Inklusion auf die Ingration von Migranten. *Zeitschrift für Soziologie*, 38(5), 358-378.
- Groeninck, Mieke, Meurs, Patrick, Geldof, Dirk, Wiewauters, Claire, Van Acker, Kaat, De Boe, Ward en Kathleen Emmery (2019). Veerkracht in beweging: Dynamieken van vluchtelingengezinnen versterken. Garant: Antwerpen-Appeldoorn.
- Hinger S. (2020) Integration Through Disintegration? The Distinction Between Deserving and Undeserving Refugees in National and Local Integration Policies in Germany. In: Hinger S., Schweitzer R. (eds) Politics of (Dis)Integration. IMISCOE Research Series. Springer, Cham
- Korac, Maja (2003). Integration and how we facilitate it: a comparative study of the settlement experiences of refugees in Italy and the Netherlands, 37(1), 51-68.
- Kreichauf, René. (2018). From Forced Migration to Forced Arrival: the Campization of Refugee Accommodation in European Cities. *Comparative Migration Studies* (6)7, 1-22.
- Levrain, François en Patrick Loobuyck (2010). Mogen we nog multicultureel denken ? Over diversiteit, sociale cohesie en de integratie-erkenningsparadox. *Ethische Perspectieven* 20(2), 185-199.
- Nussbaum, Martha C. (2011). Creating Capabilities: The Human Development Approach. Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Platteau, Eva; Beckers, Jasmien; Coene, Laurien; Bossens, Nele en Elsa Mescoli (2016). Beleidsevaluatie van de buurtinitiatieven in de open opvangcentra van Fedasil. Leuven/Luik: Kuleuven/ULG.
- Rainbird, Sophia.(2012). Asylum Seeker 'Vulnerability': The Official Explanation of Service Providers and the Emotive Responses of Asylum Seekers. *Community Development Journal* 47(3), 405-422.
- Thorshaug, Ragne. (2019). Arrival In-Between: Analyzing the Lived Experiences of Different Forms of Accommodation for Asylum Seekers in Norway. In: Meeus, Bruno, Arnaut, Karel, and Bas van Heur. *Arrival Infrastructures. Migration and Urban Social Mobilities*. Palgrave Macmillan: Cham, 207-227.
- Valenta, Marko en Nihad Bunar (2010). State Assisted Integration: Refugee Integration Policies in Scandinavian Welfare States: the Swedish and Norwegian Experience. *Journal of Refugee Studies* 23(4), 463-483.
- Van der Horst, Hilje. (2004). Living in a Reception Centre: The Search for Home in an Institutional Setting. *Housing, Theory and Society* 21(1), 36-46.
- Will, Anne-Kathrin. (2018). On "Genuine" and "Illegitimate" Refugees: New Boundaries Drawn by Discriminatory Legislation and Practice in the Field of Humanitarian Reception in Germany. *Social Inclusion* 6(3), 172-189.

ⁱ Kwetsbare personen met specifieke opvangnoden: Definitie, Identificatie, Zorg. Eindrapport. Fedasil, Directie Beleidsondersteuning, Dienst Studie en Beleid, 6 december 2018 (https://www.fedasil.be/sites/default/files/content/download/files/fedasil_studie_kwetsbare_personen.pdf)

ⁱⁱ "places of residence and work, where a large number of like-situated individuals, cut off from the wider society for an appreciable period of time, together lead an enclosed, formally administered way of life".

ⁱⁱⁱ "possibly lead to better integration of people who later move out to a municipality, and generally it is believed that they provide a less institutionalized everyday environment, which makes people better prepared for life outside the asylum centre, whatever the outcome of their application for asylum."

^{iv} "refugee accommodation has increasingly been transformed into large, camp-like structures with lowered living standards and a closed character."

^v Federale regering, Regeerakkoord 10 oktober 2014, p.157.

^{vi} In dit rapport wordt niet ingegaan op het opvangtraject van hervestigde verzoekers. Niettemin wordt hun opvangtraject bepaald door vergelijkbare factoren. Omdat zij door UNHCR geselecteerd worden op basis van kwetsbaarheidscriteria en omdat zij bij aankomst in België met zekerheid erkend zullen worden, ligt de nadruk van hun opvangtraject op een individueel verblijf bij Lokale Opvanginitiatieven.

^{vii} Federale regering, Regeerakkoord 10 oktober 2014, p.157.

^{viii} Ibidem

^{ix} Instructie van 20 juli 2016 transitie van materiële hulp naar maatschappelijke dienstverlening: maatregelen voor bewoners van collectieve opvangstructuren en begeleiding in de transitie fase

^x Wet van 12 januari 2007 betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen, artikel 57.

^{xi} Een tweede functie van de individuele opvang bestaat erin aangepaste opvang te voorzien voor zogenaamde 'kwetsbare personen' met specifieke opvangnaden. De Belgische Opvangwet geeft in artikel 36 een opsomming van tien verschillende kwetsbare profielen. Het gaat over (1) minderjarigen, (2) niet-begeleide minderjarigen; (3) alleenstaande ouders vergezeld van minderjarigen; (4) zwangere vrouwen; (5) personen met een handicap; (6) slachtoffers van mensenhandel; (7) ouderen; (8) personen met ernstige ziekten; (9) personen met mentale stoornissen; (10) personen die folteringen hebben ondergaan, zijn verkracht of aan andere ernstige vormen van psychologisch, fysiek of seksueel geweld zijn blootgesteld, zoals slachtoffers van vrouwelijke genitale verminking. Volgens de wet gaat het om voorbeelden van kwetsbare profielen en betreft het geen exhaustieve lijst. De wetgeving geeft bovendien niet concreet aan welke specifieke noden deze kwetsbare profielen hebben. Niet-gouvernementele organisaties worden ingeschakeld om bepaalde personen met een kwetsbaar profiel op te vangen in een individuele opvangvoorziening. Het Agentschap heeft verschillende procedures om te bepalen wie kwetsbaar is en wie voor een specifieke plaats in aanmerking komt. Eerder onderzoek van de Dienst Studie en Beleid toonde aan dat deze procedures ook onder druk staan en niet door iedereen aanvaard worden. Eén van de discussiepunten is het gevaar om de krachten van een persoon te negeren door te eng te focussen op de specifieke noden. In de wetenschappelijke literatuur stellen we een meer gebalanceerd discours vast, waarbij kwetsbaarheid en specifieke noden vaak geëvalueerd worden in combinatie met iemands veerkracht en hulpbronnen. Dit wordt ook wel eens de draaglast-draagkracht balans genoemd (Groeninck et al. 2019).

^{xii} Fedasil (2016). Brief ter attentie van de opvangstructuren over het nieuw opvangmodel

^{xiii} Wat de interpretatie van de gemiddelde verblijfsduur van bewoners met hoge beschermingsgraad in een LOI betreft, zijn er twee kanttekeningen te maken. Ten eerste gaat het steeds over een momentopname om de zes maanden, waardoor bewoners die tussen de twee meetmomenten in een LOI aankwamen en weer vertrokken niet in rekening worden gebracht. Ten tweede is de gemiddelde verblijfsduur sterk afhankelijk van het moment waarop bewoners instroomden. Als er op een bepaald meetmoment net veel nieuwe instroom was, trekt dit het gemiddelde naar beneden. Dit zegt echter niets over de verblijfstermijn van de personen die op dat moment reeds lang in het LOI verbleven. Het zegt eveneens niets over de toekomstige termijn van personen die net instroomden.

^{xiv} Fedasil opteert in toenemende mate voor de noemer 'deelname aan de samenleving' in plaats van 'voorbereiding op integratie'. Deze semantisch wijziging kwam tot stand onder invloed van de financieringsvoorwaarden van het Europees Asiel, Integratie en Migratiefonds (AMIF). De middelen die aan het luik Asiel worden toegekend moeten strikt gescheiden worden van het luik Integratie. Vandaar dat Fedasil opteert voor een andere noemer.